

49
35

Ἄντ. Γαβριήλ

Οἱ χοῖροι ὑΐζουσιν
Τὰ χοιρίδια κοῖζουσιν
Οἱ ὄφεις ἰϋζουσιν

(Ἄλφαβητάριον Παπαμάρκου)

Β' ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
56 — Ὀδὸς Σταδίου — 56
1924

Οἱ χοῖροι ὑΐζουσιν

Τὰ χοιρίδια κοῖζουσιν

Οἱ ὄφεις ἰϋζουσιν

(ᾠ Αλφαβητάριον Παπαμάρκου)

Β' ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

56 — Ὀδὸς Σταδίου — 56

1924

σταθ. 86-87
του μ. τ. σ.

Ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΑΒΡΙΗΛ

Πολλοὶ συνάδελφοι ἀμφισβητήσανε τὴν ὑπαρξὴ του. Μὰ ἐγώ, πού τὸν εἶδα, ἔχω ὑποχρέωση νὰ τοὺς βγάλω ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία.

Ἦταν ἓνα ἀνοιξιάτικο πρωτὶ τοῦ 1921. Στὰ γραφεῖα τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου ταχτοποιοῦσα κάποια χαρτιά. Ἀξαφνα ἀνοίγει ἡ πόρτα. Μπροστά μου ἓνας γηραλέος ἄνθρωπος, ὡς πενήντα πέντε χρονῶν. Πίσω ἀπὸ τὰ ματογιάλια του ἔλαμπαν ἔξυπνα καὶ ἀγαθὰ, γελαστὰ μάτια. Ψηλούτσικος, λίγο κυρτωμένος. Ἐνα γέλιο ἀπὸ καλωσύνη καὶ ἑλαφρὰ εἰρωνεία στὰ χεῖλη του. Ἐνα ῥαβδί στὸ χέρι. Φτωχικὰ ντυμένος. Τὸ ὄλον δασκάλικο. Στὸ δεξιὸ του χέρι κρατοῦσε ἓνα χειρόγραφο. Βγάζει τὸ καπέλο του — «Ἀντώνιος Γαβριήλ, δοῦλος σας» — «Χαίρω πολὺ. Τὶ ἐπιθυμεῖτε παρακαλῶ ; — «Ἐχω γράψει κάτι διὰ τὰ Ἀναγνωστικά, τὰ Ἀλφαβητάρια. Μὲ ἐννοεῖτε ; Ἐντρέπομαι νὰ τὸ ἐκδώσω. Ἦμπορεῖτε νὰ τὸ ἀναγνώσετε ; Μὲ συγχωρεῖτε πολὺ διὰ τὴν ἐνόχλησιν» — «Πολὺ εὐχαρίστως. Δόστε μου τὸ χειρόγραφο. Δὲν κάθεστε ;» — «Ὁχι, εὐχαριστῶ» καὶ ἔροιξε γύρω του ἓνα ὑποπτο βλέμμα, «θὰ ξαναγυρίσω, θὰ ξαναγυρίσω».

Μοῦ ἄφησε τὸ χειρόγραφο καὶ ἔφυγε. Ἀπὸ τότε δὲν τὸν ξαναεἶδα, μολονότι φρόντισα νὰ τυπωθῇ τὸ βιβλιαράκι. Μὰ ἐλπίζω πὼς θὰ ξανάρθῃ μὲ κανένα νέο χειρόγραφο. Πρέπει νὰ ξανάρθῃ. Ἐχει τόσα πράματα νὰ μᾶς περιγράψῃ ἀπὸ ὅσα γίνονται γύρω μᾶς !

Δ. ΓΛΗΝΟΣ

ΑΝΤ. ΓΑΒΡΙΗΛ

ΟΙ ΧΟΙΡΟΙ ΥΪΖΟΥΣΙΝ, ΤΑ ΧΟΙΡΙΔΙΑ ΚΟΪΖΟΥΣΙΝ ΟΙ ΟΦΕΙΣ ΙΪΖΟΥΣΙΝ

Η ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΣΕΛΑ

Τί μεγάλη συγκίνησις είναι αὐτή, πού μοῦ ἦτο πε-
πρωμένον νὰ δοκιμάσω τώρα εἰς τὰ τελευταία ἔτη τῆς
ζωῆς μου ! Μετὰ τριάκοντα ἔτων ἐνδελεχῆ καὶ εὐδό-
κιμον ὑπηρεσίαν, ἔλαβον πρὸ ὀλίγου χρόνου τὴν σύν-
ταξίν μου καὶ ἐνόμιζα ὅτι τίποτε πλέον δὲν θὰ ἦρχετο
νὰ μοῦ ὑπενθυμίσῃ τὴν περιπετειώδη μου περιπλάνη-
σιν ἀνὰ τὰ χωρία καὶ τὰς πολίχνας τῆς Ἑλλάδος, ὅπου
ἐδίδαξα ὡς δημοδιδάσκαλος τόσας γενεὰς ἑλληνοπαί-
δων. Μὰ ὅλη αὐτὴ ἡ ζωὴ ἀνέζησεν ἐνώπιόν μου, ὡς
διὰ μαγικῆς ράβδου, ὅταν ἀνέγνωσα εἰς τὸ τέλος τῆς
φημισομένης «ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπείας τῆς διορισθεί-
σης πρὸς ἐξέτασιν τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας τῶν δη-
μοτικῶν σχολείων» —πολλὰ τὰ ἔτη τῶν σοφῶν, πού
τὴν ἔγραψαν καὶ ὧν τὰ ὀνόματα εὐρηνταὶ ἐπὶ τοῦ ἐξω-
φύλλου μετὰ τῶν τίτλων των—τὴν πρότασιν «νὰ ἐκβλη-
θῶσι πάραυτα ἐκ τῶν σχολείων καὶ νὰ καῶσι τὰ σήμε-
ρον ἐν χρήσει ὑπάρχοντα ἀναγνωστικὰ βιβλία ὡς ἔργα
ψεύδους καὶ κακοβούλου προθέσεως» καὶ νὰ ἀφεθῶσι
ἐλεύθεροι οἱ διδάσκαλοι νὰ εἰσαγάγωσι ἐκ τῶν ἐγκε-
κριμένων πρὸ τοῦ 1917 βιβλίων, ὅσα κρίνουσι μᾶλλον
σὺμφωνά πρὸς τὰς γνώμας τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπείας.
Ἡ συγκίνησίς μου εἶναι ἐξαιρετικῆ, ἀλλὰ συνάμα καὶ
—τί ἀνεξερεύνητος πού εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου !
—ἀνάμικτος ἀπὸ χαρὰν καὶ λύπην, ἐνθουσιασμόν καὶ
ἀπογοήτευσιν. Διὰ μιᾶς ἐβρυκολάκισεν ἡ παλαιὰ κα-

σέλα τὴν ὁποίαν, ἐπεστρωμένην διὰ κιλιμίου, χρησιμοποιοῦ ὡς ἀνάκλιτρον εἰς μίαν γωνίαν τοῦ πτωχικοῦ μου δωματίου. Ἡ παλαιά, προσφιλὴς, γνώριμος μούχλα διεχύθη μυστηριωδῶς εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν. Δὲν ἀντέχω εἰς τὸν πειρασμόν. Κατατρέχομαι ὑπὸ τῶν περιπαθῶν ἀναμνήσεων ἐκεῖ μέσα εἶναι οἱ ἔρωτες τῆς νεότητός μου, τῆς μέσης καὶ τῆς ὀψίμου ἡλικίας μου· ἐκεῖ μέσα εὐρίσκονται, ἄλλα τετριμμένα ἐκ τῆς πολυχρηστίας, ἄλλα κιτρινωμένα ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν, ὅλα τὰ εὐλογημένα αὐτὰ βιβλία. Ἐπὶ τρεῖς δεκαετηρίδας συνεσωρεύθησαν ἐκεῖ, σιγά, σιγά. Κάθε τόσον αἱ «ἐπιτροπεῖαι» τοῦ Σεβαστοῦ Ὑπουργείου ἐνέκριναν καὶ μᾶς ἔστελλον καὶ νέα. Τί κόσμος! τί ζωὴ! τί πλοῦτος! τί χαρά, τί, ἐλπίδες, τί ἀπογοητεύσεις. Μὲ συνώδευσαν παντοῦ ὥσπερ καλοὶ φίλοι. Πόσους βράδισμούς νὰ ἔχω δώσει κατὰ τὴν διδασκαλίαν των! Πόσην σοφίαν δὲν ἔχω διασκορπίσει μὲ αὐτὰ! Πῶς νὰ μὴ συγκινηθῶ τώρα! Πρέπει νὰ τὰ ἰδῶ, νὰ τὰ ἰδῆ ὁ κόσμος ὅλος.

Ἄ ναί! πρέπει νὰ φωτισθῆ ἡ κοινωνία. Πῶς εἶναι δυνατόν ἡ κοινωνία νὰ εἶναι ἀδιάφορος εἰς ἓν τοιοῦτον ζήτημα!

Ἐχει δίκαιον ὁ παλαιός, δεδοκιμασμένος καὶ ἀνιδιοτελής φίλος καὶ προστάτης ἡμῶν τῶν δημοδιδασκάλων κ. Λαχανοκάρδης νὰ προσπαθῆ εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐμπρός», τὴν ὁποίαν διευθύνει, νὰ προκαλέσῃ μὲ τόσον εὐγενῆ καὶ ἀπροκατάληπτα μέσα τὸν φανατισμόν τῆς κοινωνίας ἐπὶ τόσον σπουδαίου ζητήματος.

Πρέπει νὰ φωτισθῆ ἡ κοινωνία καὶ νὰ ἐκτιμῆσῃ. Ἡ κασέλα μου πρέπει νὰ ἀνοιχθῆ. Θὰ ἀνοίξω καὶ τὸ παράθυρον. Εἶναι ἀνοιξίς τώρα. Δὲν εἶναι πολὺ τὸ κρύο. Ἡ μούχλα θὰ διαχυθῆ καὶ ἀπὸ το παράθυρον ἔξω. Ὡστε ἡμπορῶ νὰ ἀνοίξω τὴν κασέλαν.

ΝΕΑΝΙΚΑΙ ΟΡΜΑΙ

Ἡ γλυκεῖα βέμβη, ποῦ μὲ κατέχει, μοῦ ἐπαναφέρει

ὡς ὀπτασίαν τὸ παρελθόν. Τὰ ἐνθυμοῦμαι ὅλα σὰν νὰ εἶναι σήμερα. Ἦμην ἀκόμη νέος καὶ ἡ ἱστορία μου εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν Ἀπὸ τὸ κεφάλι μου ἐπέ-
ρασαν ὅλα. Καὶ εἰς τὸ κεφάλι τῶν Ἑλληνοπαίδων,—
τὸ κεφάλι τοῦ κασιδή, — τὰ ἐδοκίμασα ὅλα. Πλήρης
ὀνείρων καὶ εὐέλπιδος σφρίγγου εἰσῆλθον εἰς τὴν ἱεράν
κονίστραν, τὴν ὁποίαν μὲ ὑψιπέτη καὶ ἱερόν ἐνθουσια-
σμόν μᾶς εἶχε ζωγραφίσει ὁ διδάσκαλός μου, ὁ Παπα-
μάρκου. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν προσέφερον τὸ πρῶτον τὰ
φῶτα μου, ἡ στερεὰ Ἑλλάς μὲ ἐγνώρισε καλῶς, ἀλλὰ
καὶ ἡ Πελοπόννησος εἶδε περιπλανώμενον καὶ ἐμὲ καὶ
τὴν κασέλαν. Ζωηροὶ καὶ ἔξυπνοι ὀφθαλμοὶ Ἑλληνο-
παίδων μὲ ἠτένισαν. Ἐπερίμεναν ἀπὸ ἐμὲ τὸ φῶς τῆς
παιδείας. Καὶ ἐγὼ ὀπλισμένος μὲ τὰ ἱερά μου σύνεργα,
τὰ ἀναγνωσματάριά μου, ἠρχόμην νὰ τοῖς δώσω τὸ
πνευματικὸν μάννα.

Ἄ! ἡ κασέλα μου, τί εὐεργεσίαν διεσκόρπισεν ἀνά
τὰς φάραγγας καὶ τὰς πεδιάδας καὶ τὰ ὄρη τῆς Ἑλ-
λάδος. Σωστὸν ἀμαλθείας κέρας. Ποῖος ἦτον ὁ σκοπός
μου; Νὰ διδάξω ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ εἶτα τὴν
θείαν τῶν προγόνων γλῶσσαν. Ἠρχόμην μὲ τόσον ἐν-
θουσιασμόν, μὲ τόσον ζῆλον. Τὰς τεραστίαις δυσκολίας
τῆς διδασκαλίας ἤμην διατεθειμένος νὰ ὑπερνικήσω μὲ
τὴν ἐπιμονήν μου. Εἶχον ἄλλως τε πιστὸν σύντροφον
καὶ τὴν ράβδον. Ἡ πρώτη ἀνάγνωσις ἦτο ὁ πρῶτος
μέγας σκόπελος. Εἶχα ἀκούσει εἰς τὸ διδασκαλεῖον
πολλὰ περὶ αὐτῆς. Πολλὰς θεωρητικὰς μεθόδους λαμ-
πράς. Κάπου εἶχα διαβάσει ὅτι ἐν καλὸν Ἀλφαθητά-
ριον ἰσοδυναμεῖ μὲ ἓνα καλὸν στρατόν. Εἶναι καὶ αὐτὸ
ἐν ὄπλον ἐθνικόν. Προπαρασκευάζει ὅλον τὸ ἔθνος διὰ
τὴν κατάκτησιν τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ ὅταν ἦλθα νὰ διδάξω,
τί ἀπογοήτευσις. Εἶρον εἰς τὸ σχολεῖον ἐν ἀλφαθητά-
ριον τῆς συλλαβιστικῆς μεθόδου. Βοῦ α, βᾶ, βοῦ ἐ
βέ, βοῦ ἰ—βὶ ἐκράυγαζον μηχανικῶς καὶ ἐρρίνωσ τὰ
παιδιά. Ἐλησμόνησα τὰς θεωρίας περὶ τῶν νεωτάτων
μεθόδων καὶ ἔλαβον αὐτὸ εἰς χεῖρας. Ἐπὶ δύο τρία

ἔτη ἐξηκολούθησα τὴν φοβερὰν μέθοδον βοῦ ἁ, βᾶ, βοῦ ἑ, βέ. Ἡ παιδαγωγικὴ μου συνείδησις ἐξηγείρετο, ἡ ἀνάγκη νὰ διδάξω εἰς τὰ παῖδια ταχέως ἀνάγνωσιν διὰ νὰ τὰ φέρω τὸ ταχύτερον εἰς τὴν θείαν τῶν προγόνων γλῶσσαν καὶ νὰ ἀρχίσω τὴν διδασκαλίαν τῆς Γραμματικῆς μὲ ἐδίαζε. Ἡ αὐτὴ ἀγωνία φαίνεται, ὅτι κατείχε καὶ ὅλους τοὺς συναδέλφους μου καὶ πρὸ πάντων τοὺς μεγάλους μας διδασκάλους καὶ παιδαγωγούς, τὸν Οἰκονόμου, τὸν Παπαμάρκου, τὸν Βρατσάνου, τὸν Μιχαὴλ Σακελλαρόπουλον. Καὶ τότε σχεδὸν ταῦτοχρόνως ἐπεδόθησαν ὅλοι ὁμοῦ φιλοτίμως εἰς τὴν συγγραφὴν ἀναγνωστικῶν βιβλίων. Ἄν καὶ ὑβρίζοντο ἀναμεταξύ των χονδροειδῶς καὶ ἀπεδείκνυσαν δι' ἀλλήλους μὲ μαθηματικὴν ἀκρίθειαν ὅτι ἦσαν ἀγράμματοι, ξυλοσχίσται, ἄμουσοι (καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπίθετα σπάνια ἔλεγον καὶ ἔγραφον, τὰ ὅποια δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ συγκρατήσω εἰς τὴν μνήμην μου), ἕκαστος ἐξ αὐτῶν καταλαμβάνων κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κόμματός του τὸν θῶκον τῶν ἀνωτέρων ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ ἀξιωματίων, ἔφερε μαζί του καὶ τὰ ἐθνοσωτήρια ἀναγνωστικά του. Ποτάκις δὲν ἀνέβην κατὰ τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἐποχὴν τὴν κλίμακα τοῦ Ὑπουργείου μὲ τὸ σχετικὸν βουλευτικὸν σημείωμα διὰ νὰ ἐξασφαλίσω τὸ θεσάριον καὶ τὴν κατέδαινα πάντοτε συναποκομιζῶν ὑπὸ μάλης καὶ τὸ σχετικὸν δέμα μὲ τὰ ἀναγνωστικά τοῦ κ. τμηματάρχου, τὰ «ἐθνικὰ ἀναγνώσματα», «φρονηματιστικά», «ὕψηλά», «πισταλόττοια ἔργα», ὅπως τὰ ἀπεκάλουν οἱ ἴδιοι.

ΤΑ ΜΑΡΑΜΕΝΑ «ΙΑ»

Μοῦ φαίνεται, πῶς εἰς τὴν κασέλαν ἔχω ἀπὸ ὅλα. Θὰ τὰ ἰδοῦμε μὲ τὴν σειρὰν. Πρῶτα πρῶτα τ' Ἄλφα-βητάρια. Δι' αὐτὰ ἔκαμε μέγαν θόρυβον ὁ Παπαμάρκου. Ὁ ἴδιος ἐθεώρει τὸ ἰδικόν του ἀλφαβητάριον ὡς μέγα ἔργον, ὡς ἀριστοῦργημα. Τὰ «ἱα» του ἐθεωρήθησαν ὡς μία ἀνακάλυψις. Τί ἀπλότης φθόγγων καὶ

γραμμάτων, ι—α. Τί απλούστερον ἀπὸ τὸ ι; τί απλούστερον ἀπὸ τὸ α; Τί εὐρεσιτεχνία! Ἀμέσως ἔγινε τὸ βιβλίον περιφτημον. Τὸ ἐπῆρα, τὸ ἐδίδαξα. Ὡς μέθοδος ἐσήμαινε μεγάλην πρόοδον. Ἀντὶ φθόγγων διεσπασμένων εἰσήγγε λέξεις. Ὁ μαθητὴς δὲν θὰ εἶχε πλέον νὰ κάμῃ μὲ ἀκατανοήτους φθόγγους καὶ συμπλοκάς α, βα, γα. Θὰ εἶχε νὰ κάμῃ μὲ νοήματα, μὲ πράγματα. Αὐτὰ θὰ προεκάλουν τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ θὰ ἐστήριζαν τὴν κλονιζομένην βούλησίν του μέσα εἰς τὴν ἀνιαρὰν κατάκτησιν τῆς δεξιότητος αὐτῆς τῆς τόσον σημαντικῆς. Θὰ ἀνέλυε λέξεις γνωστάς, πράγματα, ποὺ τὸ ἐνδιέφεραν, πράγματα ζωντανά. Θὰ τὰς ἀνέλυε εἰς τοὺς φθόγγους των, θὰ συνέθετε τοὺς φθόγγους των καὶ ἰδοὺ πάλιν ἡ λέξις ζωντανή ἐμπρὸς εἰς τὸ παιδίον καὶ τὸ πρᾶγμα μαζί. Τὸ παιδίον δὲν θὰ ἀπεσπάτο ἀπὸ τὸν χαρούμενον κύκλον τῆς παιδικῆς ζωῆς, ἀπὸ τὰ γνώριμα καὶ ἀγαπητὰ του πράγματα. Θὰ ἔζη μέσα εἰς αὐτὰ καὶ συνάμα θὰ ἐμάνθανε. Ἡ διδασκαλία θὰ ἦτο μία συνέχεια τῆς ζωῆς μὲ τὴν ἰδίαν δρόσον καὶ τὸν ἴδιον ζωογόνον ἀέρα! Αὐτὰ διελογιζόμενην ξεφυλλίζων μὲ χαρὰν καὶ συγκίνησιν τὸ νέον ἀλφαβητάριον καὶ ἔλεγα. «Καλή μου ράβδος, τώρα πλέον θὰ ἴσουχάσης. Τὰ παιδιὰ θὰ διαβάξουν καὶ θὰ προσέχουν καὶ χωρὶς ἐσένα». Οὕτως ἤρχισα διδάσκων τὰ «ἰα». Θεέ μου, τί ἀπογοήτευσis μετὰ τινὰς μῆνας. Λέξεις, νοήματα ζωντανά, πράγματα, ἐνδιαφέρον, ζωὴ, χαρὰ, ὅλα ἐσθηναν μόλις ἠνοιγομεν τὸ βιβλίον διὰ μιᾶς, ὅπως σθῆναι ἡ πρωϊνὴ δροσιὰ ὅταν ἀρχίσῃ νὰ φυσᾷ ὁ λίβας. Μέσα στὸ σχολεῖον ἢ αὐτὴ ἀνία, τὰ αὐτὰ νυσταγμένα μάτια, τὰ αὐτὰ μαραμμένα προσωπάκια, ἢ αὐτὴ Σαχάρα, ὁ αὐτὸς πόθος τῶν παιδιῶν νὰ φύγουν, νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ μαρτύριον, ὅπως καὶ πρὶν, ὅταν ὑπεχρεώνοντο ἐρρίνωσ νὰ φαλμωδοῦν τὸ βοῦ ἄ, βᾶ, βοῦ ἐ, βέ. Διατὶ λοιπόν; Τί ἔγιναν τὰ τόσα πλεονεκτήματα τῆς «νέας παιδαγωγικῆς μεθόδου» εἰσήγμένης ἀπὸ τὴν Γερμανίαν μὲ γνησίαν ταχυδρομικὴν σφραγίδα, διατυμανισθείσης τόσον! θαυμασθείσης τόσον!

ΑΙ ΜΥΙΑΙ ΠΟΥ ΤΡΩΓΟΥΝ ΤΗΝ ΣΟΦΙΑΝ

Δὲν ἠδυνάμην νὰ λύσω τὸ μυστήριον καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλος κανεῖς. Πλὴν λητμονῶ, ὅτι τὸ ἔλρον εὐκόλως καὶ ἀσφαλῶς...οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Παπαμάρκου καὶ οἱ ἐκάστοτε διαδεχόμενοι ἀλλήλους τμηματάρχαι τοῦ ὑπουργείου καὶ Διευθάνται τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν. Οὗτοι ἐρευνῶντες μὲ τὴν ἀδιερεύνητον ὄντως σοφίαν των τὸ ἀλφαθητάριον τοῦ Παπαμάρκου εὕρισκον, ὅτι πράγματι ἦτο τοῦτο ἐλεεινὸν καὶ δικαίως δὲν ἔφερε τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα καὶ ἀπεκτῆνου τοὺς Ἑλληνοπαιδας, διότι ἡ πρώτη λέξις ἀντὶ νὰ εἶναι ἴα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἴον καὶ ἡ δευτέρα πρότυπος λέξις ἀντὶ νὰ εἶναι φά ἔπρεπε νὰ εἶναι ὕς ἢ ὕνιον καὶ ἡ τρίτη ἀντὶ ὦρα ἔπρεπε νὰ εἶναι μῦς ἢ ὦτα ἢ ὄις ἢ ζῶα, (ἡ τελευταία θὰ ἦτο προτιμότερον κατ' ἐμὲ νὰ εἶναι καὶ πρώτη καὶ δευτέρα καὶ τρίτη καὶ πέμπτη καὶ μέχρι τέλους τοῦ ἀλφαθηταρίου, διὰ νὰ δεῖξη διὰ ποῖον ἀγαθοποιὸν διὰ τοὺς Ἑλληνοπαιδας ἀποτελεσμα προωρίζοντο πάντα ταῦτα τὰ βιβλία). Καὶ ἀκόμη εὕρισκον, ὅτι λ. γ. τὸ πέμπτον γένος τῶν συλλαβῶν πρέπει νὰ διδάσκεται πρὸ τῶν διφθόγγων καὶ τὰ κεφαλαῖα ὄχι ὄλα μαζί ἀλλὰ χωριστά. Καὶ ἐπὶ τῇ βίσει τῶν βαθυτάτων τούτων γνωμῶν ἔγραψον αὐτοῖ ἰδικά των ἀλφαθητάρια ἐγκρινόμενα καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν σειράν των ὡς τὰ μόνα ἀριστα. Ὁ Παπαμάρκου ἀμυνόμενος ἔγραφε τόμους ὀγκώδεις ἐπιμαρτυρόμενος θεοὺς καὶ δαίμονας, ὅτι ἐφήρμοσε τὰς νεωτάτας εὐρωπαϊκὰς μεθόδους, ὅτι διὰ νὰ εὔρη τὰς προτύπους λέξεις του, διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τοὺς συνδυασμοὺς ὄλων τῶν φθόγγων, τὸ ἰῶζω καὶ τὸ ὀῖζω, τὸ κακκάζω καὶ τὸ παπάζω ἀνεσκάλευσε καὶ ἀνεμόχλευσε τὰ ἑλληνικὰ λεξικά καὶ ὄλους τοὺς συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τοῦ Πλουτάρχου, ὅπου σταματᾷ ἡ λειτουργία τοῦ ἑλληνικοῦ ἐγκεφάλου, ὅπως ἐδιδάχθην ὑπὸ τῶν ἀειμνήστων διδασκάλων μου.

Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα πηρέμενε τὸ αὐτό. Οὔτε μὲ τὰ

ια, οὔτε μὲ τὰ ὕνια, οὔτε μὲ τὰ ὠτα, οὔτε μὲ τὰ φά,
 οὔτε μὲ τοὺς ὕς, οὔτε μὲ τοὺς μῦς, οὔτε μὲ τοὺς τέτ-
 τιγας, οὔτε μὲ τὸ δρύξ, βλάξ, πλάξ, οὔτε μὲ τὸ φρήν
 οὔτε μὲ τὸ κνήψ, σφήξ, θροίξ, τρούξ, οὔτε μὲ τὸ θύρ-
 σος, οὔτε μὲ τὸ Ὠλίαρος, οὔτε μὲ τὸ αἶδιος, οὔτε μὲ
 τὸ αἶνος οὔτε μὲ τὰ φῶρ, κίς, ψήν, ψίξ, σής, σῦς,
 κάδδιχος, ἔλδιξ, φλεγμίν, δρώψ, κατώρθωσα ὁ πανά-
 θλιος νὰ συγκινήσω τὰ ἑλληνόπουλα. Μάτην ἐπρόφερα
 καθαρῶτατα καὶ ἀπήγγελλα μὲ στόμφον τὰς σπανιω-
 τάτας καὶ θαυμασιωτάτας λέξεις τῆς προγονικῆς γλώσ-
 σης, τόσα σύμβολα τῆς προγονικῆς εὐκλείας. Μάτην
 ἀνεζήτησεν τὴν λάμπην τοῦ ἐνδιαφέροντος εἰς τοὺς κοι-
 μιόμενους ὀφθαλμούς των, ἐν ᾧ τοὺς ἐδίδασκα μὲ τό-
 σην ἀγάπην, ὅτι τὸ «βῶδιον λέγεται καὶ βοῦς», ὅτι «ὁ
 σκόμβρος εἶναι ἰχθύς», ὅτι «ὁ καθρέπτης λέγεται καὶ
 κάτοπτρον», ὅτι «ἠυφράνθη ὁ πατήρ» καὶ «ἠυστόχη-
 σεν ὁ σκοπευτής» καὶ «ἐξηυτελίστη ὁ μέθυσο» καὶ
 «ἐξηυμενίσθη ὁ βασιλεὺς» καὶ ὅτι «ἔχω πέντε ποιο-
 γαλέας» καὶ ὅτι «ἡ Κῶς εἶναι πατρίς τοῦ Ἴπποκρά-
 τους» καὶ ὅτι ἡ «σελήνη λέγεται καὶ φεγγάριον» καὶ
 ὅτι «ἡ Ὠλίαρος εἶναι νῆσος». Οὐδεὶς συνεκινεῖτο ἀπὸ
 τὴν πληροφορίαν αὐτήν, ἐν ᾧ συνεκινεῖτο ἀπὸ τὰς
 μυίας, αἱ ὁποῖαι ἀθροῦτως ὅλως ἐπέτων ἐν τῇ τάξει
 καὶ ἀνεζήτησεν οἱ ἄθλιοι ἐπιμόνως νὰ ἴδουν, ἐὰν καμία
 θὰ καθίσῃ εἰς τὴν μύτην μου διὰ νὰ γελάσῃ, μὲ τὸν
 ἐκ τοῦ κνισμοῦ μορφασμόν μου. Ἄλλ' οὔτε καὶ τὰ
 τόσα ὑψηλὰ διδάγματα φιλοπατρίας, εὐσεβείας, ἠθικώ-
 τητος καὶ πασῶν ἐν γένει τῶν ἀρετῶν, ἅτινα μετὰ
 σεμνότητος ἐξεφέροντο ἐν τοῖς Ἀλφαιηταρίοις ἐξω-
 γόνουσι οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τοὺς μαθητάς μου. Μάτην
 ἐδίδασκον μετὰ τῆς θεούσης σοβαρότητος καὶ κατανύ-
 ξεως «τίμα τὰ ἴα», «Τὸν Θεὸν σέβου» «ὁ ἀνθάδης δέ-
 ρεται» «ὁ Θεὸς ἀμείβει τοὺς ἀγαθοὺς» «Μὴ δμνύης τὸ
 ὄνομα τοῦ Θεοῦ». «Οἱ νέοι σιγῶσι ὅταν οἱ γέροντες
 λαλῶσι». «Τὸ ψεύδεσθαι εἶναι αἰσχρόν» «οἱ ἀνθάδεις
 ἄνθρωποι ὑβρίζουν τοὺς ἄλλους» «ὁ λαϊκὸς σέβεται
 τὸν ἱερέα» «ἡ ἀργία καὶ αἱ πολλαὶ διασκεδάσεις πολ-

λοὺς ἀνθρώπους ἔκαμον δυστυχεῖς» «Ἡ δουλεία εἶναι μέγα ὄνειδος» «αὐγοτάραχον τρώγομεν συνήθως ὅταν νηστεύωμεν» «Ἡ Ἑλλάς εἶναι ἡ ἀγαπητὴ ἡμῶν πατρις» «μισεῖτε τὰς αἰσχράς πράξεις» «ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος κατοικεῖ εἰς τὰς Ἀθήνας» «οἱ ἀναστεναγμοὶ τῶν δυστυχῶν ἀνθρώπων μᾶς προξενοῦσι λύπην». Ὡτάν νὰ εἶχον σθεσθῆ ὄλαι αἱ ἀρεταὶ ἀπὸ τὰς τρυφερὰς ψυχὰς τῶν παιδιῶν, ἦσαν ἔτοιμα νὰ καγγιάσουν διὰ τὸν πρῶτον ὀγκνισμόν διαθάνοντος ὄνου καὶ νὰ προσέχουν περισσότερον εἰς αὐτὸν παρὰ εἰς ἐμέ. Καὶ ἡ ῥάβδος ἐτίθετο εἰς ἐνέργειαν. Πλὴν εἰς μάτην καὶ αὐτῇ. Μήπως ἐτόλμων νὰ διανοηθῶ, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ πταιῇ τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κακόβουλα καὶ διεφθαρμένα αὐτὰ παιδιὰ, τὰ προτιμῶντα τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν κακίαν ἀπὸ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετὴν;

ΒΟΥΣ ΚΑΙ ΠΟΥΣ

Ἴδού τί μὲ ἐβεβξίωνε ὁ διδάσκαλός μου ὁ Παπαμάρκου εἰς τὰ συγγράμματά του περὶ τῶν ἀναγνωστικῶν. «Ἐν οὐδενὶ τῶν τεσσάρων ἐλληνικῶν ἀναγνωστικῶν μου βιβλίων ἀφῆκα νὰ ὑπεισδύσῃ που κενόν τι ἢ ψυχρὸν ἢ μωρὸν ἢ χυδαῖον ἢ ἀγοραῖον ἢ ἀπειροκάλον ἢ βάρβαρον ἢ ἄγριον ἢ σικχαυερὸν. Ἐν τοῖς ἐμοῖς ἐλληνικοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις πάντα τὰ κατὰγεγραμμένα διδάσκουσί τι χρηστὸν, πάντα ἔχουσιν ἠθοποιὸν καὶ ἀνδροποιὸν δύναμιν, διαμορφῶντα τὴν διάνοιαν καὶ τὸ ἦθος τῶν μικρῶν ἀναγνωστῶν διὰ τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς εὐμεθόδου ψυχολογικῆς κατατάξεως τῆς διδακτικῆς ὕλης. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι πολὺ σύνηθες οὐδὲ παρὰ τοῖς ἔξοχωτάτοις τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῶν πολὺ σφωτέρων ἡμῶν.» Ἀνάλογα δὲ διαθεβξίωσαν καὶ ὁ Οἰκονόμου καὶ ὁ Βρατσάνος καὶ ὄλοι οἱ ἄλλοι περὶ τῶν ἰδικῶν των βιβλίων.

Τί συνέβηκε λοιπόν; Ὅλα ἦσαν ἔξοχα καὶ ἰδανικά. Γλῶσσα, περιεχόμενον, ψυχολογικὴ κατάταξις. Ὅλα

ἦσαν σεμνά, ὄψηλά, διδακτικά, ἠντλημένα ἀπὸ τὴν σοφίαν τῶν προγόνων, ἀπὸ τὰ θαυμασιώτατα δημιουργήματα τῆς ἑλληνικῆς διανοίας. Ὁ Παπαμάρκου ἐβεβαίωσεν, ὅτι χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Πινδάρου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τῶν λυρικῶν ποιητῶν, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Αἰλιανοῦ, τοῦ Ἰαμβλίχου, τοῦ Πορφυρίου, δὲν εἶχε παραλάβει τίποτε εἰς τὰ βιβλία του. Ὁ Οἰκονόμου ἐζήτηε πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἄδειαν τοῦ Ἐρβάρτου. Ὅλα ἔξοχα, ἰατροί, φάρμακα, ἐργαλεῖα καὶ ὅμως . . . ὁ ἀσθενὴς ἀπέθνησκε. Τὰ παιδιὰ ἐνύσταζαν, ἐνύσταζαν, ἐνύσταζαν. Θεέ μου, πῶς ἐνύσταζαν! Ὡσάν ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ νὰ εἶχεν ἀγρυπνήσει ἐπὶ χιλιετηρίδας καὶ νὰ εἶχε συγκεντρωθῆ ὅλη ἡ κόπωσις τῆς εἰς τοὺς συγχρόνους ἑλληνοπαιδας. Τὰ παιδιάρια, τὰ ὅποια εἰς τὴν ἀβλὴν τοῦ Σχολείου ἦσαν ζωηρότατα, εὐφυέστατα, εὐγλωττότατα, δαιμονιώδους ταχύτητος σκέψεως, ἀκατασχέτου εὐκινησίας καὶ εὐθυμίας μόλις ἐλάμβανον ἀνὰ χεῖρας τὰ ὄψηλά αὐτὰ ἀποστάγματα τῆς προγονικῆς γλώσσης, ἀρετῆς καὶ σοφίας ἐπάθαιναν ἀκαριαίαν νάρκωσιν, δυσθυμίαν, ἀνορεξίαν ψυχικὴν, κόρον, γλωσσοδέτην, ἀνικανότητα σκέψεως. Ἡ σκιά τῆς ἠλιθιότητος ἐκάλυπτε τὴν τάξιν καὶ τὰ παιδιὰ ἐξέσπων εἰς κακίας διαφοροῦς, Ἐγίνοντο δύστροπα, ἀφηρημένα, τυραννικὰ διὰ τὸν διδάσκαλον. Τὰ καλύτερα ἐπαπαγάλλιζον εὐσυνειδήτως. «Τὸ βόδι λέγεται καλύτερον βοῦς, τὸ πόδι λέγεται καλύτερον ποῦς». Ὡσάν ῥητὰ τοῦ κορανίου, τὰ ὅποια ἀποστηθίζουσι κεχηναῖοι ἀνατολίται, χωρὶς νὰ κατανοοῦν τὸ περιεχόμενον των. Φράσεις ὡσάν βελόνας ἐκ πάγου ἐμπηγνόμεναι εἰς τὸν παιδικὸν ἐγκέφαλον.—Τὰ κέρατα τοῦ ; Τοῦ βοῦ. Οἱ δάκτυλοι τοῦ ; Τοῦ ποῦ. Ὁ Θεέ μου!—τί λές, παιδί μου ; Πρόσεχε. Ὁ βοῦς, τοῦ βοός, ὁ ποῦς, τοῦ ποδός. Λοιπὸν ; Τὰ κέρατα τοῦ ; Τὰ κέρατα τοῦ.... τοῦ.... τοῦ βοδός. Οἱ δάκτυλοι τοῦ ; Τοῦ... τοῦ.... πούς.... Ἄ ! μὰ εἴσθε κτήνη ! Εἴσθε ζῶα ! Δὲν ὀποφέρεσθε. Γκιάπ ! Γκούπ ! Ἐκ τῶν μὴ ἐρωτωμένων

τὰ δειλότερα τὰ ἀπεκτίνωνε τὸ μυστήριον καὶ ὁ φό-
 βος. Τὰ θαρραλεώτερα ἐμυκτήριζον τὸν διδάσκαλον διὰ
 παντὸς τρόπου ἢ ἐπείραζον τοὺς συμμαθητάς των.
 «Κύριε, Κύριε, ὁ Γιάννης μου πάτησε τὸ δάχτυλο τοῦ
 ποδιοῦ μου!» «Ὁ Κώστας, μοῦ εἶπε πὼς ἔχω κέρατα
 βοδιοῦ». «Ἀνόητε Κώστα, ἀνόητε Γιάννη, ἐλάτε ἐδῶ
 ἔξω. Γιατί δὲν προσέχετε; Γκάπ! Γκούπ! Λοιπὸν
 προσοχή! Τὸ βόδι λέγεται καλύτερον; Πὼς λέγεται
 καλύτερον τὸ βόδι;»

Καὶ ἀφ' οὗ μὲ τοιαῦτα μέσα, τοιαύτην διδασκαλίαν,
 τοιαῦτα βάσανα ἐκράτουν τὰ χωριατόπαιδα ἐπὶ δύο ἢ
 καὶ τρία ἔτη εἰς τὴν πρώτην τάξιν, ἔπειτα μίαν καλὴν
 πρῶϊαν μοῦ τὸ ἔστριβαν ἀπὸ τὸ σχολεῖον. Ὡσάν τρα-
 γάκια ἀνερριχῶντο εἰς τὰς πέριξ τοῦ χωρίου κορυφάς,
 μὲ ἔδλεπον μὲ πονηρὸν εἰρωνικὸν μειδίαμα, κάποτε
 ἐφώναζαν μακρόθεν «δάσκαλε, δάσκαλε». Καὶ δὲν κα-
 τώρθωνα ποτὲ νὰ συγκατήσω ἕως τὴν τετάρτην τάξιν
 οὔτε τὸ ἐν πέμπτον ἀπὸ τοὺς μαθητάς, ποὺ ἐνεγρά-
 φοντο εἰς τὴν πρώτην. Καὶ ὅμως ὁ νόμος ἔλεγεν ἀπὸ
 τὰ 1834 ὅτι ὑποχρεώνονται ὅλα τὰ παιδιά νὰ πηγαί-
 νουν εἰς τὸ σχολεῖον ἑπτὰ ἔτη. Τί εἰρωνεία! Κάποτε
 διενσοῦμην, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Νόμοι γίνονται
 χάριν εἰρωνικῆς ἀντιδιαστολῆς πρὸς τὴν πραγματικό-
 τητα. Ἀνήκουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ ἱερά ἡμῶν πράγματα,
 τὰ ὁποῖα τόσον περισσότερον εἶναι ἱερά, ὅσον περισ-
 σότερον ἢ πραγματικότης ἀπέχει ἀπὸ αὐτά.

ΝΕΑ ΕΙΔΩΛΑ

Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐξηκολούθει μέχρι τοῦ 1908.
 Τότε διὰ μιᾶς ἡγέρθη μία κατακραυγὴ καὶ ἕνας δια-
 συρμὸς κατὰ τῶν διδακτικῶν βιβλίων. Εἰς τὴν Βουλὴν
 σοβαροὶ ῥήτορες ἠσχολήθησαν μὲ τὰ βιβλία καὶ τὴν
 ἑκάμαν νὰ γελάσῃ μὲ τὰς ἀνοησίας τοῦ περιεχομένου
 των. Ἀνεζητήθη δὲ τότε καὶ τὸ φάρμακον τοῦ κακοῦ
 καὶ εὑρέθη εἰς τὸ.... μονοπώλιον τοῦ βιβλίου. Ἐνομο-
 θετήθη μάλιστα τότε ἢ ὀλίγον ἀργότερον τὸ ἐκ τριῶν

βραβευομένων αναγνωστικῶν ἀπαρτιζόμενον ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας βιβλίον, ἐν εἶδος λεμονολαδόξειδον, τριπλοῦν ἀπόσταγμα σοφίας ἢ τριπλογενὲς τέρας. Τότε πλέον ἢ κασέλα ἐδέχθη τὰ παλαιὰ βιβλία στοργικά. Τοὺς ἔρριψα καὶ ὀλίγην ναφθαλίνην διὰ τὸν σκῶρον καὶ τὴν μούχλαν. Δύο ἀλφαβητάρια μᾶς ἔδωκε τὸ νέον σύστημα, τοῦ 1910 καὶ τοῦ 1914.

Ἀνεζήτησα μὲ περιέργειαν τὰς ἀρετὰς τῶν ἀλφαβηταρίων αὐτῶν. Ἡ μέθοδος ἦτο ἡ ἴδια, ἡ τῶν προτύπων ἢ ἀρχοειδῶν λέξεων. Ἡ γλῶσσα εἶχε τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν. Ἐδιδάσκετο ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅλη ἡ φθογγολογία καὶ τὸ τοπικὸν καὶ τῆς καθαρευούσης καὶ τῆς ἀρχαίας. «Ὁ κύων, ὁ λέων, ἡ χελιδὼν, κόραξ, ἰέραξ, ὄρνυξ, γόψ, κώνωψ, μύρμηξ, λόχμη, σάλπιγξ, σύριγξ, συνάγγη, πλήκτρον». Ἄλλ' ὀπῆρχαν καὶ πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν παιδιῶν. «Γάτα, μάτι, πανί, τόπι, λάδι, κότα, βόκα, φωμί, φίδι, βίκος, ρόβι, σαμάρι, ρωδιά, ρόφδια, φιλεύω, φλοῦδα, κλώσσα, καμπάνες, παπαροῦνες». Καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου μὲ τὸν τίτλον. «Αἱ νεώτεραι δίφθογγοι καὶ ξενικοὶ φθόγγοι το καὶ τζ» παρετίθετο τὸ πλέον ἐλληνικὸν τεμάχιον τοῦ βιβλίου. «Εἰς τὸ φράκτη τοῦ ἀμπελιοῦ ἐφύτρωσε μιὰ ἄγρια τριανταφυλλιά. Ἦτο μιὰ ἀγριοτριανταφυλίτσα γεμάτη ἀπὸ μικρὰ καὶ ἔμορφα τριανταφυλλάκια. Ἐνα χωριατόπαιδο, ὁ Γιώργος ἐπήγγαινε στὴ δουλειά του. Ἄκουσε τὰ τζιτζικια μέσα στὰ κλαδιὰ τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας νὰ τζιτζιρίζουν καὶ ἐπεθύμησε νὰ πιάσῃ ἐν ἀπ' αὐτά. Χώνει λοιπὸν ξένοιαστα τὰ χέρια του μέσα στὰ κλαδιὰ τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας. «ὦχ! ὁ καῦμένος τί ἔπαθα!» φωνάζει ἀμέσως. Ἄμυαλος ποῦ εἶμαι; Δὲν ἐσυλλογίστηκα τὰγκάθια τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας». Τὸ ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ στήθους, διότι καὶ ἐγὼ καὶ οἱ μαθηταὶ τὸ ἐδιαβάζαμεν ὡς ποίημα. Μᾶς ἤρρεσε. Ὅταν ἐφθάναμεν ἐκεῖ ἀνεπνέαμεν. Ἦτο ὡς ἐν ποτήριον δροσεροῦ ὕδατος, μετὰ μακρὰν κοπιώδη πορείαν ὑπὸ τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου. Ἄλλ' ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη καὶ τὴν σκέψιν, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἔκαμα, ὅταν

τὸ ἀνεγίνωσκον. Τί θὰ ἔλεγεν ὁ μακαρίτης διδάσκαλός μου βλέπων εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν τοιοῦτον τεμάχιον; Δὲν θὰ ἐξεσφειδόνιζε τοὺς ἀρχαιοπρεπεστάτους καὶ καταφόρτους ἀπὸ σπάνια ὑδριστικά ἐπίθετα μύδρους του; Θὰ ἐπανελάμβανε καὶ περὶ τῶν νέων κριτῶν ὅσα εἶπε καὶ περὶ τῶν παλαιῶν. «Ἡ θρασύτης καὶ ἡ παρανομία εἶναι ἰσοῦφεις πρὸς τὴν ἀναισχυντίαν καὶ τὴν ψευδολογίαν αὐτῶν, τολμησάντων νὰ φλυαρήσωσι τοιαῦτα ἐπαίσχυντα καὶ ἐπονειδιστα φληγαφήματα ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν περὶ τῆς γλώσσης τῆς προσηκούσης εἰς τὰ ἀναγνωστικά βιβλία τῶν ἡμετέρων μικρῶν παιδῶν μετὰ ὑπερεξηκονταετῆ ἐλεύθερον βίον καὶ μετὰ πρόοδον ἀναντίρρητον πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Τῶν γαλατάδων λοιπὸν καὶ τζοπαναρέων καὶ βαρκαρηδῶν καὶ ἀραμπᾶτζήδων καὶ σαλεπιτζήδων καὶ στραγαλατζήδων τὴν γλώσσαν, ἀπομαθόντες τὴν τῶν γονέων αὐτῶν, πρέπει νὰ ἐκμάθωσι τὰ τέκνα τῶν Βασιλέων καὶ πριγκήπων ἡμῶν, τὰ τέκνα τῶν ὑπουργῶν, τῶν πρέσβων, τῶν βουλευτῶν, τῶν δικαστῶν, τῶν δημοσιογράφων, τῶν καθηγητῶν, τῶν δασκάλων, τῶν ἀξιωματικῶν, τῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἐμπόρων, τῶν βιομηχάνων, τεχνιτῶν ἐλλήνων; (Χ. Παπαμάρκου Τὰ ἀναγνωστικά τῶν Ἑλληνοπαίδων τόμ. Α'. σελ. 20)».

ΤΕΚΝΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΚΑΙ ΤΕΚΝΑ ΤΣΟΜΙΑΝΑΡΕΩΝ

Ὁμολογῶ, ὅτι τέκνα Βασιλέων καὶ πριγκήπων, ὑπουργῶν, πρέσβων καὶ βουλευτῶν δὲν ἐξεπαιδεύσα ποτὲ καὶ δὲν δύναμαι νὰ εἶπω ἂν αὐτὰ ὄντως λέγουν ὕδωρ ἀντὶ νερό, καὶ βοῦς ἀντὶ βόδι, μῆτερ ἀντὶ μητέρα. Ἀλλὰ τέκνα «τεχνιτῶν καὶ ἐμπόρων καὶ ὑπαλλήλων καὶ διδασκάλων καὶ ἀξιωματικῶν καὶ ὄλων τῶν ἄλλων» μου φαίνεται ὅτι εἶχα εἰς τὰ σχολεῖα τῶν πόλεων, καὶ τῶν κωμοπόλεων καὶ τῶν χωρίων καὶ μάλιστα ὁμοῦ μετὰ τῶν τέκνων τῶν χωρικῶν καὶ τῶν τζομπαναρέων καὶ τῶν σαλεπιτζήδων καὶ στραγαλατζήδων. Ὁμολογῶ, ὅτι ὅλα τὰ παιδιά ταῦτα παντα-

χοῦ ὠμίλου τὴν ἰδίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Κάπου κάπου ὑπῆρχε διαφορὰ τὶς εἰς τὴν προφορὰν καὶ εἰς μερικὰ μέρη πρὸ πάντων τῆς Ρούμελης ἔλεγαν καὶ μερικὰς λέξεις συγκεκριμένας. Ἀλλὰ ἔκλιναν παντοῦ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, συνεννοοῦντο ὅλα τὰ παιδιὰ χωρὶς ποτὲ νὰ κάνουν λάθος, διηγοῦντο ἀναμεταξύ των μεγάλας ἱστορίας ἢ περιπετείας τῆς παιδικῆς των ζωῆς μὲ γλῶσσαν ζωηράν, ρέουσαν, ἀπταιστον καὶ λεξιλογικῶς καὶ γραμματικῶς καὶ συντακτικῶς. Ὁμολογῶ, ὅτι αἱ δυσχέρειαι καὶ ὁ γλωσσοδέτης καὶ ἡ πνευματικὴ ξηρασία ἤρχιζαν μόλις τὰ παιδιὰ ἀντελαμβάνοντο ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀφήσουν αὐτὴν τὴν φυσικὴν των γλῶσσαν. Καὶ ὁμολογῶ ἀκόμη ὅτι ἐπὶ τριάκοντα ἔτη εἶχα τὴν εἶχα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ΕΓΩ διὰ τοῦ σχολείου καὶ τοῦ βιβλίου καὶ τῆς διδασκαλίας, δι' ὄψεων, ραβδισμῶν, ποινῶν, δυσχερεσιῶν καὶ ποικιλομόρφου μαρτυρίου προσεπάθουν νὰ κάμω τὰ παιδιὰ νὰ «ἀπομάθωσι (δηλαδὴ νὰ ξεμάθουν) τὴν γλῶσσαν τῶν γονέων αὐτῶν» διὰ νὰ μάθουν τὴν ὑψηλὴν γλῶσσαν τῶν Προγόνων καὶ τοῦ Παπαμάρκου καὶ ὅτι εἰς τοῦτο τὸ ἀχαρμέν, ἀλλὰ εὐγενὲς ἔργον ἐθυσιάζετο ὅλη ἡ ζωτικότης τῶν ἑλληνοπαίδων καὶ ἡ ἰδική μου, ἡ χαρὰ των καὶ ἡ χαρὰ μου, ἡ πνευματικὴ των καὶ ψυχικὴ πρόοδος καὶ ἡ ἰδική μου ψυχικὴ ἱκανοποίησις. Διότι ὡς μᾶς ἐδίδασκον οἱ μεγάλοι ἡμῶν διδάσκαλοι τὸ ἰδανικὸν αὐτό, τοῦ νὰ φθάσωμεν τὴν γλῶσσαν τῶν μεγάλων ἡμῶν προγόνων, ἦτο ὄντως μοναδικὸν καὶ ὕψιστον.

Ἀλλὰ πῶς νὰ διαμφισβητήσω ἐγὼ ὁ μικρὸς καὶ ταπεινὸς διδάσκαλος τὰς μετὰ τήσεως ἀσφαλείας, μετὰ τήσεως κύρους καὶ τήσεως ἐπιβολῆς ἐκφερομένης γνώμας τῶν πανσόφων καθηγεμόνων τῆς σοφίας τοῦ Γένους, ἀφ' οὗ ὀλόκληρος ὁ λαὸς ἐπέιθετο εἰς αὐτοὺς καὶ ἤκουε μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας τὰς γνώμας των;

Ἐπειτα πιθανὸν νὰ ἐπλανᾶτο ὁ Παπαμάρκου ὡς πρὸς τὰ τέκνα τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν διδασκάλων, καὶ τῶν ἐμπόρων, τὰ ὅποια ἐγὼ ἐγνώριζα καὶ ἔβλεπα ὅτι κατ' οὐδὲν διαφέρουν ὡς πρὸς τὴν

γλώσσαν ἀπὸ τὰ τέκνα τῶν σαλεπιτζήδων καὶ βαρκά-
φρηδων—(δὲν ὀμιλῶ περὶ τοῦ ἠθους, ἀλλὰ περὶ τῆς
γλώσσης)—ἀλλὰ πιθανὸν νὰ ἠπατώμην καὶ ἐγὼ ὡς
πρὸς τὰ τέκνα τῶν βασιλέων καὶ τῶν πριγκήπων, καὶ
τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν πρέσβων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐγνώ-
ριζον· καὶ ἐπειδὴ βέβαια αὐτὰ εἶναι ἀνώτερα, ἀφ' οὗ
εἶναι τέκνα βασιλέων, πριγκήπων, ὑπουργῶν καὶ πρέ-
σβων, ὁ Παπαμάρκου θὰ εἶχεν ἐξ ἅπαντος δίκαιον,
ὅτι αὐτὴν τὴν γλώσσαν πρέπει νὰ μάθουν καὶ τὰ τέκνα
τῶν χωρικῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, καὶ ὄλων τῶν ἄλλων
ἐλλήνων.

Μοῦ ἐφαίνετο κάπως παράξενον, ὅτι τὰ διδάγματα
ἢ μᾶλλον τὰ δόγματα αὐτὰ ἐφαίνοντο λησμονηθέντα
κατὰ τὸ 1914. Ἐθεωρήθη μάλιστα κάπως ὡς ἀρετὴ
τῶν βιβλίων, ὅτι εἶχαν καὶ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν γλώσσαν
τῶν «σαλεπιτζήδων». Ἀλλὰ—σημειώσωμεν καλῶς—τὸ
τεμάχιον ἐκεῖνο τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας ἦτο εἰς τὴν
τελευταίαν σελίδα καὶ μὲ τὸν τίτλον «ξενικοὶ φθόγγοι
τοῦ καὶ τζ» ἄρα ἐπρόκειτο περὶ γλώσσης ξένης καὶ πα-
ρειτάκτου εἰς τὰ βιβλία. Καὶ ὅλα δὲ τὰ ἄλλα στοιχεῖα
ἐκ τῆς γλώσσης τῶν «ἀραμπατζήδων καὶ τῶν βαρκά-
φρηδων» ἦσαν καταφανῶς κατ' ἀνάγκην παρείσακτα μέσα
εἰς τὸν προθάλαμον τῶν «πριγκήπων καὶ τῶν πρέ-
σβων», πράγματα τῆς ἀνάγκης, ποὺ θὰ ἔπρεπε ν' ἀφε-
θοῦν ἐκεῖ, ὅταν τὰ παιδιὰ θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὰς αἰ-
θούσας τῶν «πριγκήπων καὶ τῶν πρέσβων» ὅπως ἀφή-
νονται τὰ ὑποδήματα τῶν Μουσουλμάνων εἰς τὴν εἴσο-
δον τῶν τζαμιῶν.

Τὰ ἰδανικὰ λοιπὸν τῆς γλώσσης τῶν «πριγκήπων
καὶ πρέσβων καὶ ὑπουργῶν» παρέμειναν τὰ αὐτὰ καὶ
κατὰ τὸ 1910 καὶ 1914 καὶ διὰ τοῦτο πλησίον τῶν εὐ-
τελῶν ρακῶν τῆς ἀγενείας καὶ τῆς χυδαιότητος «τυρὶ
καλό, παχύ· ἄς πᾶμε σὲ ἐξοχή· νὰ ἔνα ξύλινο γεφύρι·
τὸ βῶδι θὰ φάγη βίκο, ρόβι, ἄχυρα» εὐθὺς ἀμέσως
ἀκτινοβολοῦν τῆς εὐγενείας τὰ ἐμβλήματα· «ζῶον τῆς
ξηρᾶς ὁ ὄνος· μέλας ὅπως ὁ ἄραψ· ἄραψ ὡς ὁ γόψ, ὁ
ἄραξ, ἢ ἄλωπηξ. Ὁ καλὸς υἱὸς ἄς διώκῃ τὰς μυῖας ἀπὸ

τὸν πατέρα, ἀπὸ τὴν μητέρα, ἀπὸ τὸν πάππον, ἀπὸ τὴν μάμμην. Τὸ Σάββατον ἐκάλεσαν καὶ τὸν Ὀριγένην καὶ τὸν Σάββαν, τοὺς υἱοὺς τοῦ κυρίου Ξενοφῶντος Δημουλά καὶ ἠΐλησαν. Ὁραία ἀβλοῦσι τὰ παιδία ταῦτα. — Ἡ σάλπιγξ καὶ ἡ σύριγξ εἶναι μουσικὰ ὄργανα». Ἄλλως τε τὰ κατ' ἀνάγκην παρέμβλητα ἐκεῖνα, ταπεινὰ καὶ ἀγενῆ τῆς γλώσσης τῶν «βαρκάρηδων» δείγματα δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἔχουν καμίαν ὄντοτητα, ἄρα καὶ ζωὴν ἐντὸς τῶν βιβλίων. Τὸ βῶδι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἔχη γενικὴν, οὔτε τὸ ποτάμι. Γραμματικὴν ζωὴν καὶ συνέχειαν εἶχον ἡ σάλπιγξ, ὁ κώνωψ, ὁ αὐλαξ, οἱ αὐλακες, τοὺς αὐλακας, αἱ ἀγιοαί, τὰς ἀγιοάς, ἡ πτέρυξ αἱ πτέρυγες, τὰς πτέρυγας. Ἡ γλαῦξ, αἱ γλαῦκες, ὁ βαρὺς, ἡ βαρεία ἄγκυρα.»

Η ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ

Αὐτὴ λοιπὸν ἦτο ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸν ἰδανικὸν ἢ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παπαμάρκου γενομένη πρόοδος. Πρόσκαιρος καὶ περιορισμένη ἀνοχὴ στοιχείων τῆς γλώσσης τῶν τέκνων τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν, ἐργατῶν, ποιμένων, τεχνιτῶν, ἐμπόρων, βιομηχάνων, ὑπαλλήλων, στρατιωτῶν, ἀξιώματικῶν, σύμπαντος τοῦ λαοῦ μεχρι τῶν προθαλάμων τῆς εὐγενείας, ὅπου ἄγρυπνοι φρουροὶ φύλακες ἴστανται οἱ τε ἀείμνηστοι καὶ οἱ ἐπιζῶντες μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους, εἰς ὧν τὴν χορείαν ἀναμφιβόλως καταλέγονται καὶ οἱ ἐξ συντάκται τῆς φημισμένης ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπείας τοῦ μετανοεμβριανοῦ πεπνυμένου ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Κατὰ τοῦτο μόνον ἔχει ὑπερνικηθῆ ἢ ἀτεγκτος ὀρθοδοξία τοῦ Παπαμάρκου ἢ διατυπωθεῖσα διὰ τῆς ἐξῆς ἀξιοθαυμάστως μετριοπαθοῦς φράσεως.

«Ἐν τοῖς ἐμοῖς ἑλληνικοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις εἶναι καθαρὰ ἢ διάλεκτος καὶ τὸν ἑλληνικὸν χαρακτηρὰ διασώζουσα, ἀπειροκαλίαν ἀνδραποδώδη καὶ ἀταλαιπωρίαν ἀνανδρον καὶ ὄνειδος ἐπιστημονικὸν καὶ βλάβην ἐθνικὴν καὶ ἀσέβειαν πρὸς τὸ θεῖον ΘΕΩΡΩΝ τὴν χρῆ-

σιν τύπων χυδαίων, ὀνομάτων βαρβάρων, συντάξεων σο-
λοϊκῶν, φράσεων ἀνελληνίστων» (Τ' ἀναγνωστικά τῶν
ἐλληνοπαίδων τόμ. Α'. σελ. 214)». Τί εἰρωνεία ! Τί
σοφὴ ἐκδίκσις ! Ἡ ἀρχαία Ἄττη ἢ τὴν ὕδριν κολά-
ζουσα παρενέβαλεν εἰς τὴν μετριοφρονα αὐτὴν φρά-
σιν . . . μίαν ὀνομαστικὴν ἀπόλυτον.

ΤΑ ΚΕΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΨΥΧΡΑ

Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καμία οὐσιώδης διαφορὰ
δὲν παρατηρήθη τὸ 1910 καὶ τὸ 1914 ἀπὸ τὰ περισ-
σότερα γνωστὰ ἀλφαθητάρια. Μία παλαιὰ ἔρις ὑφίστατο
μεταξὺ Παπαμάρκου καὶ Οἰκονόμου, ὡς πρὸς τὸ περιε-
χόμενον τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων. Τὸ ζήτημα εἶχε
πολλοὺς σκοτίσει. Εἶχαν γραφῆ πολλά. Εἰς τὸ τέλος,
ἔπως συνήθως συμβαίνει, τὸ ζήτημα ἔμεινε σκοτεινό-
τερον καὶ τὰ βιβλία καὶ τῶν δύο σχολῶν πάντοτε
κακά. Προκειμένου περὶ τοῦ Ἀλφαθηταρίου τὰ πράγ-
ματα εἶχαν τὴν ἐξῆς μορφήν. Ὁ Παπαμάρκου ἀφ' ἑνὸς
μὲν ἀτεγκτος σεμνολόγος καὶ τῶν ὑψηλῶν νοημάτων
ἐραστής, φρονῶν, ὅτι ἡ ἀρετὴ διδάσκεται διὰ ῥητῶν,
ἀποφθεγμάτων καὶ μύθων καὶ διηγημάτων καταφανοῦς
ἠθικολογικῆς τάσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ πιστεύων εἰς τὴν
Θεοματουργὸν δύναμιν τῆς ἀφηρημένης καὶ ξηρᾶς πε-
ριγραφῆς εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃ τὸν φυσικὸν κόσμον εἰς τὰ
παιδιά, ἐφήρμοζε τὴν μέθοδόν του μετὰ τὴν ἰδίαν ἀστη-
ρότητα καὶ εἰς τὸ ἀλφαθητάριον. Ἡ μόνη διαφορὰ, ἡ
«εὐμέθοδος ψυχολογικὴ του κατάταξις», συνίστατο εἰς
τὸ ὅτι προσέφερεν εἰς τὸ ἀλφαθητάριον μικρὰς καὶ
διεσπασμένας φράσεις ἀντὶ διηγημάτων καὶ περιγραφῶν.
Ἰδοὺ δεῖγμα φυσιογνωστικῆς περιγραφῆς ἀπὸ τοῦ Ἀλ-
φαθηταρίου του. «Ἡ γλαῦξ ἔχει μεγάλους ὀφθαλμοὺς
καὶ ὄνοχας γαμβροὺς. Αἱ γλαῦκες τὴν νύκτα βλέπουνσι
πολύ ὀλίγον. Ἡ γλαῦξ κωνηγεὶ τὴν νύκτα σάυρας καὶ
μικρὰ πτηνά». «Ὁ σκόμβρος εἶναι ἰχθύς. Ἡ κοιλία
τοῦ σκόμβρου ἔχει χρῶμα ἀργυροῦν. Ἡ ῥάχις τοῦ
σκόμβρου εἶναι κυανὴ κτλ.».

Ἰδοὺ δειγμα ἠθικοπλαστικῆς τοῦ διδασκαλίας.

«Οἱ γενναῖοι ποτὲ δὲν φοβοῦνται. Τὰ τέκνα σέβονται τοὺς γονεῖς αὐτῶν. Οἱ νέοι σιγῶσιν, ὅταν οἱ γέροντες λαλῶσιν. Τὸν Θεὸν σέβου. Μὴ ὀμνῆς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ».

Ὅτῳ κατώρθωνε ὁ Παπαμάρκος νὰ ἐγκυχᾷται— ὅτι «οὐδὲν κενὸν ἢ ψυχρὸν, χυδαῖον ἢ ἀγοραῖον, ἢ βάρβαρον ἢ ἀπειρόκαλον, ὑπάρχει εἰς τὸ βιβλίον του» καὶ ὅτι «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων δίδεται εἰς τοὺς τρυφεροὺς ἑλληνόπαιδας γνησίᾳ ἐθνικῇ πνευματικῇ τροφῇ ἐκ τῶν ὑφίστων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ δαιμονίου ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐρμηγνέων ἀμέσως ἀντλουμένη . . . ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐθίζονται νὰ βδελύσσωνται τὴν κακίαν καὶ νὰ ζηλῶσι τὴν ἀρετὴν κ.τ.λ.», καὶ ἀκόμη. «Ἀπὸ τῆς πρώτης σελίδος τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀλφαθηταρίου μέχρι τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀναγνωσματαρίου τῆς τετάρτης τάξεως τὸ αὐτὸ πνεῦμα διήκει».

Εἰς ἐμὲ αἱ τοιαῦται βεβαιώσεις ἤσκουν τὴν δέουσαν ἐπιβολήν, ἂν καὶ παρετήρουν, ὅτι αἱ μὲν φυσιογνωστικαὶ περιγραφαὶ παρέμεναν κενολογία, αἱ δὲ ἠθικοπλαστικαὶ κατέληγον εἰς βατταρισμὸν, ἀμφότερα δὲ εἶχον τὴν αὐτὴν ἀρχήν, τὸ αὐτὸ μέσον καὶ τὸ αὐτὸ τέλος, νὰ ἀπομάθουν (δηλ. νὰ ξεμάθουν) τὰ παιδιά τὴν γλῶσσαν των καὶ τῶν γονέων των καὶ νὰ μάθουν ὅτι ἡ βέγγα λέγεται καλῶτερον «ἀρίγγη» καὶ ἡ «ἀρίγγη εἶναι ἰχθύς».

Καὶ τότε καὶ ἐγὼ ἔφθανα ἀκουσίως μου εἰς τὸ πόρισμα, ὅτι «χυδαῖα καὶ ἀγοραῖα» δὲν περιεῖχον τὰ διβλία ταῦτα, ἀλλὰ «κενὰ καὶ ψυχρὰ» ἦσαν ὅλα τὰ περιεχόμενα, ὅλα ἀνεξικρέτως.

Διότι, διότι, —πῶς νὰ τολμήσω μικρὸς ἐγὼ νὰ τὸ εἶπω ;—πιθανὸν νὰ ἔλεγον ὅ,τι θέλετε εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ μαθητοῦ, ἀλλὰ εἰς τὸ συναίσθημα, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δὲν ἔλεγον τίποτε, τίποτε ἀπολύτως. Κόσμοι ψυχροί, παγεροί. Ὀνειρώδεις ἴσως, ἀλλὰ νεκροὶ πρὸ πολλοῦ, ἀπολιθώματα γνώσεων ἀρετῶν καὶ κακιῶν. Κάτι παρόμοιον μὲ τὰ φεγγοβολοῦντα—ἐκ δανείου ἄλλως τε φωτός—ὄρη τῆς σελήνης.

ΤΑ ΜΩΡΑ

Διὰ τοῦτο εἰς τὰ ἀλφαθητάρια τοῦ Οἰκονόμου καὶ ἄλλων τινῶν, ἀπείρως χειρότερα ἀπὸ τοῦ Παπαμάρκου ἀπὸ πάσης ἄλλης ἀπόψεως, ἐγίνετο ἀπόπειρα νὰ εἰσαχθοῦν καὶ στοιχεῖα ἐνδιαφέροντα τὸ παιδίον ἀμεσώτερον. Ἐγίνετο λοιπὸν ἐπιτήδευσις παιδικότητος, ἀπόπειρα πλησιασμοῦ εἰς τὴν παιδικὴν ψυχὴν. Καὶ τότε— τότε ἀλλοίμογον—συνεχέτετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ παιδικὸν μὲ τὸ παιδαριῶδες καὶ προσεφέροντο εἰς τὰ παιδιά μωρία τινές, ὡς δῆθεν παιδικότητες.

Ἰδοῦ δεῖγμα : «Ὁ Ὠριγένης καὶ ἡ Ὠρεΐθουα(!), ἔφαγαν ὅλα τὰ βεβίθια, ποῦ εἶχε ζεμπίλι καὶ θέλουν καὶ ἄλλα οἱ φίλοι. Τί νόστιμα, ποῦ ἦσαν. Καλὰ ξηροψημένα, μὲ βόζακιά σταφίδα μαζί ἀνακατωμένα».

Καὶ αὐτὰ ἦσαν τὰ καλύτερα ! Τί ἐγίνετο τώρα εἰς τὰ ἀλφαθητάρια διαφόρων ἐκμεταλλευτῶν, οἱ ὅποιοι συνέρραπτον διὰ σκοποῦς καθαρῶς βιβλιοκαπηλικούς ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ βιβλία, ἀρπάζοντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, συνονθυλεύοντες, προσθέτοντες τῆς εὐρεσιτεχνίας τῶν τὰ ἀποκυήματα, εἶναι περιττὸν νὰ περιγράψω.

Ἀπέναντι ὄλων αὐτῶν τί ἦσαν τὰ Ἀλφαθητάρια τοῦ 1910 καὶ τοῦ 1914 ; Διησθάνοντο τὴν ὀρθὴν ἀρχὴν. Νὰ πλησιάσουν τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν. Νὰ διαλύσουν τοὺς πάγους. Τί κατώρθωναν ; Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νὰ προσφέρουν ἀνοήτους φράσεις, μωρὰ νοήματα.

Ἰδοῦ δεῖγμα :—δίδω δῶρο δαδὶ ζῶνον τῆς ξηρᾶς ὁ ὄνος — Ἡ θυγάτηρ τῆς μάμμης ἀδελφὴ τῆς μητέρας.—Ἐκ τῶν ζῶνων τὸ βῶδι, ὁ ἵππος, ἡ ἀλώπηξ κανὲν δὲν μασσᾷ φύλλα βῶδιᾶς, διατί ; (Κόκκαλο διδάσκαλος καὶ μαθηταί. Ὁ εὐρὼν ἀπάντησιν ἀμειψθῆσεται).— Ὁ καλὸς υἱὸς ἄς διώκῃ τὰς μυῖας ἀπὸ τὸν πατέρα, ἀπὸ τὴν μητέρα, ἀπὸ τὸν πάππον, ἀπὸ τὴν μάμμην— Ἰδέτε μερικὸς εὐζῶνους κάτω ἀπὸ τὰς πεύκας καὶ τὰς λεύκας ! μετὰ τὸ γεῦμά των ἤρχισαν νὰ χορεύουν, εἰς ἕξ αὐτῶν ἤρπεν ἓνα αὐλὸν καὶ ἠύλησεν ὁ ἱερεὺς τοὺς εἶδε νὰ χορεύουν καὶ τοὺς ἠόχθηθη· οἱ εὐζῶνοι

είναι καὶ γενναῖοι καὶ καλοὶ χορευταί· ἤξεύρουν καὶ νὰ πολεμοῦν ἄφοβα καὶ νὰ χορεύουν εὐμορφα· μόνον νὰ ἰππεύουν δὲν ἤξεύρουν· εὐζώνους δὲν θὰ ἴδης εἰς τὰς ἀγυῖας, ἀλλ' εἰς τὰ ὑψηλὰ βουνά.»

Καὶ εἰς τὸ ζήτημα λοιπὸν τοῦ περιεχομένου τὰ Ἰστορικά τῶν Μονοπωλίων δὲν ἔδωκαν σχεδὸν τίποτε ἀνώτερον ἀπὸ πρῖν. Ἠθέλησαν νὰ ἀνοίξουν τὴν θύραν τοῦ σχολείου εἰς τὴν ζώην. Τὴν ἤνοιξαν εἰς τὴν παιδαριωδίαν, ὀλίγον πλατότερα ἀπὸ πρῖν.

ΤΑ ΜΑΛΛΙΑΡΑ

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις, ὅτε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1917 διεδόθη ἀστραπιαίως εἰς τοὺς κύκλους τῶν δημοδιδασκάλων, εἰς τὸν «Παρθενῶνα» καὶ τὸ «Ἀθήναιον» — ἡμῖν τότε διωρισμένοι εἰς ἓν προάστειον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐσύχναζον τακτικὰ εἰς τὰ καφενεῖα ταῦτα — ὅτι οἱ «ἐπιδρομεῖς» τῆς Θεσσαλονίκης εἰσάγουν εἰς τὰ σχολεῖα τὸν μαλλιαρισμὸν καὶ βιβλία γραμμένα εἰς τὴν μαλλιαρὴν διάλεκτον. Τὸ πρᾶγμα μὲ ἐτάραξεν ὑπερβολικὰ. Διὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινῆς πρέπει νὰ ἐξομολογηθῶ, ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης δὲν εἶχον ἴδει βιβλίον μαλλιαρόν, ἀν καὶ εἶχα συζητήσει πλειστάκις περὶ μαλλιαρισμοῦ, καὶ εἶχα κατακεραυνώσει τὸν Ψυχάρην καὶ ὅλους τοὺς ὀπαδοὺς του μὲ τρόπον, ποῦ ἄφηγε τὸν ἀντίπαλόν μου νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι εἶχον ἐξονυχίσει τὰ συγγράμματά των. Ἐγνώριζα, ὅτι οἱ μαλλιαροὶ εἶχον μεταφράσει τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν Ὁρέστειαν μὲ προθέσεις καταχθονίους, ὅτι μετέφραζαν τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον Κώσταν Παλιοκουδένταν, ὅτι τὸ τρίγωνον τὸ ἔλεγον «τριάγκωνον» καὶ τὴν ὑποτείνουσαν «ἀποκάτω τεντώστρα». Ὁ μακαρίτης Μιστριώτης εἶχε βεβαιώσει, ὅτι μετέφρασαν τὴν Ἠλέκτραν Κεχρμπάραν. Ἦτο δυνατόν νὰ λέγη ψεύματα ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ζηλωτῆς καὶ μύστης τῶν προγονικῶν ἀρετῶν; Ὁ διαπρεπέστατος γλωσσολόγος κ. Χατζιδάκις εἶχεν ἀφήσει νὰ ἐννοηθῇ ὅτι παραδέχεται ὡς πιθανόν, ὅτι καὶ οἱ μαλλιαροὶ καὶ

ὁ Κρουμβάχερ ἦσαν ὄργανα τῶν πανσλαβιστῶν καὶ ὄντως λαμβάνουν ρόυθλια πρὸς διαφθοράν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὁ αὐτὸς ἐντιμότετος ἀνὴρ ὁμοῦ μετὰ διαφόρων ἄλλων καὶ δὴ καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν εἶχαν ῥητῶς κατηγορήσει τοὺς μαλλιαροὺς, ὅτι ἐπιβουλεύονται τὴν θρησκείαν μας, τὸ ἔθνος μας, τὴν οἰκογένειαν, ὅ,τι ἱερὸν καὶ ὄσιον μᾶς συνδέει μετὰ τὴν ζωὴν. Ἐνθυμούμην ἀκόμη, ὅτι εἰς ἐκ τῶν μαλλιαρῶν Ἰδρυσσεσχολεῖον εἰς τὸν Βόλον καὶ εἶχε κατηγορηθῆ δι' ἀνηθικότητας καὶ ἀθεΐαν καὶ ὅτι τέλος τῷ 1911 εἶχαν ἀναγκασθῆ νὰ περιφρουρήσουν τὴν γλῶσσαν κατὰ τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ μαλλιαρισμοῦ διὰ διατάξεων συνταγματικῶν.

Ἄλλα αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἔτσι συγκεχυμένα καὶ ὀρμητικὰ ἦλθον εἰς τὸν νοῦν μου ὅταν ἤκουσα τὴν ἀπαισίαν εἰδησιν. Ἐνα συναίσθημα ἀηδίας καὶ ἐσωτερικῆς ἀνησυχίας μετέλαθε. Ἐσκέφθην ἀμέσως νὰ παραιτηθῶ. «Γαβριήλ, εἶπα, οἱ βέβηλοι καταπατοῦν τὸν νόον σου, τὸ ἔργον σου ἔλγξει. Βεβαίως δὲν θὰ ὑπομείνης αὐτὸ τὸ ἀηδὲς μαρτύριον. Θὰ ὑποβάλῃς αἴτησιν συντάξεως», Ἡτοιμαζόμεν νὰ ἀγοράσω τὸ σχετικὸν χαρτόσημον. Μία σκέψις ὅμως με συνεκράτησε. Διεδίδετο ὅτι ἡ νέα κυβέρνησις θὰ ἠῤῥξανε τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων καὶ τότε; τότε θὰ ἐβελτίωνα τὴν σύνταξιν μου. Ἀπεφάσισα νὰ μείνω καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ ὑποστῶ τὸ μαρτύριον. Οὕτω παρέμεινα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μέχρι τέλους τοῦ 1920.

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν τριῶν αὐτῶν ἐτῶν ἤκουσα τόσα πολλὰ καὶ ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ νέου αὐτοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη «ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις» ὥστε «τὸ κεφάλι μου ἔγινε καζάνι» κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον. Οἱ μὲν προσεπάθησαν νὰ με πείσουν ὅτι ἡ μεταρρύθμισις αὕτη θὰ φέρῃ ἀναγέννησιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ ὄχι μόνον τοῦ σχολείου ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνίας, οἱ δὲ ἄλλοι με ἐδίδαξαν διὰ μυρίων στομάτων, ὅτι ὁ ὄλεθρος καὶ ἡ ἀνατροπή, ἡ ἀθεΐα καὶ ἡ αἰμομιξία, ἡ ἀπατρία καὶ ὁ μπολσεβικισμός, πᾶσαι αἱ κακίαι καὶ ὅλαι αἱ σκότια δυνάμεις τῆς καταστρο-

φῆς εἶναι ἐγκλεισμένοι ἐντὸς τῶν φαινομενικῶς ἀθῶων αὐτῶν σελίδων, ὅτι δὲν εἶναι βιβλία αὐτά, ἀλλὰ τορπίλλαι, σφαῖραι ντοῦμ ντοῦμ, ἀσφυξιογόνα ἀέρια, ἐπισκηπτικά καὶ ἐμπρηστικά ὀβρούζια, ἔργα τοῦ διαβόλου, «ἔργα ἀπάτης καὶ κακοβούλου προθέσεως».

Ἄλλ' εὐτυχῶς τώρα συνέβη καὶ κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον λησμονοῦν ὅλοι οὗτοι οἱ σοφοὶ ἱεροκήρυκες, λησμονοῦν ὅτι τὰ μαλλιαρὰ βιβλία, δὲν εἶναι πλέον τὰ μυθολογούμενα ἐκεῖνα τέρατα, περὶ τῶν ὁποίων πάντες ὁμιλοῦσι, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα οὐδεὶς εἶδε. Διότι τὰ εἶδα, τὰ ἔψαυσα, τὰ ἀνέγνωσα, τὰ ἐδίδαξα. Ἐγὼ ἤξεύρω τώρα πλέον καλύτερα ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τί σημαίνει μαλλιαρὸν βιβλίον. Διότι ἐγὼ δὲν ἔχω κανὲν συμφέρον νὰ τὸ ἴδω μὲ οἰουδήποτε χρώματος ὁμματουᾶλια.

Τὴν πρώτην στιγμὴν, πού ἔλαβον εἰς χεῖράς μου τὸ πρῶτον μαλλιαρὸν βιβλίον τὸ ἐκύτταξα ὡς περίεργον θέαμα. Ὡς ζῶν τι τερατώδες θαλασσόδιον, ὡς ὄστρακον ἢ μαλάκιον πρωτόφαντον. Τὸ ἠτένιζα, ἤνοιξα τὰς σελίδας του γοργῶς, πυρετὸς μὲ κατέλαβε περιεργείας. Ἦθελον νὰ ἴδω τὰ χυδαῖα καὶ μωρὰ ἐκεῖνα κατασκευάσματα τοῦ μαλλιαρισμοῦ, τὰς παραδόξους λέξεις, μὲ τὰς ὁποίας αἱ ἐφημερίδες ἐξήγειρον τὴν φαντασίαν μου ἐπὶ τόσα ἔτη, μοῦ προεκάλουν τὴν ἀηδίαν καὶ ὑπεδαύλιζον τὴν ὀργὴν μου κατὰ τῶν ἐκχυδαίστων τῆς ὠραίας ἡμῶν γλώττης, ὅλα ἐκεῖνα τὰ «σοφία σοῦζα» (σοφία ὀρθή) καὶ τὸ «γοργοχάμπερο» (τηλεγράφημα) καὶ τὸ «βραχόσκονο» (νωτιαῖος μυελὸς) καὶ τὸ «θυμήσου με ἀφεντικό, ὅταν ἔρθῃς στὰ πράματα» (μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου).

Δὲν εὗρισκον τίποτε τοιοῦτον καὶ παρεξενουόμην. Τί συμβαίνει λοιπόν; Αἱ λέξεις εἶναι κοινόταται. Αὐταί, τὰς ὁποίας μεταχειριζόμεθα ἀκριβῶς καθ' ἐκάστην ὅλοι οἱ Ἕλληνες, πλούσιοι καὶ πτωχοὶ καὶ ὄπως τὰς μεταχειριζόμεθα ἀκριβῶς, ὅταν ὁμιλῶμεν, ὡς ἄνθρωποι καλοαναθρεμμένοι εἰς τὴν οἰκογένειάν μας, μὲ τοὺς φίλους μας, πάντοτε.

Ἴδου τί ἀνεγίνωσκον εἰς ἐν Ἀλφαβητάριον (Β' Μέ-

ρος). «Σωστή ζωγραφιά είναι τὸ χωριουδάκι, ποὺ κάθονται ἡ Δαφνούλα καὶ ὁ Γιώργος. Περνώντας μὲ τὸ βαπόρι, βλέπει κανεὶς, ὡς μὴν ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά, ἓνα χωριουδάκι στὴν πλαγιά ἑνὸς μικροῦ βουνοῦ. Στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ εἶναι ἡ κατάσπρη ἐκκληροῦλα τοῦ χωριοῦ. Ἀριστερὰ καὶ παρακάτω εἶναι τὸ σχολεῖο καὶ δεξιὰ ὁ μύλος, ποὺ ἀλέουν οἱ χωρικοὶ τὰ γεννήματά τους. Τὰ κατάσπρα σπιτάκια τοῦ χωριοῦ εἶναι κρυμμένα μέσα στὰ δέντρα, στὰ περιδόλια καὶ διὰν φυσᾷ τὸ ἀεράκι, φαίνονται ἀπὸ μακρυὰ σὰ νὰ παίζουν τὸ κρυφτούλι. Πότε φαίνονται ὀλόκληρα, πότε κρύβονται, καὶ δείχνουν κανένα κομμάτι ἀπὸ τὴν κοκκινωπὴ σκεπὴ τους, κανένα παράθυρο, καμιά πορτοῦλα».

Ἀπαράλλακτα ὅπως θὰ ἐλέγομεν ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Ποῦ εἶναι λοιπὸν τὰ ἀκατανόητα, τὰ πλαστά, τὰ χυδαῖα; Ἡ ἴδια γλῶσσα εἰς ὅλον τὸ βιβλίον. Ἡ νοσηρὰ περιέργειά μου ἔμεινε ἀνικανοποίητος. Ἀνεζήτησάν σου σκάνδαλον καὶ σκάνδαλον δὲν ὑπῆρχε. Τί ἀπογοήτεις! Εἶναι ἀληθές, ὅτι βραδύτερον ἄλλοι Ἕλληνες ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσοφος εἶμαι ὅπως ὁ μύρμηξ ἀπέναντι ἐλέφαντος, ἀνεκάλυψαν ὄχι μόνον τρομερὰ σκάνδαλα ὑπὸ τὰ ἄθφα αὐτὰ λεξείδια, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτὴ κατεσκευάσθη εἰς τὸ ἀλχημεῖον τοῦ μαλλιαρισμοῦ καὶ οὐδέποτε ὑπ' οὐδενὸς Ἕλληνος ὠμιλήθη. Οὐδέποτε δηλαδὴ οὐδεὶς Ἕλληνα εἶπε «Σωστή ζωγραφιά εἶναι τὸ χωριουδάκι, ὅπου κάθονται ἡ Δαφνούλα καὶ ὁ Γιώργος» ἢ «Ἀριστερὰ καὶ παρακάτω εἶναι τὸ σχολεῖο καὶ δεξιὰ ὁ μύλος, ποὺ ἀλέθουν οἱ χωρικοὶ τὰ γεννήματά τους». Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔπλασαν οἱ μαλλιαροί. Ἀλλὰ ποῖος θεὸς ἢ ποῖος δαίμων ἢ ποῖα μαγικὴ ράβδος Κίρκης συνέχυσε τόσον τὰς διανοίας τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων; Καὶ τί θέλετε νὰ πράξω ἐγὼ ὁ πτωχὸς Ἕλληνα διδάσκαλος; Νὰ πιστεύσω τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὠτα μου ἢ τὰς βεβαιώσεις τῶν καθηγητῶν καὶ λοιπῶν ἐπισημοτάτων καὶ πεντακοσιομεδίμων τῆς σοφίας φυλάκων; Ἀπορῶ καὶ ἐξίστα-

μαι. Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν καλύτερον, τί ἔπραξαν τὰ ταλαί-
πωρα τῶν σχολείων παιδάρια;

Νομίζω, ὅτι δὲν θὰ ἡδυνάμην νὰ περιγράψω γραφι-
κώτερον τὴν ἐντύπωσίν των, εἰμὴ λέγων, ὅτι τὰ κου-
φέτα τῆς κινίνης μετεβλήθησαν αἴφνης δι' αὐτὰ εἰς
ἀληθινὰ κουφέτα γάμου.

Τὰ δύστηνα ὑποχρεοῦντο καθ' ἐκάστην νὰ τραχανί-
ζωσιν διὰ τῶν ὀδόντων των καὶ νὰ λείχωσι διὰ τῆς
γλώσσης των κουφέτα κινίνης, χωρὶς καὶ νὰ πύσχω-
σιν ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν. Ὅλοι οἱ μορφασμοὶ των, οἱ
φυσικοὶ των σπασμοί, ἢ ἀπέχθειά των κατὰ τοῦ σχο-
λείου, ὁ μαρασμὸς τῆς ζωτικότητός των εἶχαν αἰτίαν
τὸ πιπίλισμα αὐτὸ τῆς πικρίας καὶ τῆς ἀηδίας. Ὅταν
ἠγόρασαν τὰ νέα βιβλία, τὰ ἠτένισαν κατ' ἀρχὰς μὲ
τὴν αὐτὴν δυσπιστίαν. Τὰ ἐνόμιζον διὰ κουφέτα κινί-
νης. Ἄλλ' αἴφνης τί χαρὰ καὶ ποῖος γλυκασμὸς!
Αὐτὰ ἦσαν ἀληθινὰ κουφέτα γάμου! Τὸ βιβλίον ἀνε-
γινώσκειτο, κατενοεῖτο, ἦτο ὠραῖον, τερπνόν, ἦτο ἐν-
διαφέρον, ἦτο ἐλκυστικόν. Χαρά, φῶς, ἰλαρότης! Καὶ
τὸ ἀποτέλεσμα: Ὅ,τι ἦτο φυσικὸν νὰ γίνῃ. Τὰ παι-
διὰ κατεβρόχιζον τὰ κουφέτα, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέ-
ρας, τὸ βιβλίον ὀλόκληρον. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὰ ἀλλὰ
καὶ τὰ ἀδελφία των ἐνίοτε καὶ οἱ γονεῖς των. Ὅ,τι
παρεῖχeto πρὶν κατὰ δόσεις μικράς, ἐπιμόνως, μὲ ἀη-
δίαν, μὲ ῥαβδισμοὺς, μὲ ἀναγούλας, μὲ δάκρυα, κατε-
τρώγετο τῶρα πλεόν κρυφίως. Πλήρης μεταβολή. Τὸν
πρῶτον καιρὸν ἡ μεταβολὴ αὕτη μοῦ ἐδημιούργησε κά-
ποιον κενόν. Ὡς νὰ ἔδεραι κάποιον καὶ ἡ ῥάβδος μου
νὰ ἐπιπτεν εἰς στερεάν σάρκα καὶ αἴφνης νὰ ἤρχισεν
αὕτη νὰ τύπη τὸ κενόν. Μοῦ ὑπεξέφυγεν ὁ ἐπὶ τρι-
ακονταετίαν δερούμενος νεοελληνικὸς ἐγκέφαλος. Ἐχει-
ραφετήθη διὰ μιᾶς. Προδιαθεθεὶμένος εἰς τὸ σύνηθες
μαρτύριον ἐμοῦ καὶ τῶν πίδων, δὲν εἶχον ἀφορμὴν
νὰ τὸ ἀσκήσω. Ἐνόμισα, ὅτι κατέστην περιττός. Ἐνῶ
πρὶν ἡδυνάμην ἀπρομελήτητος καὶ ἀπαράσκευος νὰ
ἀπασχολῶ ἐπ' ἄπειρον τοὺς μαθητὰς μὲ τὸ πῶς λέγε-
ται καλύτερον ἢ μύτη; Κλίνε μου ἢ ὕσπληξ. Κλίνε

μου ὁ τέτιξ. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστική καὶ κλη-
τική τονιζομένη ἐπὶ τῆς ληγούσης . . . Τὰ εἰς ῥα δι-
σύλλαβα ; Ἡ κλητική τοῦ ἀπόκρουως ; Κλίνε ὁ ταῶς.
Ὁ ἀόριστος τοῦ ἄγω ; καὶ οὕτως καθ' ἑξῆς ἐπὶ ὥρας,
ἐβδομάδας, μῆνας, ἔτη, πρωΐ, μεσημέρι, ἀπόγευμα,
αἴφνης πάντα ταῦτα ἔγιναν καπνός. «Γαβριήλ, οἱ μαλ-
λιαροὶ εἶναι ὄντως κακόβουλοι. Τί θὰ γίνῃ τώρα ; Θὰ
ὑποχρεωθῆς λοιπὸν νὰ γεμίσης τὰς ὥρας τοῦ σχελείου
μὲ ἄλλα πράγματα ; Ἡ μᾶλλον τώρα πρώτην φοράν
μὲ πράγματα ; Ὡ τὸ χρυσοῦν ἰδανικὸν τῶν λόγων, τῶν
ὠραιοτάτων, εὐγενεστάτων, παναρχαίων λέξεων καὶ τό-
πων ! Ὡστε δὲν θὰ διδάσκης πλέον εἰς τὰ ἐλληνοπούλα
τὰς λέξεις, ἃς καθηγίασεν ἡ χρῆσις τοῦ Πλάτωνος,
ἀλλὰ θὰ διδάσκης εἰς αὐτὰ τὰς ἰδιότητας τῶν φασιδίων,
καὶ τίνα λιπάσματα ὠφελουσι τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ τὴν
ἄμπελον ;

Θὰ διδάξῃς λοιπὸν αὐτὰ νὰ γνωρίζουν τὰ φυτὰ καὶ
τὰ ζῶα τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν σημερινὴν ταπεινὴν
ζωήν, τὸν ἠλεκτρισμὸν καὶ τὸν μαγνητισμὸν καὶ ὅλας
τὰς ἐφευρέσεις τοῦ διαβόλου ; Χαῖρε πορφύρα τῆς εὐ-
γενείας ! Μὲ τὰ ῥάκη τῆς δουλείας μᾶς ἀναγκάζουν
νὰ ὑφάνωμεν τὸν νομφικὸν πέπλον τῆς νεωτέρας Ἑλ-
λάδος».

Αὐτὰ διελογιζόμεν μελαγχολικός. Ἄλλ' οἱ νεαροὶ
βλαστοί, οὓς μοὶ παρέδωκεν ἡ πατρίς, διελογίζοντο ἄλ-
λως. Οἱ ὕγεις χυμοὶ τοῦ σφριγῶντος ἐγκεφάλου τῶν
ἐδέχοντο τὰ νέα αὐτὰ βιβλία, ὅπως τὰ δένδρα τὴν
εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Τὰ μαλλιαρὰ
βιβλία ἔφερον φῶς καὶ ἀέρα ζωογόνου εἰς τὴν πνιγη-
ρὰν καὶ ὀμιχλώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ Σχολείου μου.

ΤΟ «ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙ ΜΕ ΤΟΝ ΗΛΙΟ»

Χαρακτηρικὸν ἰδίᾳ εἶναι ὅτι συνέδη μὲ τὸ Ἄλφα-
βητάριον, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1919 ὑπὸ τοῦ
Ἰπουργείου. Εἰς τὸ ἐξώφυλλον εἶχε μίαν εἰκόνα χρω-
ματιστήν. Δύο παιδιὰ ἀπὸ ὑψώματος βλέπουν τὸν

ἥλιον νάνατέλλη λαμπρὸς ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἀναφωνοῦν ἐκστατικὰ καὶ περιχαρῆ Ἄ! . . . Τὰ παιδιὰ ἐθάπτισαν τὸ βιβλίον «Τὸ ἀλφαθητάρι μὲ τὸν ἥλιον». Ἄν ἤθελα νὰ τὸ χαρακτηρίσω καὶ ἐγὼ ἐν σχέσει πρὸς τὰ προηγούμενα δὲν θὰ εἴρισκον προσφυέστερον χαρακτηρισμόν. Φῶς ἰλαρόν! Ὠραία τυπωμένον, μὲ γράμματα καθαρὰ, κομψά, μὲ εἰκόνας ὠραίας καὶ πρὸ παντὸς μὲ περιεχόμενον γεμᾶτον ἀπὸ χαρᾶν.

Μοῦ ἐφάνη παράξενον νὰ ἐνθουσιάζωμαι εἰς τὴν ἡλικίαν μου μὲ ἓνα ἀλφαθητάριον. Τί ἤμπορεῖ νὰ περιέχη ἓνα βιβλίον προωρισμένον νὰ διδάξῃ εἰς τὰ παιδάρια τοὺς φθόγγους καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαθήτου; Τοσοὶ σοφοὶ ἐπιδέξιοι ἄνθρωποι εἰργάσθησαν ἕως τώρα καὶ μᾶς ἔδωκν ὅ,τι εἶδομεν παραπάνω. Λέξεις ἀκατανόητους, νοήματα ἢ ἀκατανόητα ἢ ἀνόητα ἢ καὶ τὰ δύο ὁμοῦ, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ξηρασίαν ἀφόρητον διὰ τὴν παιδικὴν ψυχὴν.

Ἐδῶ ὑπῆρχε μεταβολὴ συστήματος, καὶ τι ριζικῶς διάφορον. Διαισθάνομαι, ὅτι τὸ βιβλίον ἀντιπροσωπεύει ἓνα νέον τύπον ἀλφαθηταρίου. Ὑπάρχει ἀσφαλῶς κάποιον κατόρθωμα ἐδῶ. Δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἐκτιμῆσω εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν. Τὸ βιβλίον εἶναι ζωντανόν. Ἡ διδασκαλία τῶν φθόγγων καὶ ὄλων τῶν ἀναγνωστικῶν στοιχείων παρουσιάζεται ὡς ἐξάρτημα μιᾶς ζωῆς σπαρταριστῆς, ζωῆς παιδιῶν. Εἶναι μία οἰκογένεια εἰς τὴν ἐξοχὴν, οἰκογένεια ἀπὸ τὴν πόλιν μὲ παιδιὰ τὴν Ρήγαν, τὸν Ρήγαν, τὴν Βάσω, μὲ σκυλάκι τὸν Βελήν, μὲ ἀγελάδα τὴν Ρόδω. Καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν, ἀπὸ τὸν πρῶτον φθόγγον καὶ τὸ πρῶτον γράμμα, πᾶν ὅ,τι παρέχεται ὡς μέσον διδασκαλίας, ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, εἶναι ἓνα ἐπεισόδιον ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν, ἓνας λόγος των, ἓν ἐπιφώνημα χαρᾶς, ἓνα πείραγμα, ἓνα ἀστεῖον, ἓνα παιγνίδι, μία περιγραφή, ἓνα τραγουδάκι, μία ἐντύπωσις, ἓνα χαριτωμένον συμβάν, μία συναισθηματικὴ ἐκδήλωσις, ἓνα φυσικὸν φαινόμενον, μία ἐνέργεια, μία πράξις γενναία. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ ἓνα παλμὸν χαρούμενον, μὲ ἓνα ῥυθμὸν γοργόν, μὲ

τὸ γέλοιο, μὲ ἓνα φῶς θεῖον, φῶς ἰλαρόν. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐμφανισμένα μὲ εἰκόνας ὠραίας, ἔργα ζωγραφικῆς ἐπίτηδες τεχνουργημένα.

Καὶ κάτω ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἡ αὐστηρά καὶ δύσκολωτάτη μεθοδική τῆς πρώτης ἀναγνώσεως ἐφηρμοσμένη, δὲν ἠξέυρω ἂν ἀλανθίστως, ἐν πάσῃ περιπτώσει πολὺ καλύτερον ἀπὸ τὸ καλύτερον προηγούμενον.

Πῶς τὸ κατώρθωσαν οἱ δαιμονισμένοι μαλλιαροί; Πῶς κατώρθωσαν ἀντὶ τῆς ἀκαλαισθήτου καὶ ἀνιαρᾶς καὶ μωρολόγου καὶ σεμνοτύφου καὶ ἐμετικῆς ἀσυναρτησίας νὰ φέρουν εἰς τὰ παιδιὰ τὴν γνῶσιν ὡς τροφήν εὐπεπτον, τερπνὴν καὶ ὠφέλιμον; Πῶς κατώρθωσαν νὰ μεταβάλλουν τὸ καθάρσιον εἰς γαλακτοῦχον ἄλευρον ἢ μᾶλλον εἰς γάλα μητρικόν; Εἶναι μόνον ζήτημα εἰκόνων, ἐκτυπώσεως, λογοτεχνικῆς δεξιότητος, μεθόδου; ἢ εἶναι καὶ γλωσσικόν; Εἶναι δύσκολον εἰς ἐμὲ ἀπλοῦν διδασκαλὸν νὰ ὁμιλήσω μὲ τὴν συνθηματικὴν γλῶσσαν τῆς ἐπιστήμης, εἶναι δύσκολον νὰ παρατάξω συλλογισμούς, ἐπιχειρήματα ταξινομημένα, πρῶτον, δεύτερον, τρίτον, εἶναι ἀδύνατον νὰ παρατάξω ξένα ὀνόματα ἢ χωρία σοφῶν ἀλλοδαπῶν. Ἐν μόνον εἶναι εὐκολόν· νὰ εἶπω τὴν ἐντύπωσίν μου. Ἐ! λοιπόν, ἐδῶ ὑπάρχει κάποια ἀπολύτρωσις, κάποια κατάργησις δουλείας. Ἐδῶ ὑπάρχει ἀνατολή νέου κόσμου. Ἐδῶ ὑπάρχει κρήμνισμα εἰδώλων.

Ἀπὸ τὴν στιγμήν, ποῦ ὁ διδάσκαλος δὲν εἶναι υποχρεωμένος νὰ διδάξῃ τὸ ἰέραξ, τὸ καδίον, τὸ πελεκάν, τὸ ἀλώπηξ, τὸ ἐλάϊνος, τὸ ὑσπλήγξ, τὸ πορτογαλέα, τὸ εἶζω, διότι αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπὸ τὴν στιγμήν ἐκείνην τὸ παιδίον ἀπολυτρώνεται ἀπὸ ἓνα ζυγόν, ἐξ ἴσου ὀλεθριον μὲ τὸν Τουρκικόν, ἂν μὴ ὀλεθριώτερον, ἐφ' ὅσον αὐτὸς τοῦ καταξερραίνει ὅλους τοὺς ψυχικούς του χυμούς.

Ἡ ζωὴ εἰσώρμησε εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπως εἰς μουχλιασμένον ὑπόγειον ὁ καθαρὸς ἀήρ, ὅταν ἀνοιχθῇ τὸ παράθυρον. Ποία λογοτεχνική, ποία μεθοδικὴ δεξιότης

δύναται ποτέ νὰ μεταβάλῃ τὸ θροῖδαξ, τὸ ῥώξ, τὸ ὄναρ, τὸ ὑίδιον καὶ τὸ ἰγδίον, εἰς στοιχείον ζωντανόν, εὐ- πρόσδεκτον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νεαροῦ ἑλληνόπαιδος.

Ὅτῳ μοῦ ἔγινε σαφές διατὶ οἱ προγενέστεροι ἦτο ἀδύνατον νὰ πλησιάσουν τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου, νὰ τοῦ προσφέρουν κάτι ποῦ νὰ μὴ ὁμοιάξῃ ἢ μὲ βρεσι- νόλαδον ἢ μὲ κινίνην. Θέλων νὰ εἶπῃ κάτι ὁ συγγρα- φεὺς, ἔλεγεν εἰς τὸ παιδίον «ὁ σαλπικτῆς ὅταν ἔχῃ συνάγχην δὲν δύναται νὰ σαλπίσῃ». Ποῦ νὰ τὴν βάλῃ κανεὶς τὴν συνάγχην, ὥστε νὰ μὴ προκαλέσῃ ἢ γέλωτα ἢ ἔμετόν; Ἄν εἶπῃ τὸ βιβλίον «ὁ Κωστάκης ἔχει συνάγχην», ὁ Κωστάκης θὰ γελάσῃ, διότι ἔχει συνάχι καὶ ὄχι συνάγχην. Ἄρα εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτος τὴν συνάγχην νὰ τὴν ἔχει ὁ σαλπικτῆς.

Ἴδού μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ἡ συνταγὴ τῆς νεο- ἑλληνικῆς ἀναγνωσματοριακῆς μωρίας. Ὁ Παπαμάρ- κου ἦτο ὑποχρεωμένος μὲ μαθηματικὸν καταναγκα- σμὸν νὰ προσφέρῃ εἰς τὰ παιδία τὴν παγετώδη φράσιν «ἡ ἀρίγγη εἶναι ἰχθύς» διότι τοῦ ἦτο ἐντελῶς ἀδύνα- τον νὰ προσφέρῃ τὴν ἀρίγγην τρωγομένην ἀπὸ τὸν Δη- μητράκη. «Ὁ Δημητράκης ἔφαγεν ἀρίγγην». Θὰ ἐγε- λοῦσαν καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ σχολείου. Δι' αὐτὸ ἐπροτι- μήθη πάντοτε καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς μανδαρίνους μας καὶ πολὺ φρονίμως ἢ νάρκωσις τῆς διανοίας τῶν μα- θητῶν ἀπὸ τὴν ἀφύπνισιν τῆς μυκτηριστικῆς ὀξυ- νοίας των.

Ὅστε εἶναι ζήτημα γλωσσικόν. Διότι ἡ ἀπλουστάτη πλαστογραφία τῆς ζωντανῆς γλώσσης, σημαίνει ἄμε- στον πλαστογραφίαν τῆς ζωῆς. Τὸ ψεῦδος ὑπεισδύει καὶ μὲ τὸ ἀθωότατον ν τὸ ὅποιον προστίθεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς λέξεως.

Εἰς τὴν σελ. 11 τοῦ Ἀλφαθηταρίου, ἔνθα ὁ Ρήγας παίζει μὲ τὸν κύνα Βελήν σείων ἐνώπιόν του ἐν σχοι- νίον, λέγει συνάμα. «Φίδι, Βελή, ἓνα φίδι! ἓνα με- γάλον φίδι!» Οἷοσδήποτε συγγραφεὺς ἀλφαθηταρίου ὄχι μαλλιαρὸς θὰ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ γράψῃ ἓνα με- γάλον φίδι, ἢ ἐν μέγαλον, ἢ ἐν μέγα φίδιον ἢ ἐν μέγα

ὄφειδιον, ἢ ἓνας μέγας ὄφεις ἢ εἷς μέγας ὄφεις, διὰ τὴν προετοιμάσῃ τὴν ἄμεσον ἢ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν ἢ καὶ βαθμιαίαν μετάδασιν εἰς τὴν καθαρεύουσαν.

Ἄλλ' εἶναι προφανές, ὅτι τὸ ἓνα μεγάλο φίδι ἢ τὸ ἓν μεγάλο φίδι εἶναι ἓν ψεῦδος ἀναντίρρητον. Αὐτὸ πράγματι οὐδεὶς ἔλλην τὸ λέγει, ἐν ᾧ ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀνεξαιρέτως πάσης ἡλικίας, τάξεως καὶ μορφώσεως, λέγουν ἓνα μεγάλο φίδι. Ὡστε τὸ ζήτημα εἶναι γλωσσικόν, ὄχι μεθοδικόν. Ναί, ναί! ἐδῶ εἶναι τὸ μυστικόν. Ἡ νοθεία τῆς ζωῆς ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ἀθωότατον αὐτὸ ν τὸ ὁποῖον προστίθεται εἰς τὴν λέξιν μεγάλο ἢ τὸ ἀθωότατον α τὸ ὁποῖον ἐκπίπτει ἀπὸ τὴν λέξιν ἓνα. Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ νοθεία τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Αὐτὰ ἐνεργοῦν ὡς διάλυσις νικοτίνης εἰς τὴν ρίζαν τῶν τρυφερῶν δενδρουλλίων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ καλλιεργήσω φιλοστόργως εἰς τὸ φυτώριόν μου.

Τὸ «ἀλφαβητάρι μὲ τὸν ἥλιο» ὅμως δὲν ἔχει νικοτίνην πουθενά. Δροσιά καὶ φῶς. Δι' αὐτὸ τὰ παιδιὰ μου δὲν ἐνόσταζαν, ὅταν τὸ ἐμελέτων.

ΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

—Τί λέγεις, ταλαίπωρε Γαβριήλ! Παραληρεῖς λοιπόν; Ἐλα εἰς τὰ σύγκαλά σου! Σὺ ἐνθουσιασμένος καὶ ἀπολογητῆς τοῦ μαλλιαρισμοῦ; Μὴ χειρότερα. Τί ἔπαθες εἰς τῆς αὐτῆς ἡλικίας;

Πράγματι εἶμαι πολὺ δυστυχῆς. Συλλογιζομαι, πῶς ἐσκεπτόμην καὶ πῶς ἠσθάνόμην πρὸ τριετίας ἀκόμη καὶ δὲν γνωρίζω τὸν ἑαυτὸν μου. Ἄλλὰ τί θέλετε νὰ κάμω λοιπόν; Νὰ εὐνοουχισθῶ πνευματικῶς; Νὰ μὴ σκέπτομαι, νὰ μὴ διακρίνω τὴν ἀλήθειαν, νὰ βλέπω καὶ ἐγὼ μὲ τὸ πρῖσμα τῆς προλήψεως, τοῦ πάθους, τοῦ συμφέροντος; Δόξα σοι ὁ Θεός! Ἴσως διότι δὲν ἐξεπαιδεύθην πάρα πολὺ, ἴσως διότι δὲν ἐφοίτησα εἰς τὸ περίφημον Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἴσως διότι δὲν ἔλαβα καμίαν ἀνωτέραν θέσιν καὶ δὲν συνέγραψα διδακτικὰ βιβλία οὔτε ἐγὼ οὔτε κανεὶς συγγενῆς μου

μέχρι δεκάτου ἑβδόμου βαθμοῦ ἀγχιστείας τε καὶ κηδεστείας, ἴσως διότι οὐδέποτε ἐπηγγέλθην τὸν σοφόν, οὔτε Ἴδρυσά ιδιωτικὸν σχολεῖον, ἀλλὰ παρέμεινα πτωχὸς ἕλλην διδάσκαλος, διὰ τοῦτο διετήρησα τὴν νηφελιότητά μου, τὴν ἡθικὴν ἀνεξαρτησίαν μου καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐκτρίβω τὰς σκωρίας τοῦ ἐγκεφάλου μου. Δοξάζω τὸν Θεὸν διὰ τὸ μέγα ἀγαθὸν τοῦτο. Δὲν θὰ τὸ ἀντήλλασον οὔτε μὲ τὸν τίτλον καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ τίτλος, ὡς γνωστὸν, δὲν κάμνει τὸν ἄνθρωπον. Πολὺ ὀλιγώτερον ἀπότι τὸ ῥάσον κάμνει τὸν καλόγηρον.

Τί θέλετε λοιπὸν νὰ κάμω ; Μοῦ εἶπαν τόσα ψεύδη ἐπὶ ἔτη περὶ τῶν μαλλιαρῶν, ὥστε τώρα δὲν πιστεύω πλέον τίποτε. Διότι ὅλα τὰ ψεύδη διελύθησαν ὡς πομφόλυγες πρὸ τῆς πραγματικότητος. Καὶ ἡ τελευταία γενναϊοτάτη καὶ ἀδραῖς δαπάναις τοῦ Κράτους—λέγουν, ὅτι ἐξωδεύθησαν 40,000 δρ. διὰ τὸ μνημεῖον τοῦτο—ἀπόπειρα πρὸς συντήρησιν τοῦ ψεύδους, ἢ «Ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπείας τῆς διορισθείσης πρὸς ἐξέσασιν τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας τῶν δημοτικῶν σχολείων» μοῦ ἐνίσχυσε τὴν δισπιστίαν μου. Δὲν μοῦ ὀμιλοῦν βέβαια πλέον διὰ «Κεχριμπάρες» ὡς ὁ μακαρίτης Μιστριώτης, ἀλλὰ προσπαθοῦν νὰ μὲ ἐξαπατήσουν ἐμὲ τὸν ἀπλοῦκὸν διδάσκαλον κατὰ τρόπον πολὺ χειρότερον καὶ ἐξευτελιστικώτερον δι' ἐμέ, ἐὰν τὴν πάθω.

Μὲ βεβαιώνουν, ὅτι αὐτὸ τὸ ὁποῖον συμβαίνει εἰς τὸ ἰδικόν μου σχολεῖον συμβαίνει καὶ εἰς ὅλους τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς, καὶ διὰ νὰ μὲ καταπτοήσουν μοῦ παραθέτουν ἀποσπάσματα ξένων συγγραφέων, οἱ ὅποιοι τὸ βεβαιώνουν αὐτό. ὦ διάβολε ! Μὰ ἂν βέβαια καὶ οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γερμανοὶ τὰ ἴδια ἔχουν εἰς τὸ σχολεῖόν των, τότε ἄς τὰ τραβάω καὶ ἐγὼ ὁ Γαβριήλ καὶ τὰ μαθητάριά μου. Μοῦ δίδουν μάλιστα καὶ τὴν μέθοδον μὲ ὄρους παιδαγωγικοὺς καὶ ψυχολογικοὺς καὶ τὴν θεωρίαν «τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς χυδαιτέρας εἰς τὴν εὐγενεστέραν γλώσσαν ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν τοῦ σχολείου». Πολὺ ὠραία ! Ὡστε

λοιπὸν ἔτσι; Αὐτὴ ἡ ἰδέα μὲ ἐνθουσιάζει. Ὅ,τι γίνεται μὲ τὰ ἑλληνικὰ βιβλία γίνεται καὶ μὲ τὰ Γαλλικά, Ἀγγλικά, Ἰταλικά, Γερμανικά; Δὲν ἀντέχω εἰς τὸν πειρασμὸν. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ βεβαιωθῶ. Ἐγὼ δὲν γνωρίζω ξένας γλώσσας. Ἀλλὰ θὰ καταφύγω εἰς κάποιον, ποῦ νὰ γνωρίζῃ, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν γλωσσογνώστην κ. Ἰρβον. Θὰ τὸν πληρώσω κι' ὅλας, διὰ νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην ποῦ μὲ πιέζει ἐπὶ τριάκοντα ἔτη. Ὁ κ. Ἰρβος θὰ μὲ σώσῃ ἢ θὰ διαφεύσῃ τοὺς ἐξ̄ φιλαλήθεις καὶ ἐντίμους ἄνδρας συλλήβδην καὶ ὁμοῦ μετὰ τῶν μακροσκελῶν τίτλων των.

Εἰς τὰ ἑλληνικὰ ξεβρόμεν τί γίνεται. Ἀλλὰ δὲν θὰ καταφύγω ἀλλαγῶ. Θὰ πάρω τὴν μόνην σελίδα—ἡμίσειαν καὶ αὐτὴν—κειμένου ὑποδειγματικοῦ δι' Ἀλφασθητάριον, τὴν ὁποίαν τέλος παντων ἀπεφάσισαν νὰ μᾶς δώσουν ἐν τῇ σελίδι 139ῃ τῆς ἐκθέσεως. Λοιπὸν εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν καὶ εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη συμβαίνει, ὅ,τι κατὰ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν μέθοδον τῶν κυρίων τούτων πρέπει νὰ γίνεται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δηλαδή.

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν σχολείων θὰ ὑπάρχη εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ λέξις Ἀποκριά, γενικὴ τῆς Ἀποκριᾶς, αἰτιατικὴ τὴν Ἀποκριά, οἱ Ἀποκριᾶς κ.τ.λ. Εἰς κάποιαν ἀνωτέραν τάξιν,—ποίαν ἀρά γε—ἡ λέξις αὐτὴ μεταμφιέζεται, ὡς ἀποκριάτικος μασκαρᾶς, ἢ Ἀπόκρεως, τῆς Ἀπόκρεω κ.τ.λ. Ἐπειτα εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν, Ἰταλίαν καὶ ὅλα τὰ πεπολιτισμένα κράτη ἢ φράσις. «Ρίπτουν εἰς τὴν θάλασσαν βαρκοῦλες καὶ παραβάκια μὲ λευκά, κατάλευκα πανιά», μεταβάλλεται βαθμιαίως, ὡς βάρτραχος ἐξελισσόμενος εἰς τὰ διάφορα στάδια τῆς ὑπάρξεώς του, εἰς τὰς ἐξῆς φράσεις «Ρίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν βαρκοῦλας (ἀργότερον λέμβους) καὶ παραβάκια (ἀργότερον πλοῖα—ρια) μετὰ λευκῶν ὀλολεύκων πανίων (ἀργότερον ἰστίων).

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τὰ Γαλλόπαιδα εὐρίσκουν τὴν λέξιν γλιστρῶ, καὶ κλίνουν γλιστρῶ, γλιστρᾶς, γλιστρᾶ, γλιστροῦν. Αἰφνιδίως εἰς κάποιαν ἀνωτέραν τάξιν τὸ

γλιστρῶ ὠχρίᾳ ὡς φθισικὸς εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον, καὶ ἀναφαίνεται τὸ ὀλισθαίνω, ὀλισθαίνεις, ὀλισθαίνουσι. Τὸ νερὸν παθαίνει τὸ ἴδιον, γίνεται ὕδωρ, τὸ μεσημέρι γίνεται μεσημβρία, τὸ κόκκαλον, τοῦ κόκκαλου γίνεται τοῦ κοκκάλου, ἔπειτα μεταμορφώνεται εἰς ὄστουν, τὸ πουθενά γίνεται οὐδαμοῦ, τὸ παντοῦ πανταχοῦ, ἡ ἀκρογιαλιά, αἰγιαλὸς καὶ ἀργότερον παραλία, τὸ ἴδετέ τα θὰ γίνῃ ἴδετε αὐτὰ ἢ παρατηρήσατε αὐτά, τὸ ἐπάνω θὰ γίνῃ ἐπί, τὸ ἐξαπλωμένος ἐξηπλωμένος, τὸ τραπέζι θὰ γίνῃ τραπέζιον ἢ τράπεζα, τὸ πηγαίνει ὑπάγει καὶ ἀργότερον μεταβαίνει, τὸ ἐθύμωσε ὠργίσθη, τὸ σπῖτι οἰκία, τὸ νηστικὸς νῆστις, τὸ νὰ μαλώνῃ νὰ ἐρίζῃ.

Δηλαδή μᾶς βεβαιώνουν ἐξ διαπρεπεῖς ἄνδρες κατέχοντες τὰ ὑπάτα ἐκπαιδευτικὰ ἀξιώματα, ὅτι εἰς ἡμίσειαν σελίδα κειμένου προσφερομένου εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν σχολείων τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γερμανίας καὶ παντὸς πεπολιτισμένου ἔθνους ἐκτὸς τῶν ἤδη ἀρχικῶς ἐμπεριεχομένων εἰς τὸ δεῖγμα τῶν ἀλλοιώσεων ἀπὸ τῆς κανονικῆς γλώσσης, τὴν ὁποῖαν ὀμιλοῦν τὰ παιδιά¹, θὰ συμβοῦν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον σεισμοί, καταποντισμοί, ἐκλείψεις, ἀλλοιώσεις, μεταμφιέσεις, ἀρλεκινισμοὶ διάφοροι, φθογολογικοί, γραμματικοί, συντακτικοί, θάνατοι ἐκ μαρρασμοῦ, θάνατοι βίαιοι, δολοφονίαι ἐκ προμελέτης καὶ ἐξ ἀπροόπτου, οὕτως ὥστε εἰς τὸ τέλος νὰ μὴ μένη εἴποτε σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν γλωσσικὴν μορφήν.

Αὐτὸ λοιπὸν θὰ τὸ ἐξακριβώσωμεν, πρέπει νὰ τὸ ἐξακριβώσωμεν σεβαστοὶ κύριοι. Ἐμπρός! Ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὸν γλωσσογνώστην κ. Ἰρβον.

Οὕτω ἐφωδιασμένος μὲ τὴν ἐκθεσιν (ὡς ὄπλον ἢ ὡς σῶμα ἐγκλήματος;) μετέβην εἰς τὸν γλωσσογνώ-

1 Ἀρχικαὶ ἀλλοιώσεις. "Ολοὶ οἱ Ἕλληνες λέγουσι: στέκομαι μπροστὰ στὴ θάλασσα καὶ οὐδεὶς ἐμπρὸς εἰς τὴν θάλασσαν, σήμερον καὶ ἔχι σήμερον, ἀγόρια καὶ κορίτσια καὶ ἔχι ἀπλῶς παιδιά, θὰ μείνουν καὶ ἔχι θὰ μείνωσιν, ἐξαπλωμένος καὶ ἔχι ἐξαπλωμένος κ.τ.λ. κ.τ.λ.

στην. Ἐκεῖ ὑπεβλήθημεν εἰς κόπους ἀρκετούς. Συνελέξαμεν σειρὰς ἀναγνωστικῶν Γαλλικῶν, Ἰταλικῶν, Γερμανικῶν, Ἀγγλικῶν. Ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ εὑρεθῆ. Εὐρέθησαν δὲ ὄντως ἐκ τῶν γνωστοτέρων, καλυτέρων καὶ μᾶλλον ἐν χρήσει. Ὁ ἀτυχῆς γλωσσογνώστης κατ' ἀρχὰς μὲ ἐξέλαβεν ὡς παράφρονα. Ἐδυσκολεύθη τὰ μέγιστα νὰ ἐννοήσῃ τί ἐννόουν ἐγώ, ὅτι ἐννόησα ἐκ τῶν νοουμένων ὑπὸ τῶν συντακτῶν τῆς ἐκθέσεως. Πῶς εἶναι δυνατόν μία γλῶσσα νὰ μεταβάλλεται βαθμιαίως λεξιλογικῶς, φθολογικῶς, γραμματικῶς, συντακτικῶς, ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν ἀναλόγως τῆς βαθμίδος τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως, ἐν ἣ ἑκάστοτε οἱ παῖδες εὐρίσκονται, ὥστε νὰ γίνεται μία ἄλλη γλῶσσα, «κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ξένη διὰ τὸν μαθητὴν»;

Τοῦ ἐξήγησα τὴν Ἑλληνικὴν διγλωσσίαν ἢ ὁποία «ἐπιάρχει παρὰ πᾶσι τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς» καὶ τὴν παιδαγωγικὴν δεξιολογίαν τῶν κ. κ. παιδαγωγῶν τῆς ἐκθέσεως, τὴν ὁποίαν «παρατηροῦμεν ἐφαρμοζομένην καὶ ἐν τοῖς σχολείοις πάντων τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων». Τοῦ ἐξήγησα τὴν Ἑλληνικὴν περίπτωσιν «γιαλός», λεγόμενον μὲν ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ χυδαῖον, ἄσεμνον καὶ ἀπόβλητον καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀλφαθηταρίου (Ἐκθ. σελ. 139) «ἀκρογιαλιά», χυδαῖον μὲν, ἀλλ' ἀνεκτὸν ὅπωςδήποτε εἰς τὸ ἀλφαθηταρίον, «αἰγιαλός» εὐγενέστερον μὲν, ἀλλ' ἀνεκτὸν ἐν τῷ ἀλφαθηταρίῳ ἐντὸς παρενθέσεως μόνον, ἀπέναντι τοῦ «παράλια», μόνου ὀρθοῦ, εὐγενοῦς, σεμνοῦ, τῆς γλώσσης τῶν πεπαιδευμένων, εἰσακτέου ἤδη ἀπὸ τοῦ ἀλφαθηταρίου. Καὶ ἐζήτησαν τὰς ἀναλόγους περιπτώσεις εἰς τὰς γλώσσας τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Τοῦ ἐξήγησα τὴν Ἑλληνικὴν περίπτωσιν τὸ μέσημέρι τοῦ μεσημεριοῦ, τὸ τραπέζι τοῦ τραπεζιοῦ κτλ. τὰ ὅποια λέγονται μὲν πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ κλίνονται οὕτω ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' εἶναι χυδαῖα καὶ ἄσεμνα καὶ τῆς γλώσσης τῶν ἀπαιδευτῶν στοιχεῖα, ἀνεκτὰ εἰς πτώσεις τινὰς μόνον ἐν τῷ Ἀλφαθηταρίῳ, ὑπόχρεα δὲ εἰς φθολογικὸν καὶ γραμματικὸν μεταπλασμὸν

βαθμιαῖον, τὸ τραπέζιον, τὸ μεσημέριον, ἡ τράπεζα, ἡ μεσημβρία, ἐφ' ὅσον πλησιάζει ὁ μαθητὴς εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν πεπαιδευμένων. Τοῦ ἐξήγησα ἀκόμη, ὅτι «ἐν τῶν ὑψίστων τοῦ διδασκάλου καθηκόντων ὑπολαμβάνεται νὰ καθαίρη καὶ πλουτίζη τὴν γλῶσσαν τῶν μαθητῶν του καὶ ἀναδιβάζη αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀτελοῦς διαλέκτου, ἧς τυγχάνουσι κάτοχοι, εἰς τὴν κανονικὴν, τὴν πλουσίαν «τὴν ὑπὸ παντὸς ῥύπου καθαρὰν γλῶσσαν», ἧς ποιοῦνται χρῆσιν αἱ μεμορφωμένοι τάξεις ἰδίᾳ ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ» (Ἐκθ. σελ. 7). Καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ μοῦ δείξη τὴν καθαρτικὴν ταύτην ἐνέργειαν εἰς τὰ Γαλλικὰ Ἀγγλικὰ, Γερμανικὰ, καὶ Ἰταλικὰ ἀναγνωσματάρια, διὰ νὰ ἰδῶ τέλος πάντων ἐὰν τὸ Γαλλικὸν ἢ Ἀγγλικὸν καθάρσιον ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπότιζα ἐγὼ τοὺς μαθητάς μου ἐπὶ τριάκοντα ἔτη. Ἀνεζητήσαμεν ἐπιμόνως καὶ ἐπιπόνως παραδείγματα ἐγγύθεν ἢ πόρρωθεν ἀνάλογα. Ἐλάβομεν δέκα πέντε λέξεις τυχαίως ἐξ ἑνὸς Γαλλικοῦ ἀλφαβηταρίου, τὰς πρώτας τυχοῦσας εἰς ἐκάστην σελίδα λ.χ. feu, office, douce, figue, guide, biche, siège, même, malade, amie, câlin, poule, saison, noyau, δέκα φράσεις ἐκ τῶν πρώτων διδασκομένων εἰς τὰ μικρότατα νήπια λ.χ. Bébé a bu, Bébé a obéi, du café fade, le juge a jugé jeudi, La biche a léché le chou. Alice a joué la jolie mélodie. Je dîne à midi. Julie a lu une page. Le serin dit sa petite chanson. Applique-toi à lire. (Jean Bedel. Collection Enfantine. A. B. C. Librairie Armand Colin). Εἰς τὰς φράσεις αὐτάς, ὅσον ἀπλάι καὶ ἂν εἶναι, ὑπάρχουν γραμματικαὶ καὶ συντακτικὰ φαινόμενα ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τῆς Γαλλικῆς γλώσσης. Ἐξήγησα ἀπὸ τὸν γλωσσογνώστην φράσεις ἀπὸ ἄλλο βιβλίον. Ἀνοίγει καὶ μοῦ ἐπιδεικνύει καὶ μοῦ ἀναγινώσκει. Une dame timide. Va vite. Nicole a bu la limonade. Toute la foule a suivi la route. Il lira, il fera sa tâche, il sera loué. (Methode Guyau. Livret I. et II. Paris. Armand Colin). Καὶ ἐνταῦθα

μοῦ εἶπεν, ὅτι ὑπάρχουν ἀνώμαλα ῥήματα, χρόνοι μέλ-
λοντες, παρακείμενοι κτλ. Ἐξήγησα συνεχῆς κείμενον
καὶ ἀπὸ βιβλία, τὰ ὅποια νὰ τονίζουσι ὅτι πρόκειται
πρὶ γλώσσης ἀπλῆς καὶ τεμάχια τὰ ὅποια νὰ ὁμιλοῦν
πρὶ τῶν συνηθεστάτων τοῦ βίου πραγμάτων. Τότε μοῦ
ἤνοιξε τὸ βιβλίον τοῦ J. Carré. Le premier livre de
langage et de lecture, pour l'enseignement du
Français usuel. Paris, Arm. Colin, Ἀναγινώσκει
σελ. 17. La porte. La porte de notre classe a été
faite avec des planches en bois qu' un menuisier
a assemblées ; elle est entourée d' un chambranle,
également en bois, qui est solidement fixé au mur
κτλ. καὶ ἀκόμη τοῦ Ed. Rocherolles. Les secondes
lectures enfantines σ. 14. Le jardinier fait venir
des pommes de terre, des carottes, des asperges,
des petits pois, des haricots, de la salade, des
oignons, des artichauts, de l'oseille, de la chicorée,
du persil, de l'ail, des échafotes, et du cerfeuil.

Τὸν ἠρώτησα, ἐὰν εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ τεμάχια, εἰς ὅλα
τὰ βιβλία ὑπάρχει μία λέξις, ἡ ὅποια εἰς ἀνωτέραν τάξιν
νὰ ὑφίσταται μεταμόρφωσιν τινὰ ἀνάλογον πρὸς τοὺς
ἐλληνικοὺς χαμαιλεοντισμοὺς, διὰ νὰ γίνῃ σοβαρὰ,
σεμνὴ, εὐγενὴς καὶ εὐπαιδευτος. Ὁ γλωσσογνώστης
μοῦ ἀπήντησεν ὄχι. ἠρώτησα, ἐὰν μεταβαίνων εἰς τὴν
ξενοδοχεῖον τῶν Παρισίων καὶ ζητῶν τὰ ἀνωτέρω λα-
χανικά, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι διατυπωμένα φθογγολο-
γικῶς καὶ γραμματικῶς κινδυνεύω νὰ εἶμαι ἀκατανό-
ητος ἢ καταγέλαστος. Μοῦ ἀπήντησεν ὄχι. Τὸν ἠρώ-
τησα ἂν θὰ ἠδυνάμην νὰ γράψω αὐτὰ εἰς ἐπιστολήν,
εἰς σύγγραμμά τι, εἰς ἔργον ἐπιστημονικὸν χωρὶς νὰ θεω-
ρηθῶ ἀγράμματος ἢ ρυπαρὸς. Μοῦ ἀπήντησεν, βεβαιό-
τατα. Τὸν ἠρώτησα ἂν ὑπάρχη φθόγγος, λέξις, τύπος
γραμματικὴ φράσις, σύνταξις τις εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ τε-
μάχια καὶ εἰς ὅλα τὰ βιβλία, τὴν ὅποιαν δὲν θὰ ἠδύ-
νατο νὰ μεταχειρισθῆ οἷοσδήποτε Γάλλος φιλόσοφος ἢ
ποιητὴς ἢ ἀπλῶς ἄνθρωπος ὁμιλῶν ὁπουδδήποτε τῆς
Γαλλίας χωρὶς νὰ θεωρηθῆ ἢ χυδαῖος ἢ κωμικός. Ὁ

γλωσσογνώστης ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπορῶν μοῦ ἀπήντησεν, ὄχι. Ἄλλὰ τότε, φίλε μου τῷ εἶπον, τὸ Ἑλληνικὸν καθάρσιον μὲ τὸ Γαλλικὸν τοῦλάχιστον δὲν ὁμοιάζει. Κάτι ἄλλο θὰ συμβαίνει. Ἄς ἴδωμεν μήπως ὁμοιάζει μὲ τὸ Ἰταλικόν.

Καὶ ἐδῶ ἐζήτησα φράσεις καὶ ἀναγνώσματα κοινοτάτου περιεχομένου ἀπὸ ποικίλα βιβλία. Ἴδου τι εἶδομεν.

Φράσεις. Io amo i miei. Omino mio. La lana è utile. Là è lana. Lavora bene. Le rose e le viole sono odorose. Vidi due fanali. Mi sono ferito i piedi (El. Cappelli. Il primo libro del bambino. Firenze. Adriano Salani, editore),

Il mare è ampio. La memoria è un tesoro. Molti fiori sono odorosi. I soldati portano le armi. (Sillabario per le scuole popolari. Pubblicato dal prof. Giuseppe Défaut colla cooperazione dei maestri G. de Manincor, F. Mosna e L. Gonnano. 1901).

Ἴδου ἀναγνώσματα κοινοτάτου περιεχομένου. Tutte le cose che nascono dalla terra, alberi ed erbe, si discono piante; vi sono piante legnose, come gli alberi; piante erbacee, come i cavoli; piante da fiori, come i rosai.—Nel giardino pubblico vi sono belle piante di giorgine, di rose, di fiordalisi e di margheritine, ma non è permesso di tocarle; perciò i bambini educati non le toccano. (Gaetano Sbrocchi, Sillabario e primo libro di lettura, compilato con metodo naturale oggettivo per gli alunni delle scuole elementari. Firenze. G. Barbéra, editore).

Ἴδου ποιημάτων. La gratitudine. Benedetta, sia la mano, che si stende al poverello, che con tratto dolce e umano, lo solleva dal dolor.

Ἴδου ἀναγνώσματα τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου διὰ δύο διαφόρους τάξεις χαρακτηριστικὰ τοῦ πῶς ἐννοεῖται ὁ λεξιλογικὸς καὶ συντακτικὸς πλουτισμὸς τοῦ μαθητοῦ παρ' ἐκείνοις καὶ πῶς δυστυχῶς ἐννοεῖται παρ' ἡμῖν.

1) Gli animali. La terra è popolata da una grandissima quantità di animali. Ne vedete nelle case, nei campi, nei boschi, nell'acqua e nell'aria. Gli animaii che vivono sulla terra si chiamano terrestri, e quelle che vivono nell'acqua si chiamano acquatici.... Gli animali sono domestici quelle che vivono coll'uomo, come il cane, il bove, la vacca, il cavallo, il gatto, la capra, le galline, i piccioni e molti altri. (Giuseppe Défant. Primo libro di lettura σελ. 8).

2) Animali domestici e animali selvatici.

Nelle selve, nei campi, nei prati, entro la terra, in mezzo all'acqua, per l'aria, si muove e vive una infinita varietà di animali. Ve ne sono di grandi come la balena e l'elefante, e di piccoli come la mosca e la pulce, e ancora di più piccoli....Cosi, per esempio, animali domestici sono il bove, la vacca, l'asino, il cavallo, il montone, la pecora, la capra, il maiale, il cane, il gatto, il coniglio, il cammello e il dromedario. Tutti questi sono quadrupedi. Tra gli uccelli, detti anche pennuti o volatili, sono domestici il gallo e la gallina, il facchino, l'anatra, l'oca, il pavone, il piccione, le tortore. (Giuseppe Defant. Secondo libro di lettura σελ. 66).

Ἐπανάλαβα τὰς ἐρωτήσεις μου καὶ ἔλαβα τὰς αὐτὰς ἀπαντήσεις, ὅπως καὶ διὰ τὰ Γαλλικὰ βιβλία. Ἄλλ' ὁ ἐμπειρικός γλωσσογνώστης καὶ διόλου παιδαγωγός μου ἐπέστησε τὴν προσοχὴν μου ἰδίᾳ εἰς τὰ δύο τελευταῖα ἰταλικά τεμάχια. Πρόκειται διὰ τὸ αὐτὸ θέμα, τὸ ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται εἰς δύο διαφόρους τάξεις. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον γίνεται ὁ πλουτισμὸς τῶν ἐννοιῶν τοῦ μαθητοῦ καὶ συναφῶς πρὸς τοῦτον ὁ πλουτισμὸς τοῦ λεξιλογίου, ἡ ποικιλία τῆς συντάξεως εἶναι προφανής. Προστίθενται νέα εἴδη εἰς τὰς ἐννοίας τῶν κατοικιδίων ζώων, προστίθενται αἱ νέα ἐννοιαὶ τετραπόδου καὶ πτηνοῦ, προστίθεται ἡ

διάκρισις μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων καὶ τέλος, πλὴν ἄλλων, ἢ ἀπλουστέρα σύνταξις nelle case, nei campi. . . nell'acqua e nell'aria γίνεται ποικιλωτέρα entro la terra, in mezzo all'acqua, per l'aria. Ἐν τούτοις παρατηρήσατε, ὅτι ὁ πλουτισμὸς οὗτος γίνεται μέσα εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν γλωσσικὸν τύπον. Δὲν ἀχρηστεύεται τίποτε ἀπὸ τὰ προηγούμενα, δὲν θεωρεῖται χυδαῖον καὶ ἀπόβλητον, δὲν ἀλλάζει τύπον καμία λέξις διὰ τὴν ἐξευγενισθῆ, δὲν προστίθενται λέξεις μὲ λατινικὰς καταλήξεις διὰ τὴν πλησιάσουν τὸν μαθητὴν εἰς τὴν γλώσσαν τῆς ἐκκλησίας λ. χ. Ἡ ἐξέφωσις τοῦ μαθητοῦ εἶναι ἐξέφωσις διανοητική, ἐμπράγματος, ὅχι μορφολογική, τυπική, ἀφ' οὗ ὅλα τὰ μορφολογικὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης παραμένουν. Αὐτὰ μοῦ ἔλεγεν ὁ κ. Ἰρβος καὶ ἐγὼ τὸν παρηκολούθουν ἐμβρόντητος. Διὰ μίαν στιγμὴν μάλιστα, χωρὶς δῆθεν νὰ φαίνομαι, ὅτι τὸ κάμνω ἐπίτηδες ἤρχισα νὰ ἀναγινώσκω ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τῆς Ἐκθέσεως τὰ ὀνόματα καὶ τοὺς τίτλους τῶν συντακτικῶν τῆς. Ὑποθέτω, ὅτι ἀντελήφθη, τί ἤθελον νὰ τῷ ὑποδείξω μὲ τοῦτο. Διότι αἰφνιδίως καὶ ἀνευτινὸς εἵρμου μὲ τὰ προηγούμενα εἶπε: «Πάν ὅ,τι λάμπει δὲν εἶναι χρυσός». Ἐννοεῖ, ὅτι καὶ ὁ λευκοσίδηρος λάμπει, εἶπον ἐγὼ κατὰ νοῦν.

Ὅστε καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν δὲν εὔρομεν καθαρτικὰ ἀναγνώσματα κατὰ τὴν ἑλληνικὴν συνταγὴν, κ. Ἰρβος. Δὲν ἐξετάζομεν καὶ τὰ Γερμανικά;

Καθ' ὃν χρόνον ἐξεφυλλίζαμεν τὰ ὠραιότατα τυπωμένα βιβλία μὲ τὰς λαμπρὰς χρωματιστὰς εἰκόνας, τὰς ἀποπνεούσας εὐθυμίαν καὶ χαρὰν, ἔρριπτον ζηλότυπον βλέμμα εἰς αὐτά, ἀλλὰ παρηγορούμην, ὅτι ὅπως-δήποτε καὶ τὸ ἀλφαθητάρι μὲ τὸν ἥλιον, ἂν ἐξετυπώνετο μὲ χρωματιστὰς εἰκόνας, δὲν θὰ ὑστέρει.

Ἐξήτησα κατὰ πρῶτον μίαν σειρὰν προτύπων λέξεων ἀλφαθηταρίου. Ἴδου αὐταί: Hut, Ast, Dach, Fisch, Tisch, Nest, Ofen, Rad, Wage, Leiter, Haus, Geige, Maus, Esel, Bürste, Säge, Stiefel, Schere, Jäger, Fuss, Vogel, Kasten, Leuchter.

Bäume, Peitsche, Zange, Uhr, Beere, Hammer Zimmer. Αἱ λέξεις εἶναι τῆς κοινοτάτης χρήσεως καὶ ἂν ὅμως ἐπρόκειτο τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐκφραζόμενον πρᾶγμα νὰ τὸ ἀναφέρῃ καὶ ὁ φιλόσοφος Κάντιος εἰς τὴν Κριτικὴν τοῦ καθαρῶ ῥόγου, εἰς οὐδεμίαν μεταμόρφωσιν θὰ τὰς ὑπέβαλε διὰ νὰ προσδώσῃ εἰς αὐτὰς σεμνότητα καὶ σπουδαιότητα, ὅπως θὰ ἔπραττεν ὁ συνάδελφός του κ. Ἐξαρχόπουλος μεταμφιέζων τὸ πόδι εἰς πούς διὰ νὰ προσδώσῃ σπουδαιότητα εἰς ἑαυτόν.

Ἴδου ἐν διηγημάτιον ἀπὸ τὸ αὐτὸ ἀλφαθητάριον :
Wettstreit. Der Kukuk und der Esel, die hatten grossen Streit, wer wohl am besten sänge zur schönen Maienzeit. Der Kukuk sprach «Das kann ich!» und hub gleich an zu schreien. «Ich aber kann es besser» fiel gleich der Esel ein. Das klang so schön und lieblich, so schön von fern und nah, sie sangen alle beide «kuku, kuku, ia! ia» (Lesebuch für allgemeine Volksschulen. Erster Teil, Fibel von J. Vogl und Fr. Branky, Wien, 1903 σ. 78). Ὅταν μοῦ μετέφρασεν ὁ κ. Ἴρβος τὸ διηγημάτιον καὶ ὅταν εἰς ἕτερον Ἀλφαθητάριον (Meine Muttersprache, Fibel von Wil. Bangert, Frankfurt, 1913 σ. 3, 6, 11 κτλ.) εἶδον εἰς ὠραίας χρωματιστὰς εἰκόνας ὄνον λακτίζοντα καὶ παιδία γελῶντα πέριξ τοῦ καὶ ποντικὸς εἰς τρύπια ὑποδήματα, καὶ εὐθύμους ἄνδρας κιθαρίζοντας καὶ πίνοντας οἶνον παρατιφρέαρ, ἐφαντάσθη τὰ τοιοχρόνως ὡς ὀπτασίαν τὴν περίφημον ἐπιτροπείαν μὲ τῆς σεμνοτύφου ὑποκρισίας τὰ ὀμματοῦάγια κραυγάζουσιν : «Μὲ ὀγκανισμοὺς λοιπὸν καὶ λακτίσματα ὄνων καὶ μὲ μεθύσων εἰκόνας καὶ μὲ ποντικῶν παιγνίδια θὰ φρονηματίσωμεν τὴν ἑλληνίδα νεότητα ;» Ὅντως πόσον ὀλιγώτερον ἡμῶν προωθευμένοι εἶναι καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο οἱ Γερμανοί ! Θὰ ἐπρότεινα νὰ τοὺς στείλωμεν ὡς φιλοδῶρημα τὴν ἐπιτροπείαν καὶ ἐκεῖ, διὰ νὰ διαφωτίσῃ τὸν Γερμανικὸν λαὸν διὰ τὰς σκοτίους ἐκχρδαῖστικὰς προθέσεις τῶν παιδαγωγῶν τῆς.

Ναί, φίλτατε γλωσσογνώστα! Ἄλλὰ μήπως εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις γίνεται καμμία καθαρτικὴ ἐνέργεια εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶδομεν εἰς τὸ Ἄλφαθητάριον; Μήπως καὶ ἐκεῖ καμμία λέξις ἐπιθέτει ὑψηλὸν πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ νὰ γίνῃ σεμνοτέρα; Μήπως ἡ ὑψηλὴ Γερμανικὴ λογοτεχνία μεταμφιέζει τὰς λέξεις, ὅπως ἡμεῖς τὴν μύτην εἰς ρίνα διὰ νὰ τῆς δώσωμεν τὸ δικαίωμα νὰ φιγουράρῃ εἰς τὸ πρόσωπον σοφοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου; Τότε ὁ κ. Ἰρβος μοῦ παρέθηκεν ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν τῆς ἀνωτάτης τάξεως πεζογράφημα τοῦ Goethe. Mein Vaterhaus. Meines Vaters Mutter lebte in einem grossen Zimmer hinten hinaus, unmittelbar an der Hausflur. Gewöhnlich hielten wir uns in allen unsern Freistunden zur Grossmutter, in deren geraumigem Wohnzimmer wir hinlänglich Platz zu unsern Spielen fanden. Sie wusste uns mit allerlei Kleinigkeiten und mit allerlei guten Bissen zu erquicken. An einem Weihnachtsabende jedoch setzte sie allen ihren Wohlthaten die Krone auf, indem sie uns ein Puppenspiel vorstellen liess und so in dem alten Hause eine neue Welt schuf.

— Γαβριήλ, καὶ ἐδῶ ἀποτυχία. Ἡ μεγαλοφυῆς καθαρτικὴ δεξιότητις τῆς πανσόφου ἐπιτροπείας δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς Γερμανίαν. Αἱ λέξεις δὲν μασκαρεύονται ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν, ὡς ταπεινοὶ ἠθοποιοὶ μεταβαλλόμενοι εἰς ἡγεμόνας διὰ τῆς περιβολῆς χρυχαρτίνων στολῶν. Ἡ γλωσσικὴ μασκαράτα παραμένει ἀποκλειστικὸν ἑλληνικὸν προνόμιον».

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν μήπως συμβαίνει τίποτε τοιοῦτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐπὶ τέλους καὶ αὕτη εἶναι ὅπως δῆποτε πεπολιτισμένον ἔθνος. Διότι, ὅπως πηγαίνουν τὰ πράγματα, ἀρχίζω νὰ φοβοῦμαι μήπως ἡ ἐπιτροπὴ ἐννοεῖ «πεπολιτισμένα ἔθνη, εἰς ἃ πάντα συμβαίνει ὅ,τι καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα,» τοὺς Ἰνδοὺς, τοὺς Κινέζους, τοὺς Ἀραβίους, τοὺς Τούρκους, τοὺς Ἀβυσσηνοὺς κτλ. Ἄλλ' ἄς προχωρήσωμεν.

Ἀπὸ ὅλα τὰ ἀναγνωστικά, τὰ ὅποια εἶδα—ἐχάρησαν οἱ ὀφθαλμοί μου καὶ ἐνετρόφησαν, ὅπως θὰ ἐνετρόφα νεαρὰ κυρία εἰς τὴν προθήκην κοσμηματοπώλου τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ—τὰ Ἀγγλικά· καὶ Ἀμερικανικά μοῦ ἐφάνησαν τὰ εὐγενικώτερα καὶ τὰ ποιητικώτερα μολονότι ὅλα ἦσαν πραγματογνωστικά καὶ ἔδριθον ἀπὸ πληροφορίας περὶ τῶν κοινοτάτων τοῦ βίου πραγμάτων. Νομίζω μάλιστα ὅτι ἰδιαιτέρως ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ κάθε ἠθικολογικὴ τάσις καὶ προεξῆρχε ἡ παρατηρητικότης. Αὐτὰ τὰ βιβλία ἦσαν διὰ τὸν μαθητὴν ἀποκαλύψεις τοῦ γύρω μας ἀπλοῦ, ἀλλὰ τόσον ὠραίου κόσμου.

Ἀπέπνεον, ἴσως δι' αὐτό, εὐγένειαν καὶ ποίησιν. Αἱ εἰκόνες των εἶναι ἴσως αἱ ὠραιότεραι πού εἶδον εἰς βιβλίον. Ἄλλ' ἄς μὴ παρασύρωμαι ἀπὸ τοιαῦτα. Ἄς ἐπανέλθω εἰς τὰς σοβαρὰς ἀσχολίας τῶν ἐλλήνων παιδαγωγῶν.

Ἴδου ἀποσπάσματα ἐκ τοιούτων βιβλίων.

(Baldwin's Readers, First Year σ. 21). Do you see this bird? It is a little red bird: It has a nest in a big tree. Some of the children saw the bird. They saw the nest in the tree. Show me the nest. It is under some leaves. Can you tell me what is in the nest?

Ἴδου καὶ ἕτερον ἐκ τῆς σελ. 71.— One day in spring the warm rain came. It came to the house where the flowers were asleep. It said.— Tap, tap, tap, tap! Wake up! Wake up, Violet, wake up, Snowdrop! do not sleep so long. Tap, tap, tap, tap!

The flowers heard the rain. Little Snowdrop peeped out. She said. Good morning, friend rain! Good morning, warm Wind. Then all the flowers came out. They said.— Thank you, kind Rain. Thank you for your tap, tap, tap, tap!

— Ἐ! λοιπὸν φίλτατε κ. Ἰρβε, εἰπέ μας τί θὰ μετεβάλλετο ἀπὸ τὰς λέξεις, τοὺς φθόγγους, τοὺς γραμματικούς τύπους, ἐὰν ἐπρόκειτο οἷανδὴποτε ἀπὸ τὰς ἐν-

νοίας αὐτάς νά ἐκφράσῃ ὁ σοβαρώτερος ἄγγλος κουά-
κερος ; Ὁ Λόυδ Τζώρτζ ἀγορεύων εἰς τὴν Βουλὴν τῶν
Λόρδων θά εἶχεν ἀνάγκην ἄρά γε νά μεταμφιέσῃ τὰς
λέξεις αὐτάς, ἂν τοῦ ἐχρειάζοντο, διὰ νά μὴν εἶναι χυ-
δαίος καὶ ἀνάξιος νά πρωθυπουργεῖ τῆς Ἀγγλίας ;
Οὔτε εἰς τὴν Ἀγγλίαν λοιπὸν καθαρμός ; Ἀλλὰ τότε ;
Ἄ διάβολε ! Τί συμβαίνει ;

Καὶ συμβαίνει. Καὶ δι' αὐτὸ ἔχω μίαν ἀπορίαν βα-
σικὴν. Διαφώτισόν με. Τὰ βιβλία τῶν πεπολιτισμένων
ἐθνῶν ἀγνοοῦν τὸ νεοελληνικὸν καθαρτήριο. Πολὺ
καλά. Ἀλλ' ἄρά γε ὅταν ἔρχονται εἰς τὸ σχολεῖον οἱ
Ἀγγλόπαιδες, οἱ Γαλλόπαιδες, οἱ Ἰταλόπαιδες ὀμιλοῦν
ὅπως ἀκριβῶς τὰ βιβλία ; Δὲν ὑπάρχει καμία διαφορὰ
μεταξὺ τῆς μητρικῆς των καὶ τῆς ἐθνικῆς των γλώσ-
σης ; Ἐδῶ εἶναι ὁ κόμπος.

— Πολλὰ ζητεῖς ἀπὸ ἐμέ, κύριε διδάσκαλε. Ἀλλὰ μοῦ
φαίνεται, ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι σχετικῶς ἀπλοῦν. Βέβαια
διὰ πολλὰ, πλεῖστα Γαλλόπαιδα, Ἀγγλόπαιδα, Γερμα-
νόπαιδα καὶ Ἰταλόπαιδα δὲν ὑπάρχει σχεδὸν καμία δια-
φορὰ. Δι' ἄλλα ὅμως ὑπάρχει, ἀλλὰ ξεύρεις ποῖα ἀκρι-
βῶς ; Διὰ νά σοῦ γίνῃ σαφές τὸ πρᾶγμα κάμε τὴν ὑπό-
θεσιν, ὅτι τὸ « Ἀλφαθητᾶρι μὲ τὸν Ἥλιο » καὶ τὰ
« Ψηλά Βουνά » ποῦ μοῦ ἔδειξες εἶναι τὰ κανονικὰ
Ἀναγνωστικὰ τῶν ἐλληνοπαίδων καὶ ἡ γλώσσά των ἡ
μόνη κοινὴ καὶ ἀνεγνωρισμένη. Τότε πολλὰί πολλὰί
χιλιάδες ἐλληνοπαίδων δὲν θὰ εὐρίσκουν καμίαν ἀπο-
λύτως διαφορὰν εἰς τὸ βιβλίον ἀπὸ τὴν γλώσσαν, ποῦ
ὀμιλοῦν. Ἀλλὰ ὅμως, τῶν ὑποίων ἡ προφορὰ διαφέρει
λ. χ. τὰ παιδιὰ τῆς Ἀκαρνανίας, θὰ εὐρίσκουν τὰς λέ-
ξεις εἰς τὸ βιβλίον ὅχι συγκεκομμένας, ἀλλὰ πλήρεις,
ὅχι β'νὸ ἀλλὰ βουνό, ὅχι βόδ' ἀλλὰ βόδι καὶ ὀλίγας
λέξεις τοῦ ἰδιώματός των θὰ τὰς εὐρίσκουν μὲ τὸν κοι-
νὸν πανελληνίον τύπον. Ἀλλὰ πάλιν λ. χ. τὰ παιδιὰ
τῆς Κύπρου ἢ τῆς Κρήτης θὰ εὐρίσκουν μεγαλυτέρας
διαφορὰς, ὅχι τόσον ὅμως εἰς τὴν γραμματικὴν, ὅσον
εἰς τὰς λέξεις καὶ τὴν προφορὰν καὶ ἄλλα πάλιν, ὅπως
τὰ παιδιὰ τῆς Τσακωνίας θὰ εὐρίσκουν μίαν ἄλλην

γλώσσαν, ἀλλὰ γλώσσαν ζωντανήν καὶ ὁμιλουμένην καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἑλληνας. Αὐτὴ εἶναι ἡ διγλωσσία τῶν πεπολιτισμένων λαῶν καὶ τοιαύτη θὰ ὑπάρχη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν θὰ ἐπικρατήσῃ ἡ δημοτικὴ γλώσσα, ὡς κοινή. Τότε θὰ συμβαίη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅ,τι ἀληθῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἄγγλιαν, Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν. Ἐν ᾧ τώρα ἡ διγλωσσία ὑπάρχει εἰς αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν σας γλώσσαν. Διότι δὲν ἔχετε μίαν ἀλλὰ δύο. Ἐχετε μίαν ἐθνικὴν ζωντανήν καὶ μίαν τεχνητὴν. Σεῖς δὲν ἔχετε τὴν φυσιολογικὴν διγλωσσίαν, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦν οἱ ξένοι γλωσσολόγοι, ἀλλὰ διγλωσσίαν παθολογικὴν συναντωμένην εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς καὶ καθυστερημένους λαούς. Ἡ σύγχυσις τῆς γερμανικῆς λ. χ. διγλωσσίας μετὴν ἰδικὴν σας ὁμοιάζει πολὺ μετὰ ταχυδακτυλουργίαν. Αὐτὰ ἀντελήφθη μόνων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀρκετὰ τώρα ἔτη.

— Κύριε Ἰρβε! Εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τὸ πρᾶγμα τόσο καθαρόν; Ἀδύνατον! Καὶ ἂν παραδεχθῶ, ὅτι περὶ τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων ἤμπορεῖ ἡ πρόληψις νὰ τυφλώσῃ σοφοὺς, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἡ πρόληψις τοὺς τυφλώνει καὶ διὰ τὰ ξένα πράγματα; Πρόκειται περὶ πλάνης ἢ περὶ ψεύδους; Σεῖς τί φρονεῖτε κ. Ἰρβε;

— Εἶμαι ἀκατάλληλος νὰ ἀποφανθῶ περὶ τούτου. Σεῖς γνωρίζετε καλύτερον τοὺς συμπατριώτας σας.

ΝΑ ΚΑΟΥΝ! ΝΑ ΚΑΟΥΝ!

Θλιβερός ὁ γυρισμός ἀπὸ μίαν τοιαύτην περιπέτειαν. Ἐγὼ ἄλλως τε δὲν εἶμαι συνηθισμένος εἰς τοιοῦτου εἴδους συγκινήσεις. Πρὸς τί νὰ συγκίξεται κανεὶς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Ἐχω μέγαν σεβασμὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, οἱ ὅποιοι αὐτοτιτιλοφοροῦνται ἱεροφάνται τῆς ἐπιστήμης. Τοὺς φαντάζομαι, ὡς ἱερεῖς πράγματι, κρατοῦντας μετὰ θείον ρίγος τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Ἡ τωρινή μου ψυχικὴ κατάστασις ὁμοιάζει μετὴν

κατάστασιν ἀνθρώπου ἀνακαλύψαντος δακρυογόνον σπόγγον ὀπίσθεν τῆς εἰκόνος δακρυορροοῦντος ἀγίου. Λαμ-
ανομένων δὲ ὑπ' ὄψει πολλῶν ἐλαφρύντικῶν περιπτώ-
σεων, ἢ μικροτέρα δι' αὐτοὺς ποινή θὰ ἦτο, νομίζω,
νὰ μὴ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ διδάσκουν ἀπὸ τῶν καθεδρῶν
των περὶ τῶν ξένων τοῦλάχιστον πραγμάτων, πρὶν ἢ
μαθητεύσουν πὰρὰ τῷ κ. Ἰρβὼ καὶ ὑποστοῦν εὐδόκι-
μον ἐνώπιον αὐτοῦ δοκιμασίαν.

Κατόπιν ὅλων αὐτῶν θὰ φανῇ ἕως παράδοξον, ὅτι
μὲ τὴν «Ἐπιτροπείαν τὴν διορισθεῖσαν πρὸς ἐξέτασιν
τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας τῶν δημοτικῶν σχολείων»
συμφωνῶ ἀπολύτως ὡς πρὸς ἓν σημεῖον, δηλονότι τὸ
συμπέρασμα νὰ καοῦν τὰ μαλλιαρὰ βιβλία καὶ νὰ ἐπα-
νέλθουν εἰς χρῆσιν ὅλα τὰ πρὸ τοῦ 1917 ἐγκριθέντα.
Δὲν ἤξεύρω ἂν θέτουν κανένα ὄριον πρὸς τὰ ὀπίσω.
Ἐάν φθάσουν ἕως τὰ 1895 νομίζω, ὅτι εἰς τὴν κασέλαν
μου θὰ εὐρίσκωνται ἐπάνω ἀπὸ διακόσια ἐγκεκριμένα
ἀναγνωστικά διὰ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἴδου θησαυ-
ρὸς ἀληθῆς διὰ τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου! Τὰ μαλλιαρὰ νὰ
καοῦν! Σύμφωνοι! Σύμφωνοι! Διατί ὄχι;

Δὲν ἤξεύρω ἂν ἀπὸ ἄλλους θὰ κριθοῦν ἐπαρκεῖς οἱ
λόγοι, τοὺς ὁποίους παραθέτει ἡ Ἐπιτροπεία διὰ νὰ
καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα της, ἀλλὰ δι' ἐμὲ ὑπάρ-
χει ἓνας λόγος πολὺ σπουδαιότερός. Πρέπει νὰ καοῦν
τὰ μαλλιαρὰ βιβλία, ὡς ἔργα τοῦ διαβόλου, διότι ἐξε-
μύαλίσαν ἐμένα τὸν Γαβριήλ, γέροντα διδάσκαλον, σώ-
φρονα καὶ νηφάλιον, πιστὸν εἰς τὰ πατροπαράδοτα, ἐπὶ
τριακονταετίαν, οὐδέποτε διανοηθέντα νὰ δυσπιστήσω
εἰς τὰ λεγόμενα τῶν δασκάλων μου καὶ διδασκάλων
τοῦ Γένους.

Πρέπει νὰ καοῦν, διότι εἶναι ὅ,τι ὁ καθρέπτης διὰ
τὸ πρόσωπον γεραντοκόρης, ἢ ὁποία ἐλγισμόνησε νὰ
κοιτάξῃ εἰς αὐτὸν ἐπὶ μακρὰ ἔτη.

Πρέπει νὰ καοῦν, διότι κατέστρεψαν τὴν ἀφελῆ μου
πίστιν, καὶ μοῦ ἐγέννησαν πόθους καὶ ὄνειρα. Κάποτε
εἶδα εἰς τὸν θεάτρον, παρασυρθεὶς ἀπὸ νεαρὸν συνάδελ-
φον, τὸν Φάουστ. Ἐ! λοιπὸν οἱ μαλλιαροὶ εἶναι οἱ Με-

πιστοφελείς τοῦ ἑλληνικοῦ Φάουστ. Μᾶς ἐξυπνοῦν τὸν πόθον τῆς φυλετικῆς ἀνανεώσεως. Δυστυχία μας, ἐὰν τοὺς πιστεύσωμεν. Πρέπει τὰ μαλλιαρὰ βιβλία νὰ καοῦν!

ΑΝ ΘΕΛΗΣ ΜΗΛΟΝ ΕΠΑΡΕ, ΘΕΛΕΙΣ ΚΥΔΩΝΙ ΛΑΒΕ

Ἐν τούτοις κινδυνεύω μὲ τὴν γεροντικὴν μου φλυαρίαν νὰ λησμονήσω τὴν ἀρχικὴν μου πρόθεσιν.

Ἦγοιξα τὴν κασέλαν. Τὰ βιβλία εἶναι ἐδῶ. Δὲν θέλω νὰ προκαταλάβω κανένα. Ὁ σκοπός μου εἶναι νὰ διαφωτισθῇ ἡ Κοινωνία. Θὰ τῆς δώσω πρῶτον δειγμάτα ἀπὸ τ' ἀλφαβητάρια. Τὰ καλύτερα τῆς καθαρευούσης ἀπὸ τοῦ 1895 καὶ ἐξῆς καὶ ἀπὸ τὰ μόνα τῆς Δημοτικῆς. Ἐπειτα θὰ ἔλθουν μὲ τὴν σειρὰν τῶν τὰ ἄλλα.

Καὶ ἡ κοινωνία θὰ κρίνῃ καὶ θὰ δικάσῃ.

Εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ συμφωνήσῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὸ νὰ καοῦν τὰ μαλλιαρὰ βιβλία. Ἐὰν δὲν ἐπείσθῃ ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ Ὑπουργείου καὶ τὰ ἰδικά μου, ἀσφαλῶς θὰ πεισθῇ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κειμένων. Ὑπόσχομαι κατὰ τὴν ἐθνοσωτήριον ἐκείνην ἡμέραν νὰ ὑποδαυλίζω τὴν πυρὰν διὰ τῆς ῥάβδου μου. Ἐχει καὶ αὐτὴ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς μαλλιαροὺς, διότι τὴν ἐπεβουλεύθησαν καὶ ἠθέλησαν νὰ τὴν κταργήσουν. Δὲν πιστεύω νὰ καῆ ὑποδαυλίζουσα τὸ πῦρ τοῦτο, τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. Θὰ ἦμην πολὺ περίεργος νὰ ἴδω τί θὰ συμβῇ. Ἡ ῥάβδος μου θὰ κατισχύσῃ τοῦ ὀλοκαυτώματος ἢ θὰ κταφαγωθῇ ὑπὸ τοῦ πυρός τούτου; Ἀλλὰ πιστεῶ μάλλον εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ῥάβδου μου. Εἶναι καμωμένη ἀπὸ ξύλον ἀπελέκητον. Νομίζω, ὅτι ἐπὶ εἴκοσι αἰῶνας τώρα καταδυναστεύει τὴν ἑλληνικὴν φυχήν. Εἶναι ὄντως ἀθάνατος! Καὶ τώρα ἂς ἐντροφήσωμεν εἰς τοὺς θησαυροὺς τῶν Ἀναγνωστικῶν. Ἄν θέλῃς μῆλον ἔπαρε, ἑλληγόπουλο δυστυχισμένο, θέλεις κυδῶνιν λάβε!

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΜΕΡΟΣ Α.

Α.

*Τί λέξεις και τι έννοιαι
υπεχρεώνοντο να μάθουν τὰ παιδιά μας
εις ηλικίαν ἕξ ἔτων.*

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

Ι. Χ. Παπαμάρκος*

Τὰ περίφημα ἴα και ῶά.

ἴα

ῶά. ἴα, ῶά.

ῶρα, ἴα, ῶά, ῶρα.

ῶτα, ῶρα, τὰ ἴα, τὰ ῶτα.

φῶτα, ῶρα, ῶτα, τὰ ἴα, τὰ φῶτα.

γάτα, ῶρα, ῶτα, τὰ ἴα, τὰ φῶτα.

μήλα, μία μωρά, τίμα, τιμῶ μία γάτα,

τίμα ὅλα τὰ καλά.

πέπερι, ἰτέα, ζίζυφα, κιθάρα, πίτυρα,
σιωπῶ, τιμωρῶ, κιθάρα καλή, ζίζυφα κακά,
φυτά, ἢ μηλέα, ἢ ἰτέα.

νέος ἄξιος, ἄγιος ὁ θεός, ζῶα ὁ ταῶς, ὁ
ξιφίας.

* *Χαρισίου Παπαμάρκου, Ἑλληνικόν Ἀλφαβητάριον ἐγκριθέν ἐν τῇ διαγωνισμῇ τῶν διδασκτικῶν βιβλίων διὰ τὴν πενταετίαν 1908-1911, μέρος Α΄.*

ὄφεις, πόλις, σελίς, σανίς, δάμαλις.

τὸ βώδιον λέγεται καὶ βοῦς.

ὁ σκόμβρος εἶναι ἰχθύς.

ὁ καθρέπτης λέγεται καὶ κάτοπτρον.

Ἄνθος τὸ γαρύφαλον. Ὀπώρα τὸ ροδάκινον. Ζῶα τὸ μυρμήκιον, ἡ καρδερίνα, ἡ ἡμίονος. Αἱ ὄρνιθες κακκάζουσιν. Οἱ χοῖροι ὑΐζουσιν. Τὰ χοιρίδια καΐζουσιν. Οἱ ὄφεις ἰΰζουσιν. Οἱ νεοσσοὶ τιτίζουσι καὶ πιπίζουσιν. Οἱ ἄνεμοι συρίζουσιν. Ὁ Ἰούνιος καὶ ὁ Ἰούλιος εἶναι μῆνες. Τὸ τίμιον παιδίον λέγει τὴν ἀλήθειαν.

Οἱ τέττιγες τερετίζουσιν. Οἱ πέρδικες κακκαβίζουσι καὶ τιττυβίζουσι. Τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν κελαρύζουσιν.

Οἱ στρατιῶται φοροῦσιν ἐνδύματα στρατιωτικά. Οἱ στρατιῶται ἔχουσιν ὅπλα καὶ ξίφη. Οἱ στρατιῶται νικῶσιν εἰς τὸν πόλεμον, ὅταν εἶνε ἀνδρεῖοι, εὐσεβεῖς καὶ εὐπειθεῖς.

Κονδυλομάχαιρον... μολυβδοκόνδυλον... δημοδιδάσκαλος, γλυκοχαράγματα, συναναστρέφομαι, στρογγυλοπρόσωπος, γραμματοδιδάσκαλος... γραμματοδιδασκαλεῖον, καπνοδοχοκαθαριστής, ἀλφαβηταριογράφος, ἀναγνωσματοριογράφος.

2. Π. Π. Οικονόμος*.

Ὁ Ὠριγένης καὶ ἡ Ὠρείθυια, πὺν ἔφαγαν
ὄλα τὰ ρεβίθια.

ἴα.

ῦς, ἴς, ἄς.

μῦς, ἴα, μία, ἅμα, μαμᾶ, μιᾶς, μαμᾶς,
ὕμᾶς.

τίμα τὰ ἴα, τὰ μάτια, ἄτιμα, τίμια, τα-
μίας, ῦς, μῦς.

παπᾶ, πιπί, παπί, ἴα, ἄπια, πάπια, πα-
πία, τὰ ἴα, τὰ μάτια, μία πάπια, μιᾶς πά-
πιας.

τὰ ἀκάτια, τὰ κύματα, μιᾶς πάπιας τὰ
κακὰ παπία, κίκι, τὰς κακὰς πάπιας.

δρῦς, δράξ, βλάξ, πλάξ, κλών, φρήν,
κνίψ, σφήξ, φλόξ, φλέψ, θρίξ, χθές, τρύξ,
πτήσσω, στρόφιγξ, χατζῆς, τέτζερης.

αἱ γλαῦκες φωνάζουν κουκουνίαου· ὁ αὐ-
χὴν τοῦ βοῦς εἶναι ἰσχυρός.

ἠῦξησεν ἡ πεύκη καὶ ἡ λεύκη, ἠῦχετο ὁ
ἱερεύς, ἠῦτύχησεν ἡ πόλις, ἠῦφράνθη ὁ πα-
τήρ, ἠῦστόχησεν ὁ σκοπευτής, ἐξηυτελίσθη ὁ
μέθυσος.

ἠῦδοκίμησεν, ἐξηυμενίσθη, ἡ χώρα ἠῦδο-
κίμησεν.

ἄϊδιος, ἐλάϊνος, ἄϊνος, λαϊκός, ἀρχαϊκός

* Π. Οικονόμος, Ἑλληνικὸν Ἀλφαθητάριον, τευχ. Α',
ἐγκριθὲν ἐπὶ πενταετίαν. Σιδέρης 1915.

ἄϋπνος, ἄϋλος, ἄϋδρος, δυϊκός, υἱικός.
εἶδεν αὐτὰ νὰ κινῶνται.

Τάρας, Ζεῦξις, Ὑόρκη, Ὑψοῦς, Ψωφίς,
Ψαμμαθοῦς, Ὠλίαρος, Ὠλενος, Ὠξος, Ψαμ-
μήνιτος, Ψιχόμαχος, Ὑάμπολις, Ὑπερμνή-
στρα, Ὑπερίων.

ἡ Τελέσσιλα, ὁ Ὑψικράτης.... ὁ Ὀρι-
γένης καὶ ἡ Ὀρείθουια, ἔφαγαν ὅλα τὰ ρεβί-
θια, ποῦ εἶχε τὸ ζερπίλι καὶ θέλουν καὶ ἄλλα
οἱ φίλοι.

3. Μ. Σακελλαρόπουλος*.

Ὁ θρίδαξ καὶ τὸ πορτογάλιον.

ἴα.

ῶά, ἴα, ῶά.

ῶτα, τατα, τιτι, τὰ ἴα, τὰ ῶά, τὰ ῶτα,
τὰ ὠτία.

νῶτα, τὰ ῶτα, τὰ νῶτα.

ῶρα, ρινία, ἄρτια, ἄρνία, τὰ ἴα, τῶρα.

δῶρα, δίδω, δῶρα, τὰ ῶά, τὰ νῶτα, τὰ
ἴδια δῶρα.

ράξ, ρεμβάζω, ῥωγμή, ῥώξ.

ἔνταλμα, πορτογάλιον, παρρησία, κώ-
νωπες, μύωπες, ἔχω πέντε πορτογαλέας.

ῥυθμός, ζωὴ μαλθακὴ, νάρκη, τὸ ὄναρ, ὁ
πένης, ξαντόν.

* Μ. Σακελλαροπούλου, Ἀλφαθητάριον, τεῦχος Α',
ἐγκριθὲν διὰ μίαν πενταετίαν. Σχλίβερς 1919.

πάνθηρ, θύρσος, κερκίς, κύμβαλον, γαρ-
δέλι, φάσσα, ό ψάρ.

ψάμμος, ψέλλιον, δάς, δαλματός, συγκα-
θίζω, σάγμα.

ρύγχος, ρόγγος, κνίδη, κνώδαλον, βρωμα,
θλάσις, θρίδαξ, τμησις, γλίνη, χλαμίς.

αυτό τὸ παιδί ηὔξησε πολύ.

σκνίψ, ἄσθμα, ἰσθμός, ἰσχύς, πλάστιγξ.
φλέψ, σφήξ, σκνίψ, σφύγξ, στρίγξ, σφικκτήρ.

στρόφιγξ, ἀγγίνοια, φόρμιγξ, θρίξ, φλέγ-
μα, τζαμί, τσίτσα, ταράντζα, τσούζει, οἱ
γκρινιάριδες.

4. Μ. Βρατσάνος*.

‘Υίδιον θὰ εἶπη χοιρίδιον’ εὔς θὰ εἶπη εὐγενής.

ἶον, νινί, ὄνον.

ύνι, ύνιον, σῦς, ό σῦς, σύ, σός, ὄσος,
ὄνος, ό ὄνος.

ρίς, ἡ ρίς, ρίς, ἶρις, ὄρος.

τυρός, ό τυρός, τυρί, τὸ τυρί, τόνος, ό
τόνος, νότος, ό νότος, σῖτος, ό σῖτος.

πῦρ, τὸ πῦρ, ποτόν, τὸ ποτόν, πόνος, ό
πόνος, τόπος, ό τόπος.

Αἶξ, αἱ αἶγες, εἰκών, ἔχασα δύο διώβολα.
ἡ ἀλογόμυια, καθαρᾶ τῇ καθαρᾶ, ἡμέρα

* Μ. Βρατσάνου, Ἑλληνικὸν ἀλφαθητάριον, μέρ. Α', ἐγ-
κριθὲν ἐν τῷ διαγωνισμῷ ἐπὶ πενταετίαν ἐλευθέρως εἰσαγόμενον
κατὰ τὸν τελευταῖον νόμον τοῦ 1914. Σιδέρης 1915.

τῆ ἡμέρα, κήπω, χύνε ὕδωρ τῆ αὐλῆ, ἐν τῷ κήπῳ εἶναι ὕδωρ.

τὸ ναΐδιον . . . ὑΐδιον θά εἶπη χοιρίδιον, γουρουνάκι.

ἡ ψυχὴ εἶναι ἄυλος, εὖς θά εἶπη εὐγενής.
τὸ ἰγδίον, ἡ ὕσπληξ, Ψωφίς, Ψυττάλεια, Ὠλίαρος.

Ἡ Κῶς εἶναι πατρίς τοῦ Ἰπποκράτους.

Ἄμα οἱ τέττιγες ἀρχίζωσι νὰ τραγωδῶσιν, ἀρχίζει τότε καὶ τὸ θέρος.

5. A. Μακρυναῖος*.

Ὁ ταῶς καὶ ὁ θῶς.

ἶον.

ἶα, ἶον, ἶα.

ὕνι, ἶα, ἶον.

ὠόν, ὠά, ὕνι, ἶα, ἶον.

ῶτα, νῶτα, τὰ ῶτα, τὰ νῶτα, τὰ ὠά.

παπί, ποτά, τὸ παπί, τὸ ὕνι, τὰ ποτά, τὰ ποτά, πίνω, πονῶ.

ὀθόνη, ὦνια, νόσημα, καλύβη ρυπαρά, ζίζυφα, ἄσπρα.

ταῶς, ἠῶς, ἠρωες, βόες.

ἡ αἰξ μηκᾶται, αἱ μυῖαι μολύνουσι τὰ φαγητά.

σῆσαμον, κηφήν, μήκων, πυρήν, πελεκάν.

θῶς, ζίζυκας, ἀψίς, ρίς.

* A. Μακρυναίου, Ἑλληνικὸν ἀλφαθητάριον, τευχ. Α', ἐγκυκλιζόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰπουργείου τῆς Παιδείας. Σιδέρης 1916.

ῥις λέγεται ἡ μύτη.

ὁ σῦς λέγεται καὶ χοῖρος.

λέβης, ἀμιγής.

βήξ, γύψ, ἦπαρ, ὄναρ, ἀνὴρ, πατήρ, πῦρ,
ὔδωρ.

μήτηρ, πάτερ, τὸ ἦπαρ εἶναι μέλαν, τὸ
πῦρ καίει.

παῖς, βοῦς, πήχεις, χεῖρ, ὀδοῦς, νοῦς,
χοῦς.

ὄφεις, ἱερεὺς, βασιλεύς, βαφεύς, γονεὺς,
ναῦς, οὐδεὶς.

ἡ ἄρρην νῆσσα εἶναι ὠραία.

ἀλτήρ, ἀλγῶ, γραφεύς, ἔλξις, πρίων,
πρηνής.

τὰ κάρβουνα λέγονται καὶ ἀνθρακες.

οἱ γεωργοὶ τὸ θέρος λιχμῶσι τὸν σῖτον.

ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ἡ γῆ καὶ τὰ ἄστρα
εἶναι στρογγύλα.

ὁ Ξενοφῶν ἦτο σοφὸς ἀνὴρ.

ὁ Σόλων ἦτο σοφὸς ἀνὴρ.

ἡ Ὠλίαρος εἶναι νῆσος.

ἡ σελήνη λέγεται καὶ φεγγάριον.

6. Τὸ Κράτος 1910*.

Ὅταν ὁ σαλπικτής ἔχη συνάγχην. . . .

ἶα.

ὠά, ἶα, ὠά.

ζῶα, ἶα, ὠά, ζῶα.

* Ἄλφαβητάριον κράτους 1910. Ἑλληνικὸν ἀναγνω-
σματάριον ἀποτελεσθὲν ὑπὸ τῆς Ἀγῆς Κριτικῆς ἐπιτροπείας τῶν
διδασκτικῶν βιβλίων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῆς
ἐγκριθέντων ἀναγνωσματοσφαιρίων. Μαντζαδελάκης 1910.

ζωή, ἡ ζωή ζῆ, ἡ ζωή ζῆ.
ζώνη, ἡ ζώνη, νὰ ἡ ζώνη, ζώνω, ζώνη.
ρίζα, ἡ ρίζα, ζωή, νὰ ἴα, νὰ ἡ ρίζα, ἡ
ρίζα ζῆ.

ζώνω λινὴ ζώνη.

ἡ ζωὴ μιλαῖ μωρά.

μία λύρα μὲ λωρί. (!)

τί ζητᾷ τώρα ἡ ζωή, ζητᾷ τὸ τυρί.

ὠθῶ τὴ θύρα.

ἡ κακὴ κότα θὰ κάμη λίγα ὠά.

νὰ δύο λοξὰ ξίφη, νὰ ἡ μύτη, νὰ ἡ λαβή.

νὰ δύο βόες.... θὰ φάγωσι τώρα ἄχυρα

καθαρὰ διὰ νὰ ἔχωσι τὸ σῶμα ὑγιές· νὰ ἔδυσε
ὁ ἥλιος, θὰ φύγωσι ταχέως.

νὰ ἓνας μέγας ὄφις.... τί κηλῖδες ἐπὶ τῆς
ράχεως, τώρα ὀρμᾷ ὁ κακὸς κατὰ μιᾶς νήσ-
σας.

ὁ πατὴρ τοῦ Λουκᾶ λέγεται Ξενοφῶν, ἡ
μήτηρ του Ζωή. Ὁ Λουκᾶς ἔχει δύο ἀδελ-
φούς, τὸν Ἥλιαν καὶ τὸν Δῆμον, καὶ μίαν
ἀδελφήν, τὴν Ἄνναν.

Αἱ κλῖναι τῶν ναυτῶν εἶναι ἀπλαῖ. Τὰ
βλέφαρά τῶν ὅμως ὀλίγον μόνον χρονον κλεί-
ουν καὶ ὅμως ἡ ζωὴ των εἶναι γλυκεῖα.

Ὁ σαλπικτῆς ἀντὶ λόγξης ἔχει σάλ-
πιγγα. Ὁ λάρυγξ τοῦ σαλπικτοῦ πονεῖ ἀπὸ
τὸ παίξιμον, ὅταν ὁ σαλπικτῆς ἔχη συνάγ-
χην δὲν ἠμπορεῖ νὰ παίξῃ.

Ἡ σῦριγξ εἶναι μουσικὸν ὄργανον.

Ὁ σκνίψ, τὸ σχολειό, τὸ φεγγάριον.

7. Τὸ κράτος 1914*.

. . . ἢ ὅταν τοῦ πονῆ ὁ λάρρυξ, δὲν
ἠμπορεῖ νὰ σαλπίσῃ.

γάτα.

τί γάτα! τί γατί!

ζῶα, τὰ ζῶα! τί ζῶα! τί γάτα! τί γατί!

τί ζῶα, τί γάτα! τί μάτι! τί γατί!

πωπώ! τί παπί! τί ζῶον! τί μάτι.

πωπώ! πανί, τὸ πανί.

ράσο, ράσα, παπᾶ, τί σῶμα! τί ράσα!

χῆνα χωλή, πόδι χωλό, ὄχι λάχανα, νὰ
μία χωλή χῆνα! νὰ τὸ σῶμα! νὰ τὸ χωλό
πόδι! μὴ φάγῃ τώρα τὰ λάχανα; ὄχι.

κότα ρόκα φακὴ καλὴ νὰ κάμη—νὰ μία
κότα καλὴ!—τί νὰ φάγῃ, νὰ φάγῃ φακὴ,
ρόκα, λάχανα—πωπώ! πόσα φαγητά.

μέρα μέση πέρα δέκα νέα ἔχω ἔλατα
μεγάλα ὑψηλά γεμάτα ρητίνη φέρετε.

νὰ μέρη μὲ ἔλατα! φυτὰ τὰ ἔλατα πόσο
ὑψηλά! ρητίνη μέσα—ἔχετε ἔλατα;—ἔχω
δέκα νέα, ὄχι πολὺ μεγάλα φέρετέ με πέρα
σὲ μέρη γεμάτα ἔλατα.

εὐζωνοὶ εὐμορφοὶ χορεύουν, δὲν ἠξεύρουν
νὰ ἱππεύουν, μετὰ τὸ γεῦμα.

πεύκη, λεύκη, χορευταί, ἱερεὺς.

* Ἐπισημογραφία (κράτους) 1914, ἐγκριθὲν διὰ τὴν τε-
τραετίαν 1914-1918. Μαντζαβελάκης.

ἤρε, ἤραν, ἤλησε, ἤλησαν, ἤχθη, ἴδετε μερικούς εὐζώνους κάτω ἀπὸ τὰς πεύκας καὶ τὰς λεύκας· μετὰ τὸ γεῦμα των ἤρχισαν νὰ χορεύουν· εἰς ἕξ αὐτῶν ἤρεν ἓνα αὐλὸν καὶ ἤλησεν· ὁ ἱερεὺς τοὺς εἶδε νὰ χορεύουν καὶ τοὺς ἤχθη· οἱ εὐζωνοὶ εἶναι καὶ γενναῖοι καὶ κάλοὶ χορευταί· ἤξεύρουν καὶ νὰ πολεμοῦν ἄφοβα καὶ νὰ χορεύουν εὐμορφα· μόνον νὰ ἱππεύουν δὲν ἤξεύρουν· εὐζώνους δὲν θὰ ἴδῃς εἰς τὰς ἀγυῖάς, ἀλλ' εἰς τὰ ὕψηλά βουνά.

Ζωὴ Βασιλάκου, Σοφία Δημουλά, Ξανθοῦλα Λυκίδου, Ἰπατία Μεταξᾶ, Ἐένη Φιλικοῦ, Ἄννα Θέμου, Γεωργία Νικήτα, Εὐθυμία Ψαρᾶ, Ῥωξάνη Χαρίτου, Ὠριγένης καὶ Σάββας Ξενοφῶντος. Ἡ ζωὴ Βασιλάκου, ἡ Σοφία Δημουλά, ἡ Ἐένη Φιλικοῦ, ἡ Ἰπατία Μεταξᾶ καὶ ἡ Ξανθοῦλα Λυκίδου εἶναι φίλαι. Πάντοτε θὰ τὰς ἴδῃς μαζί. Ἰδίως ἀρέσει εἰς αὐτὰς νὰ περιπατοῦν μαζί. Καποτε καλοῦν καὶ ἄλλας φίλας των, τὴν Ἄνναν Θέμου, τὴν Γεωργίαν Ψαρᾶ καὶ τὴν Ῥωξάνην Χαρίτου. Τότε ἀρχίζουν νὰ παίζουν νὰ ψάλλουν καὶ νὰ χορεύουν. Μόνον ἡ δυστυχὴς Σοφία δὲν δύναται νὰ χορεύῃ καὶ νὰ πηδᾷ, ὅπως αἱ φίλαι τῆς. Εἶναι χολή. Τὸ Σάββατον ἐκάλεσαν καὶ τὸν Ὠριγένην καὶ τὸν Σάββαν, τοὺς υἱοὺς τοῦ κυρίου Ξενοφῶντος Δημουλά καὶ ἤλησαν. Ὠραία πολὺ ἀηλοῦσι τὰ παιδιὰ ταῦτα.

Οἱ σαλπικταὶ ἔχουν καὶ σάλπιγγας καὶ λόγχας. Μὲ τὰς σάλπιγγας σαλπίζουν μὲ τὰς λόγχας λογχίζουν. Ὠραία σαλπίζει ἡ σάλπιγξ, ὅταν ὁ σαλπικτὴς εἶναι γυμνασμένος. Ὅταν ὁμοῦς ἔχη συνάγχην, ἢ ὅταν τοῦ πονῇ ὁ λάρυγξ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ σαλπίσῃ. Σβήνει ἡ φωνὴ του, τότε δὲν συγχωρεῖται νὰ σαλπίσῃ.

Αἱ νεώτεροι δίφθογγοι καὶ οἱ ξενικοὶ φθόγγοι το καὶ τζ.

Εἰς τὸ φράκτῃ τοῦ ἀμπελιοῦ ἐφύτρωσε μιὰ ἀγρία τριανταφυλλιά. Ἦτο μιὰ ἀγριοτριανταφυλλίτσα γεμάτη ἀπὸ μικρὰ καὶ ἔμμορφα τριανταφυλλάκια. Ἐνὰ χωριόπαιδο, ὁ Γεώργιος ἐπήγαινε στὴ δουλειά του. Ἄκουσε

τὰ τζιτζίκια μέσα στὰ κλάδιὰ τῆς ἀγριοτριανταφυλλί-
τσας νὰ τσιτσιρίζουν καὶ ἐπεθύμησε νὰ πιάσῃ ἓν ἀπ' αὐτά. Χώνει λοιπὸν ξένοιαστα τὰ χέρια του μέσα στὰ κλάδιὰ τῆς ἀγριοτριανταφυλλίτσας. «ὦχ! ὁ καυμένος τί ἔπαθα!», φωνάζει ἀμέσως. «Ἀμυαλὸς ποὺ εἶμαι; Δὲν ἐσυλλογίσθηκα τ' ἀγκάθια τῆς ἀγριοτριανταφυλ-
λίτσας!»

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

8. Ἄλφαβητάριο Παπαμιχαήλ*.

μάννα.

νάνι! νάνι! νινί!

παπί, πί! πί! πί! παπί, νὰ μάννα, παπί! νὰ
πίπα!

πίτα, νὰ μάννα, πίτα! μὰ τί πίτα.

τόπι, τὸ τόπι, πό! πό! τόπι! ἀπὸ τί; τόπι
ἀπὸ πανί! μάννα, τὸ τόπι; νὰ το! τί πατᾶ τὸ
παπί; τὸ παπὶ πατᾶ τὸ τόπι.

ζῶα. τὰ ζῶα, ζῶο, τὸ ζῶο. νὰ τὸ ζῶο, νὰ
τὰ ζῶα! τὰ ζῶα; νὰ τὰ ζῶα μαζί.

ξύλα, τὰ ξύλα. τὸ ξύλο. θὰ πάω νὰ κόψω
ξύλα. θὰ κάνω ἓνα ξύλινο γεφύρι. γιὰ νὰ γίνῃ
τὸ γεφύρι, μερικὰ ξύλα θὰ πᾶνε ἴσια, ἄλλα θὰ
πᾶνε λοξά. Φέρε ξύλα νὰ ἀνάψω φωτιὰ νὰ
ψήσω τὸ ψάρι.

ἀμμουδιά, ἡ ἀμμουδιά. τί ὠραία ποὺ εἶναι ἡ
ἀμμουδιά τῆς θάλασσας!

τώρα ποὺ ἦρθε ἡ ἀνοιξη, ἐγὼ καὶ ὁ ἀδερφός
μου θὰ πᾶμέ σὲ ἀμμουδιά.

* Ε. Παπαμιχαήλ. Ἄλφαβητάριο, μέρ. Α', 1917.

ἐκεῖ θὰ παίξουμε, θὰ κάμουμε βαρκοῦλες ἀπὸ
χαρτὶ νὰ τὶς βάλουμε σὲ νερό.

θὰ ἔρθουν μαζί μας καὶ ἄλλα πολλὰ παιδιὰ,
θέλετε νὰ μάθουμε ποιά εἶναι τὰ παιδιὰ ποὺ
παίζουμε θὰ σᾶς τὰ πῶ...

θὰ σᾶς πῶ μὲ ποιά παιδιὰ παίζουμε· μὲ τὴ
Θώμη, τὴ Ροδόπη, τὸν Ὀθωνα καὶ τὸ Βασιλάκη, τὰ
ξαδέρφια μας.

ἡ Θώμη, ἡ Ροδόπη καὶ ἐγὼ κάνουμε ψωμάκια
ἀπὸ ἄμμο.

ὁ ἀδερφός μου, ὁ Ὀθωνας καὶ ὁ Βασιλάκης
παίζουν τὸ κυνηγητό.

καμιά φορὰ ἡ Ροδόπη δὲν ἔρχεται, μὰ ποτὲ δὲ
λείπουν οἱ φίλες μου, ἡ Κικὴ τοῦ Χωραφᾶ καὶ ἡ Τα-
σοῦλα τοῦ Ψαρᾶ.

τῆς Κικῆς τῆς ἀρέσει πολὺ ὁ χορός. Ἡ Τασοῦλα
ξέρεي νὰ κάνη ἀπὸ ἄμμο φούρνους.

9. Ἄλφαβητάριο κράτους, 1919*.

(Τὸ Ἄλφαβητάρι μὲ τὸν ἥλιο).

α !

λά λά λά λά λά.

γάλα ! γάλα !

ἔ, ἔλα ! ἔλα ! γάλα.

μή ! μή !

Ρήγα, Ρήγα ! ἔ Ρήγα ! μῆλα ! ἔλα !

ἡ γιαγιά.—ἡ γιαγιά ἔφερε μεγάλα ρόδια.

«ἐμένα, γιαγιά, ἔνα !»

—«ἐμένα ἔνα !»

* Ἀναγνωστικὰ Κράτους. Ἄλφαβητάριο, α' μέρ. Συνα-
κτικὴ Ἐπιτροπὴ : Δ. Ἀνδρεάδης, Α. Δελμούζος, Π. Νιρβά-
νας, Ζ. Παπαντωνίου, Μ. Τριανταφυλλίδης, Κ. Μαλέας, 1919.

—«σὲ μένα γιαγιά!»

—«ἀγάλια ἀγάλια» ἔλεγε ἡ γιαγιά μὲ γέλοια.

ἄνα ρόδι, ἕνα φιλί.

νά, Ρήγα, ἕνα.

νά, Ρήγα, νά...»

ἡ γιαγιά ἔδινε ἕνα ρόδι γιὰ ἕνα φιλί.

* *
*

κούκου.—«κούκου!» κούκου!» ἄκουσε ἡ Βάσω μὲ φωνή. «κούκου!» φώναξε μὲ φωνὴ πίσω ἀπὸ τὸ καλύβι.

ἡ Βάσω κίνησε νὰ πάη κατὰ τὸ καλύβι.

«κούκου!» ἄκουσε τότε μὲ φωνὴ πίσω ἀπὸ τὴ συκιά.

ἡ Βάσω κίνησε τότε νὰ πάη κατὰ τὴ συκιά.

«κούκου!» ἀπὸ τὴ συκιά, «κούκου!» ἀπὸ τὸ καλύβι, ποῦ νὰ πάη ἡ Βάσω;

«κούκου! κούκου! ἔλατε πιά! δὲ θὰ φᾶμε!» φώναξε ἡ μητέρα μέσα ἀπὸ τὸ καλύβι. «κικιρίκου! κικιρίκου!» φώναξε τὸ κοκοράκι. σὰ νὰ ἔλεγε: «μεσημέρι! μεσημέρι! ὦρα νὰ φᾶμε!»

* *
* *
*

τὰ χελιδόνια.—ἔχετε γειά, ἔχετε γειά.

καιρός μας πιά νὰ πᾶμε.

μὴ μᾶς χαλᾶτε τὴ φωλιά!

τὴν ἀνοιξη, τὰ λουλούδια

ἔμεῖς θὰ φέρουμε ξανά.

ἔχετε γειά, καλὰ παιδιά,

μὴ μᾶς χαλᾶτε τὴ φωλιά!

Β'.

Πῶς διδάσκονται αἱ δίφθογγοι οἱ καὶ υἱ.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

1. Παπαμάρκος.

οἰκία, κοιλία, ποιμήν, ροιά, τοῖχος, χοῖρος, κατοικῶ, ὅμοιος.

Ὁ κύων εἶναι ὅμοιος μὲ τὸν λύκον, οἱ ἀετοὶ πετῶσιν πολὺ ὑψηλά. Ὀρφανὸν λέγεται τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει γονεῖς.

Εἰς τὴν οἰκίαν μένει ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ καὶ τὰ παιδιά των. Ἡ οἰκία ἔχει ὀροφήν, πάτωμα, θύρας, καὶ θυρίδας. Εἰς τὰς θυρίδας εἶναι καὶ ὕαλοι. Ἀπὸ τὰς θυρίδας ἐρχεται τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀήρ.

2. Οἰκονόμου.

ποιμήν, ποιμένες, οἰκίαι, οἶνοι, χοῖροι, χοιροστάσια, κακοί, καθαροί, φιλόπονοι, ἥσυχοι.
αἱ οἰκίαι ἔχουν τοίχους καὶ παράθυρα.
οἱ καρποὶ τῶν φοινίκων εἶναι γλυκεῖς.
οἱ ποιμένες ἔχουν πρόβατα, αἰγας, κύνας.

ἡ μυῖα, αἱ μυῖαι, ἡ ὀργυιά, αἱ ὀργυιαί.
ὁ υἱός, οἱ υἱοί, ἡ μητρυιά, αἱ μητρυιαί.
ἡ ἀγυιά, αἱ ἀγυιαί, τὰς ἀγυιάς.
αἱ μυῖαι ἔχουν ἕξ πόδας.

οἱ υἱοὶ τιμοῦν τοὺς γονεῖς.
ἡ ὀργυιὰ εἶναι μέτρον μήκους.
ἡ πόλις ἔχει ἀγυιάς, ἤτοι δρόμους.

3. Σακελλαρόπουλος.

πλοῖον, οἰκία, οἶνος, κάτοικος, κοιλία, ναοί, καρποί, τοῖχος, ἄνθρωποι, χοῖρος, φοῖνιξ, ἀνοιξίς, ποιητής.

τὸ πλοῖον ἀναχωρεῖ σήμερον εἰς τὰς τρεῖς.
οἱ καλοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἀγαπητοί.

οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι τῶν χωρίων εἶναι γεωργοί.

ὁ πλοίαρχος διοικεῖ τὸ πλοῖον.

ὁ πολὺς οἶνος προξενεῖ βλάβην.

τὴν ἀνοιξίν οἱ καταπράσινοι κῆποι εἶναι πολὺ ὠραῖοι.

4. Βρατσάνος.

ἡ οἰκία, ὁ οἶκος, οἱ οἴκοι, ὁ οἶνος, ὁ χοῖρος.

παχὺς χοῖρος, ὑψηλὸς τοῖχος, μεγάλοι καὶ μικροὶ παῖδες, οἱ πατέρες ἀγαπῶσι τὰ παιδιά.

μυῖα, ἡ μυῖα, υἱός, ὁ υἱός.

ἡ μυῖα, ἡ ὀργυιὰ, ἡ ἀλογόμυια.

ἡ μυῖα πετᾶ, αἱ μυῖαι πετῶσιν εἰς τὸν ἀέρα.

5. Μακρυναῖος.

οἰκία, ἡ οἰκία, ροιά, κοιλία, χοῖροι, τοῖχοι. μοιράζω, ὁδοί, ὑψηλοί, μάγοι, οἶνοι, κατοικῶ.

οἰκία ὠραία. τοῖχοι ὑψηλοί. οἶνοι καθαροί. χοῖροι ῥυπαροί, ὁδοὶ καθαροί.

υἱός, ὁ υἱός, οἱ υἱοί, μυῖα, ἀγυιά, ἡ ἀγυιά.
αἱ μυῖαι πετῶσι.
αἱ μυῖαι ἀγαπῶσι τὸ μέλι.
οἱ καλοὶ υἱοὶ ἀγαπῶσι μητέρα καὶ πατέρα.

6. Τό Κράτος 1910.

υἱός, μυῖα, ἀγυιά.
ὁ καλὸς υἱὸς ἔλαβεν ἀπὸ τὸ χέρι τὸν πατέρα. διατί; θὰ ἔλθωσιν ἔξω ἐπὶ τῆς ἀγυιάς, διὰ νὰ κινηθῇ ὀλίγον ὁ πατήρ. κατόπιν ὁ πατήρ θὰ καθίση. ὁ υἱὸς θὰ διώξη τὰς μυῖας διὰ νὰ μὴ κεντῶσι τὸν γέροντα.

οἰκία, κατοικῶ, ἀδελφοί, γάτοι, κῆποι, ἀνθηροί.

κατοικῶ ἐντὸς μιᾶς μεγάλης οἰκίας, μαζὶ με ἐμὲ ζῶσιν ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ οἱ ἀδελφοί.
ἐντὸς τῆς οἰκίας ἡμῶν ζῶσιν ἀκόμη δύο γάτοι. διατί; ὀπίσω ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἦσαν ἄλλοτε δύο ἀνθηροί κῆποι.

7. Τὸ Κράτος 1914.

μυῖα, υἱὸς ἀγυιά.
πέριξ τῶν φαγητῶν, ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἀγυιάς, μὴ συλλάβης, φύλαττε.

πολλάς μυίας ἔχομεν τὸ θέρος. ζῶσι μαζί μας. πετῶσι πέριξ τῶν φαγητῶν μας. πετῶσι ἐπάνω ἀπὸ τὰς ἀγυιάς. μυίας μὴ συλλάβης ποτέ. φύλαττε τὰ φαγητὰ ἀπὸ τὰς μυίας, ἢ μυῖα κεντᾶ ὅπως ὁ κώνωψ.

ὁ καλὸς υἱὸς ἄς διώξῃ τὰς μυίας ἀπὸ τὸν πατέρα, ἀπὸ τὴν μητέρα, ἀπὸ τὸν πάππον, ἀπὸ τὴν μάμμην.

οἰκία, τοῖχοι, κάτοικοι, ὄνοι, ἵπποι, χοῖροι, γάτοι, υἱοί.

νὰ μιὰ οἰκία, νὰ ἡ θύρα της, νὰ οἱ τοῖχοι της οἱ ὑψηλοί· κάτοικοι πολλοὶ θὰ ζῶσιν ἐντὸς τῆς οἰκίας. θὰ κατοικῇ ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, οἱ υἱοὶ των, οἱ ἀδελφοὶ των. ἔξω ὀλίγον τῆς οἰκίας, θὰ μένωσι τὰ ζῶα των. οἱ ὄνοι, οἱ ἵπποι, οἱ χοῖροι, τὰ βόδια.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

8. Παπαμιχαήλ.

τοῖχος, ὁ τοῖχος. νὰ ἕνας ψηλὸς τοῖχος. τὸν τοῖχο τὸν ἔκαμε ὁ πατέρας ἀπὸ μεγάλα λιθάρια.

γιὰ τὸν τοῖχο ἔφερα κι ἐγὼ μερικὰ λιθάρια.

ὄλοι οἱ τοῖχοι οἱ δικοί μας εἶναι ἀπὸ λιθάρια.

9. Τὸ Κράτος 1919.

ἔτοιμοι νὰ φύγουν.—πέρασε τὸ καλοκαίρι!

ἀρχίζει νὰ συννεφιάζη, καὶ κάπου ψιγαλίζει. τώρα ὅσοι μένουν σὲ ἐξοχὴ θὰ φύγουν.

κοιτᾶτε τὸ καλύβι τῆς Ρήνας καὶ τοῦ Ρήγα. ἄνω κάτω εἶναι σήμερα. ἄλλοι ἀνοίγουν κάσες καὶ τὶς γεμίζουν μὲ ροῦχα. ἄλλοι δένουν δέματα καὶ ἄλλοι βάζουν σ' ἓνα πανερί τόπια, βόλους, καρᾶβια.

κανένας δὲν κάθεται. μονάχα ὁ Βελῆς δὲν ἐτοιμάζει τίποτα. ὅλα τὰ ἔχει ἔτοιμα. τὴν οὐρά του, τὰ πόδια του, τὴν ὄρεξή του.

Γ'

Θρησκεία, πατρίς, ἠθικὴ διὰ παιδιά 6 ἐτῶν.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

1. Παπαμάρκου.

Τίμα τὸν πατέρα σου. Τὸν Θεὸν σέβου. Ὁ ἀθέτης δέρεται. Τὸν γενναῖον καὶ τίμιον ναύτην βοηθεῖ ὁ Θεὸς εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης*.— Ὁ υἱὸς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος σέβεται τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του λέγεται εὐσεβὴς υἱός.— Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς καλοὺς.— Ποτὲ μὴ λέγῃς κακὸν διὰ τοὺς ἄλλους. Ὁ Θεὸς ἀμείβει τοὺς ἀγαθοὺς.— Ποτὲ ὁ ὀκνηρὸς δὲν γί-

* Ἐδῶ καὶ κατωτέρω ἔσαι φράσεις δὲν χωρίζονται μὲ κεραιὰς ἀπὸ τὰς ἀκολουθοῦσας των, συμπαραθέτονται καθ' ὃν καὶ ἐδῶ τρόπον εἰς τὰ ἀλφαβητάρια. Παρετέθησαν δὲ ἐνίοτε ἐδῶ ἐπίτηδες καὶ αἱ μὴ ἔχουσαι σχέσιν πρὸς τὴν πατρίδα, θρησκείαν κτλ. διὰ νὰ δειχθῇ ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ εἰς μερικά ἀλφαβητάρια γίνεται ἡ σχετικὴ περὶ πατρίδος κτλ. διδασκαλία.

νεται καλὸς ἄνθρωπος.—²Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. Ὅστις δὲν ἐργάζεται δὲν πρέπει καὶ νὰ τρώγῃ. Ὅστις κάμνει τὸν σταυρὸν του, ὄπλον ἔχει εἰς τὸ πλευρὸν του.—Τὸ ψεύδεσθαι εἶναι αἰσχρὸν.—Οἱ νέοι σιγῶσιν, ὅταν οἱ γέροντες λαλῶσιν.—Ὁ ἄσπλαχνος δὲν λυπεῖται τοὺς δυστυχεῖς, ὁ εὖσπλαχνος λυπεῖται αὐτούς. Ὁ Θεὸς εἶναι εὖσπλαχνος.—³Ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἐχάρισεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀγαθοποιΐα εἶναι τὰ ὠραιότατα.

2. Οἰκονόμου.

Ἡ παιδεία στολίζει τὸν ἄνθρωπον. Ἡ δουλεία εἶναι μέγα ὄνειδος. Οἱ εὐγενεῖς ἄνθρωποι δὲν ὑβρίζουν, δὲν ἀδικοῦν . . . Ἡ μήτηρ (τοῦ Ἰου) . . . εἶπεν . . . «Ἡ ἐντροπή, κνίδη, εἶναι εἰς τὰ παιδιά στολισμός». Ὁ κόσμος δὲν ἀγαπᾷ τὰ ἀθθάδη παιδιά, οὐδὲ τοὺς ἀθθάδεις ἀνθρώπους.

Προσευχή. Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλόγησε ἡμᾶς τὰ τέκνα σου καὶ βοήθει νὰ γίνωμεν καλοὶ. Φώτιζε ἡμᾶς νὰ εἴμεθα πάντοτε ἐπιμελεῖς καὶ εὐπειθεῖς πρὸς τοὺς γονεῖς μας καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ πρὸς ὄλους, ὅσοι συμβουλεύουν ἡμᾶς εἰς τὸ καλόν. Βοήθει ἡμᾶς μὲ τὸ πανάγιον πνεῦμα νὰ μὴ ἐνοχλῶμεν μηδὲ νὰ βλάπτωμεν κανένα ἄνθρωπον, νὰ ζῶμεν δὲ μὲ ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν μεταξύ μας καὶ τώρα καὶ πάντοτε Ἀμήν.—Προσευχή. Θεέ μου, βρέξε μιὰ βροχή, μιὰ βροχή μὰ σιγανή, νὰ καρπίσουν τὰ χωράφια καὶ ν' ἀνθίσουν τ' ἀμπελάκια. Τὰ σπαρτά μας νὰ φωμίσουν καὶ τὸν κόσμον νὰ πλουτίσουν τὰ σιτάρια, τὰ κριθάρια, καλαμπόκια καὶ μπαμπάκια, βρίζαις, ρύζια, σταφυλάκια. Μπάρες, μπάρες τὸ νερό, καὶ τὸ γέννημα σωρό. Κάθε στάχυ καὶ κοιλὸ, κάθε βούρβουλο φορτιό. Γιὰ νὰ σκάς ὁ ἀλευράς, γιατί δὲν πωλεῖ ἀκριθά. Καὶ νὰ χαίρῃ ὁ πτωχὸς μ' ὅλην του τὴ φαμελιά.

3. Σακελλαροπούλου.

Αί ἀντλίαὶ ἔσβυσαν τὴν πυρκαϊάν. Ὁ λαϊκὸς σέβεται τὸν ἱερέα. Ἐπαινῶ καὶ ἐγὼ τὰ καλὰ παιδιά. — Οἱ υἱοὶ πρέπει νὰ σέβωνται τὸν πατέρα των καὶ τὴν μητέρα των. Εἰς τὸν διδάσκαλον χρεωστεῖ ὁ μαθητὴς ἀγάπην υἱϊκὴν. — Τὰ κακὰ παιδιά τυραννοῦσι τὰ ζῶα. — Ἡ ἀργία καὶ αἱ πολλαὶ διασκεδάσεις πολλοὺς ἀνθρώπους ἔκαμαν δυστυχεῖς... Προσπαθῶ νὰ καταπραῦνω τὴν λύπην. — Οἱ εὐλαβεῖς Χριστιανοὶ πηγαίνουν τακτικὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. — Χαίρω διὰ τὸν καλὸν βαθμὸν σου. Εἶσαι ὁ τέταρτος τῆς τάξεως. Εὐχόμεν νὰ γίνῃς ὁ πρῶτος. Χορδὰς ἔχουσι πολλὰ ὄργανα. — Λέγω πάντοτε τὴν ἀλήθειαν. Ἀποφεύγω τὸ ψεῦδος. Οἱ ἀναστεναγμοὶ τῶν δυστυχῶν ἀνθρώπων μᾶς προξενοῦσι λύπην. Ὁ Θεὸς μᾶς εὐλογεῖ ἂν βοηθῶμεν αὐτοῦς. — Ἡ λαιμαργία φέρει πολλὰς ἀνθενείας.

4. Βρατσάνου.

Ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὸν Χριστόν. Ὅσοι πιστεύουσιν εἰς τὸν Χριστὸν Χριστὸν λέγονται Χριστιανοί. Οἱ καλοὶ μαθηταὶ πηγαίνουν τακτικὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

5. Μακρυναίου.

Ὁ Θεὸς θέλει νὰ εἴμεθα καλὰ παιδιά. — Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἠλόγησε τὰ παιδιά. — Τὰ εὐφυῆ καὶ καλὰ παιδιά ὅλοι τὰ ἀγαπῶσιν· εὐχου τῷ ἐν οὐρανοῖς Θεῷ· ὁ Θεὸς εὐλογεῖ καὶ σώζει τὰ καλὰ παιδιά· εὐτόχει καὶ εὐδαιμόνει, καλὸ μαθητά. — Ὁ νωθρὸς μαθητὴς μὲ τὸν καιρὸν θὰ γίνῃ ἄθλιος. — Ὁ κῶν εἶναι ἐχθρὸς τοῦ λύκου· μισεῖτε τὰς αἰσχρὰς πράξεις· ἀγαπάτε ὄχι μόνον τοὺς φίλους. Φύλαττε τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. — Ὁ Θεὸς εἶναι πολυεὐσπλαγγνος.

5. Κράτους 1910.

Ἔχε σέβας εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἢ ἁγία εἰκὼν φυλάττει ἡμᾶς ἀπὸ κάθε κακόν, ἀπὸ βαρὺν χειμῶνα, ἀπὸ ξηρὸν θέρος, ἀπὸ πείναν, ἀπὸ νόσον.—αἷμα πολὺ χύνεται εἰς τὰς μάχας, ὁ γενναῖος μάχεται καὶ χύνει αἷμα χάριν τῆς χώρας, τῶν γυναικῶν, τῶν παιδῶν καὶ τῶν γερόντων.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

7. Κράτους 1919.

(Τὸ ἀλφαβητάρι μετὸν ἥλιο).

(Ξωγραφία τῆς Βύσως, ποὺ κάνει τὴν προσευχὴν τῆς ἐμπρὸς εἰς τὰ εἰκονίσματα).

Θεέ μου νὰ φυλάγῃς τὸν πατέρα μου καὶ τὴ μητέρα· τὸ Ρήγα καὶ τὴ Ρήνα καὶ τὴν καλὴ μας τὴ γιαγιά.

Ντίν, ντάν ! Ξημερώνει Χριστούγεννα.

Ντίν, ντάν ! Ντίν, ντάν ! χτυποῦν οἱ καμπάνες δυνατά. Ὁρα πολλὴ χτυποῦν, σὰ νὰ λένε : «Ἐύπνα, Ρήγα ! Ἐύπνα, Ρήνα ! Σηκωθῆτε, παιδιά ! Ὁρα γιὰ τὴν ἐκκλησιά. Ἐλάτε ...».

Ἄκόμη δὲν ἔφεξε ἡ αὐγή. Σκοτάδι εἶναι ἔξω· καὶ οἱ καμπάνες χτυποῦν χαρούμενα : Ντίν, Ντάν ! Ντίν, ντάν !

Ἡ μητέρα ξύπνησε τὰ παιδιά. Τοὺς ἔδωσε νὰ βάλουν τὰ καλά τους ροῦχα. Μὰ καὶ ἡ γιαγιά ἔβαλε τὸ μεταξωτὸ φουστάνι καὶ τὴ γούνα της. Σήμερα ὅλοι φοροῦν τὰ γιορτινά τους.

«Ὁρα νὰ πᾶμε» εἶπε ἡ μητέρα. — «Πᾶμε νὰ ἰδοῦμε τὸν καλὸ μας τὸ Χριστό, ποὺ γεννήθηκε ἀπόψε. Ἡ Παναγία τὸν κρατεῖ στὰ γόνατά της· καὶ ἀπὸ πάνω φέγγει ἓνα ἀστέρι. Πᾶμε, παιδιά, νὰ ἰδοῦμε τὸν καλὸ μας τὸ Χριστό.

Τὰ κάλαντα.

Γιατί μαζεύτηκαν τόσα παιδιά στην κάμαρα τοῦ Ρήγα ; Νὰ ὁ Γιώργος κι ὁ Πέτρος, νὰ ὁ Χρῖστος, ὁ Μῆτσος, καὶ ἄλλοι πολλοί. Δὲ λείπει κανένας φίλος τοῦ Ρήγα. Ὡς κι' ὁ μικρὸς Ἡρακλῆς εἶναι ἐκεῖ. Γιατί μαζεύτηκαν τόσα παιδιά στην κάμαρα τοῦ Ρήγα ;

Δὲν ἀκούτε πῶς χτυποῦν ; Τρόπ, τρόπ ! κρόπ, κρόπ ! ἀκούεται κάθε στιγμή. Ἄλλοι καρφώνουν ξυλαράκια μὲ προκίτσες. Ἄλλοι κόβουν χαρτόνια καὶ χρωματιστὲς κόλλες. Ὅλοι δουλεύουν. Κάθε στιγμή ἀκούεται : τρόπ, κρόπ !

Εἶναι παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς. Φτιάνουν τὴν Ἅγια - Σοφιά, τὴ μεγάλη ἐκκλησιά. Μ' αὐτὴ θὰ πᾶνε ἀπόψε στὰ σπίτια τους, νὰ τραγουδήσουν τὰ κάλαντα.

Ἡ Ἅγια - Σοφιά τώρα εἶναι ἔτοιμη. Ἄναψαν μέσα στην ἐκκλησιά δύο φαναράκια. Κι ἡ ἐκκλησιά φεγγοβόλησε ὅλη. « Ἴδια ἡ Ἅγια - Σοφιά ! » εἶπε ὁ κὺρ Φώτης ὁ Καλομοίρης, ὁ πατέρας τοῦ Ρήγα.

Τρεῖς τὴ σήκωσαν τὴν ἐκκλησιά στὰ χέρια, κι ἄλλοι ἄρχισαν νὰ τραγουδοῦν : « Ἀρχιμηνιά κι ἀρχιχρονιά, κι ἀρχὴ καλὸς μας χρόνος... ».

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΑ ΜΕΡΟΣ Β΄.

Α΄.

Γλώσσα και ὕφος.

Ἴδού δείγματα γλώσσης καὶ ὕφους...ἀνευ ἀξίας.

1. Παπαμάρκου.

Μίαν φοράν ἐν μικρὸν ὀψάριον ἐκινεῖτο.

Μία πλουσία κυρία κατόκει ἐκτὸς τῆς πόλεως εἰς μίαν ὠραίαν οἰκίαν. Μίαν πρωΐαν.

Μίαν φοράν ἦτο μία αἴξ, ἣ ὁποία εἶχε ἐν μικρὸν τέκνον, ἐν ἐρίφιον.

«Μαρία, φέρε, ἐν λεμόνιον. Εἶνε ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ σάφιον».

Σκαιότης καὶ φιλοφροσύνη (τίτλος).

Ἄλλα νέφη εἶναι μεγάλα καὶ ὁμοιάζουσι μὲ ὄρη. Τινὰ νέφη ὁμοιάζουσι μὲ ἀνθρώπους, ἄλλα ὁμοιάζουσι μὲ πρόβατα καὶ ἄλλα μὲ διάφορα ἄλλα ζῷα. Τινὰ νέφη εἶνε ἐσχισμένα ὡς ῥάκη, ἄλλα εἶνε ὄγκοι μεγάλοι καὶ πυκνοί.

* *

Μὴ δεικνύεις ἀσπλαγχνίαν
κόπτων καὶ τρυπῶν τὴν μυῖαν·
μὴ πειράξεις μὴ κτυπᾶς
ἄβλαβον καὶ ἀναπνέον,
ἐνυδρον, πτηνόν, χερσαῖον.

* *

Ὅμμα ἔχουσα δακρυῶν.
Νύκτας ὄλας ἀγρυπνεῖς,
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

Μικροὶ καὶ μεγάλοι κύνθαροι τρέχουσιν. Ἀκόμη καὶ μικρὰ ὀφειδία δὲν λείπουσιν.

2. Μ. Βρατσάνου.

Μανθάνομεν καὶ νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ τραγοῦ-
δῶμεν.

Εἶχον ἓν κάλυμμα, τὸ ὁποῖον ἐσκέπαζε τὰ βιβλία
καὶ ἐκλείει διὰ θηλυκωτῆρος.

Ὁ γόρος τοῦ σάκκου ἦτο ἐστολισμένος μὲ λωρίδας
χρωματιστάς.

Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἦτο ἓν λευκὸν καὶ καθαρὸν χει-
ρόμακτρον (πετσέτα), ἄρτος, ποτήριον, μαχαίριον καὶ
πινάκιον.

Εἰς τὸ παιγνίδιον τοῦ τροχοῦ (τὸ στεφάνι) τὸ παι-
δίον μὲ μικρὰν ῥάβδον κτυπᾷ ἓνα ξύλινον τροχόν,
ὅστις τρέχει καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ τὸ παιδίον, ἓνα τὸν
φθάσει.

Ὅταν θέλητε νὰ ξύσητε τὸ πετροκόνδυλον ἢ τὸ μο-
λυβδοκόνδυλον μὲ τὸ μαχαιρίδιον.

Τὸ θολὸν καὶ χρωματισμένον ὕδωρ εἶναι βλαβερὸν
εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Τὸ ὕδωρ βάλλομεν εἰς τὴν φιάλην.

Ἡ φιάλη ἔχει ἓν σκέπασμα.

Τὸ ποτήριον χωρεῖ τόσον ὕδωρ, ὅσον μᾶς χρειάζεται
διὰ νὰ πίνωμεν (;!).

τὸ δὲ καλοκαίριον θερμόν.

γενοῦ διαφορετικὸν διὰ νὰ μὴ σὲ πειράζωσι [λέγει
ἓνα κορίτσι στὸ ποντικᾶκι].

καὶ ἀπὸ λίγον καιρὸν ἔπειτα ἀπέθανεν καὶ ἡ μήτηρ του.

Δός μου τὸ κομμάτιον τοῦ φωμίου.

τὸ παιδίον ἐξέβαλε τὸν πιλόν του.

Δός μου τὸ ἐπανωφόριόν σου.

Μίαν φορὰν εἰς γέρων ὄνος ἔβασκεν εἰς ἓν πράσινον
λειβάδιον.

Ὅτε ἦλθε τὸ θέρος, ὑπῆγον νὰ τὸν θερίσωσιν (τὸν
σίτον).

Ὅτε ἔφθασαν εἰς ἓν διάστημα, λέγει ἡ ἀλώπηξ . . .
Στάσου καὶ πλέον ἔμπροσθεν, καὶ ὅταν σοῦ εἴπω

τράβα, νὰ τραβήξῃς . . . Καθὼς δὲ ἔκαμνε νὰ κινήσῃ ἢ ἀλώπηξ.

Ὁ ἀγρὸς εἶναι χωράφιον.

Τὸ ὄνιον εἶναι ὄξυ ἐργαλεῖον. Μέρη τοῦ ἀρότρου εἶναι τὸ ὄνιον, τὰ παρώτια, τὸ τιμόνιον, ἡ ἄλυσις καὶ ὁ κρίκος.

Ἡ χρυσαλλίς εἶναι ζῷον πολὺ βλαπτικόν.

Αἱ κάμπαι αἱ ὁποῖαι πλέκουσι τὴν μέταξαν, λέγονται μεταξοσκώληκες.

Τὰ ὦτα τοῦ ἵππου στέκονται ὄρθια ὡς κέρατα.

Ὁ κορμὸς τοῦ ἵππου εἶναι μακρὸς καὶ κυλινδροειδής.

Ὁ ὀγκηθμὸς τοῦ ὄνου εἶναι βροντώδης καὶ ἀηδής.

Ὁ ἀρσενικὸς χοῖρος λέγεται καὶ σῦς.

Τὸ δέρμα τοῦ τραχήλου (τοῦ βοῦς) κρέμαται ὡς θύλακος.

Ὁ ἀρσενικὸς βοῦς πρὸ τοῦ νὰ τὸν ζεύξωσι, λέγεται ταῦρος.

Εἶναι κυνίδια τόσον μικρά, ὥστε δύναται τις νὰ κρύψῃ εἰς τὸν θύλακον τοῦ φορέματός του.

Εἶναι κόνες διαφόρου γένους (!:).

Ἡ κοιλία καὶ ὁ ὀφθαλμὸς κείνται εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ κορμοῦ.

Ἡ μασχάλη, ὁ βραχίων, ὁ ἀγκών, ὁ πῆχυς, ὁ καρπός, τὸ μετακάρπιον, οἱ δάκτυλοι, οἱ ὄνυχες, εἶναι μέρη τῆς χειρὸς (καὶ ἡ μασχάλη!).

Ἡ ρίς εἶναι μακρά. Ἀρχεται ἀπὸ τοῦ μεσοφρύου καὶ φθάνει σχεδὸν ἕως τὸ ἄνω χεῖλος.

Τὸ κάτω μέρος τῆς ρίνος λέγεται ἀκρορρίνιον.

Ἀπὸ τὴν ῥίνα ἐξέρχεται ἀκάθαρτος ὕλη.

Τὸ ἄπιον ἔχει μίσχον. Ἐχει φλοιόν, σάρκα γλυκεῖαν, καρδίαν, καὶ πολλοὺς κόκκους.

Τὸ περιτόλιγμα τοῦτο (τοῦ καρύου) λέγεται ἔλυτρον.

Ἀπόξω κοῦκλα καὶ ἀπὸ μέσα πανοῦκλα.— Τί εἶναι;...

ἄπιον ἐνέχον σκώληκα.

Τὸ ῥάμφος τῶν πτηνῶν εἶναι ἐπίμηκες. Εἶναι περιενδεδυμένον μὲ κερατίνους φλοιούς. Τὸ ῥάμφος σύγκειται ἀπὸ δύο σιαγόνας.

Αί τροφαί μεταβαίνουν εἰς τὸν πρόλοβον. Ὁ πρόλοβος εἶναι ὄργανον κερατῶδες καὶ μυῶδες.

Τὰ ἔωλα ὧὰ δὲν εἶναι ὠφέλιμα.

Τὸ βράμφος τοῦ ἀλέκτορος εἶναι κωνοειδές.

Τραγοθήσον, φίλε, μὲ χαρὰν (λέγει ἡ ἀλεποῦ στὸν πετεινὸ).

Ἡ ὄρνις, ὅταν εὔρη κόκκον τιὰ ἢ σκώληκα καλεῖ τοὺς νεοσσούς καὶ τὸν διαμελίζει εἰς αὐτούς (τὸν κόκκον ;).

Ἐμφάζουσι καὶ νεοτοποιοῦσι τὸ πολὺ τρεῖς τοῦ ἔτους.

Τὰ στρουθία τρώγουσιν ἔντομα, σπέρματα καὶ ὀπωρικά... εἰσέρχονται καὶ εἰς τοὺς σταβλοὺς, ἀρπάζουσι κριθάς, καὶ εἰς τὰς οἰκίας καὶ συναθροίζουσι τὰ φυχία.

Ἡ γῆ σύγκειται ἀπὸ ὕδατα καὶ ξηράν.

Ὁ σκορπιός, τὸ λαβράκιον, — τὸ λυθρίνιον, — τὸ μπαρπούνιον.

Ἐκ τῶν κεράτων τοῦ βοῦς κατασκευάζουσι κτένια, διαλυστήρια (;), κομβία καὶ ἄλλο χρήσιμα πράγματα.

Ἡ φωνὴ τοῦ βοῦς, εἶναι ἀηδῆς καὶ θρηνώδης.

3. Δουκάκη — Καλότυχου.

Τὸ πάτωμα λέγεται ἔδαφος ἢ δάπεδον.

Τὸ κάτω μέρος τῆς στέγης λέγεται ὄροφή.

Τὰ παράθυρα . . .

ἔχουσι παραθυρόφυλλα μὲ δελοπίνακας.

Τὰ μολυβδοκόνδυλα, τοὺς καλάμους, τὰ μελανοδοχεῖα.

. . . Κατασκευάζουσι μαυροπίνακας καὶ ἀπὸ σχιστόλιθον ἢ χαρτόνιον ἓν εἶδει σχιστολίθου.

Ὁ κανὼν μου εἶναι ἐκ ξύλου ἀπιδέας.

Θέτομεν τὰ πινάκια, κοχλιάρια, περόνια, μαχαίρια, ἀλατοθήκην, τραπεζομάνδυλα, χειρόμακτρα καὶ λοιπὰ ἐπιτραπέζια σκεῦη.

Ἡ αἴθουσα ἔχει ἀνάκλιτρον . . . Τὸ μαγειρεῖον ἔχει τὴν ἐστίαν, ἐρμάριον, βράφιον, πινακιοθήκην . . .

χότρας χαλκίνας ἢ πηλίνας, πυράγραν, ἰγδίον, χωνίον.
Ἡ θύρα τῆς αὐλῆς λέγεται αὐλείος θύρα.

Ἐὰν μικρὸν τι ἐπικαθίσῃ εἰς τὸ δέρμα τῆς, γλύφουσα, ἀφαιρεῖ αὐτὸ (ἢ γάτα).

Ἡ κατοικίδιος ὄρνις, ἢ ταξιδεύουσα χελιδὼν, ὁ φαίδρὸς σπίνος, ὁ κλέπτῃς στρουθός, ὁ πρωῖνὸς κορυδαλός, ὁ ὑποπτος κόραξ, ἢ φλύαρος κίσσα, ὁ χαρίεις κύκνος, ὁ βαρὺς χήν, ὁ ὑπερήφανος ταῶς εἶναι πτηνά. ὁ ἐρωδιός.

Ὁ ἀλέκτωρ εἶναι ἀρσενικὸς ὄρνις.

πρέπει κατ' ἔτος ν' ἀφαιρῶμεν τὸν ἰξὸν καὶ τὸ βρόνον.

τὸ φύλλον τῆς κράμβῃς, τοῦ μαρουλίου, τοῦ ραδικίου, τοῦ σεσκούλου, τοῦ σιναπίου.

Ὁ λύκος . . . σπανίως προσβάλλει τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὅμως οἱ λύκοι τρώγουσιν ἐνίοτε μικρὰ παιδιά.

Ὁ βῆας καὶ ἡ γλαῦξ καταδιώκουσι τὰ μικρὰ ἐπιπλαθῆ ζῶα.

Ὁ πάππος νυστάζει εἰς τὸ ἔδρανόν του.

Κινεῖ τὴν κοιτίδα καὶ τὸν ναναρίζει [ἢ μῆτηρ τὸν μικρὸν Παῦλον].

Β'

**Θρησκεία—Ἠθικὴ—Πραγματογνωσία.— Διὰ
παίδια 6-7 ἐτῶν.**

ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

1. Παπαμάρκου.

Ἡ μῆτηρ μου (σελ. 49).

(ἦτοι πῶς τὰ παιδιά διδάσκονται ν' ἀποστρέφονται
τὴν μητέρα των).

Σὺ μοὶ ἔδωκες, φιλτάτη,
τὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς γῆς
κ' ἡ φροντίς σου μὲ φυλάττει

πλήρης φίλτρου καὶ στοργῆς.
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

* *

Σὺ μετ' ἀσπασμῶν χιλίων
προσφιλῆς, προσεκτικῆς,
μ' ἀπεκοίμιζες παιδίον
ἄσμα φάλλουσα γλυκύ,
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

* *

Σὺ τῆς κλίνης μου πλησίον,
ὅταν εἶμαι ἀσθενῆς,
ὄμμα ἔχουσα δακρυῶν
νύκτας ὅλας ἀγρουπνεῖς,
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

* *

Πρὸς τὸ Πλάστην καὶ Δεσπότην
ἀνυφοῖς μου τὴν ψυχὴν.
Σὺ μ' ἐδίδαξες τὴν πρώτην
παιδικὴν μου προσευχὴν,
ὦ μητέρα μου γλυκεῖα, γλυκεῖα.

Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ (σελ. 61).

(ἦτοι βατταρισμοὶ ἐκ στόματος νηπίων),

Δοξολογεῖτε τὸν Θεόν, διότι εἶνε ἀγαθός.

Δοξολογεῖτε τὸν Θεόν, ὅστις ἔκαμε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τοὺς φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν ἥλιον διὰ νὰ φωτίζῃ τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, διὰ νὰ φέγγωσι τὴν νύκτα.

Δοξολογεῖτε τὸν Θεόν, ὅστις δίδει τροφὴν εἰς ὅλα, ὅσα ἔχουσι ζωὴν.

Δοξολογεῖτε τὸν Θεόν, ὅστις ἔχει τὸν θρόνον αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὅστις ἔκαμε καὶ κυβερνᾷ τὸν κόσμον.

Ψυχὴ μου ! Εὐλόγει τὸν Κύριον. Κύριε, Θεέ μου !
Εἶσαι παρὰ πολὺ ἀγαθός.

Σὺ κάμνεις νὰ ἀναβλύζωσιν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων
ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς βράχους καὶ τὰς φάραγγας.

Σὺ ἔκαμες τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην διὰ νὰ γίνη-
ται ἡμέρα καὶ νύξ, ἔαρ καὶ θέρος, φθινόπωρον καὶ
χειμῶν.

Σὺ φέρεις τὸ σκότος, καὶ γίνεται νύξ, διὰ νὰ περι-
φέρωνται τὰ θηρία τοῦ δάσους καὶ τὴν τροφὴν αὐτῶν.

Σὺ κάμνεις νὰ ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος καὶ νὰ γίνηται
ἡμέρα, διὰ νὰ ἐξέρχωνται οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰ ἔργα αὐ-
τῶν καὶ διὰ νὰ πηγαίνωσι τὰ θηρία νὰ κοιμηθῶσιν εἰς
τὰ σπήλαια αὐτῶν.

Θεέ μου ! Πόσον πολλὰ καὶ πόσον μεγάλα εἶνε τὰ
ἔργα Σου ! Ὅλα τὰ διέταξες μὲ σοφίαν καὶ ὅλη ἡ γῆ
εἶνε γεμάτη ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ σου. Ἐνόσω ζῶ, θὰ δοξάζω
καὶ θὰ εὐλογῶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου.

Ἡ λαίμαργος Μαρία (σ. 12 καὶ 13).

(ἦτοι πῶς τὰ παιδιὰ δὲν πείθονται νὰ μὴ εἶναι λαίμαργα).

Μία μήτηρ εἶχεν ἓν κοράσιον, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο
Μαρία.

Μίαν ἡμέραν ἡ μήτηρ τῆς Μαρίας, ἐπειδὴ εἶχε πολ-
λὰς ἐργασίας εἰς τὸ μαγειρεῖον, εἶπεν εἰς τὴν κόρην της
«Μαρία, φέρε ἐν λεμόνιον. Εἶνε ἐπάνω εἰς τὸ ράφιον».

Ὅτε ἡ Μαρία ἐπῆγεν εἰς τὸ ράφιον, ἐζήτηε νὰ εὔρη
τι νὰ φάγῃ. Ἐκεῖ εἶδε τὸ δοχεῖον τοῦ μέλιτος. Ἄμα
τὸ εἶδεν, ἐχάρη πολὺ καὶ εὐθὺς βυθίζει τὸν δάκτυλόν
της εἰς αὐτό.

Ἄλλ' αἰφνης αἰσθάνεται δριμυτάτους πόνους. Κάτι
ἐδάγκασε τὸν δάκτυλόν της πολὺ δυνατὰ. Ἡ Μαρία
ἤρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ κλαίῃ πολὺ, καὶ εὐθὺς ἀπο-
σύρει τὴν χεῖρά της ἀπὸ τὸ δοχεῖον. Ἄλλὰ τί βλέπει !
Εἰς μέγας καρκίνος ἐκρέματο ἐξ αὐτῆς. Εἶχε συλλάβει
διὰ τῆς χηλῆς του ἓνα δάκτυλον τῆς δυστυχοῦς Μαρίας
καὶ δὲν ἤθελε μὲ κανένα τρόπον νὰ τὸν ἀφήσῃ. Ἡ μή-

τηρ της δηλαδή, χωρίς νά γνωρίζη ἡ Μαρία, εἶχε πωλήσει πρὸ ἡμερῶν τὸ μέλι. Ἀλλά, ἐπειδὴ τὸ δοχεῖον ἔμενεν κενόν, ἔθεσεν ἐντὸς αὐτοῦ καρκίνους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀγοράσει ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἦθελε νά τοὺς μαγειρεύσῃ τὴν ἐσπέραν.

Ἄμα ἤκουσε τὰς φωνὰς τῆς Μαρίας ἢ μήτηρ, ἐνόησεν ὅτι κάτι κακὸν συνέβη εἰς τὴν κόρην της καὶ εὐθὺς σπεύδει πρὸς αὐτήν. Ἀλλά τί νά ἰδῆ! ἕνα καρκίνον νά κρέμαται ἀπὸ τὸν δάκτυλον αὐτῆς! Ἡ μήτηρ ἐνόησε τί συνέβη. Προσεπάθησε νά ἀποσπάσῃ τὸν καρκίνον ἀπὸ τὸ αἵματωμένον δάκτυλον τῆς κόρης της καὶ μετὰ πολὺν κόπον τὸ κατόρθωσεν. Ἀλλά τὸ αἷμα ἔτρεχε πολὺ ἀπὸ τὸν δάκτυλον. Τότε ἡ μήτηρ λέγει πρὸς αὐτήν: «Αὐτὰ παθαίνουσι, παιδίον μου, οἱ λαίμαργοι. Πόσους γνωρίζω ἐγώ, οἱ ὅποιοι ἔπαθον ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν των! Πόσοι ὑγιέστατοι ἔχασαν τὴν ὑγίαν των, διότι ἦσαν λαίμαργοι καὶ ἔγιναν ἐλσεινοὶ ἄνθρωποι! Θέλεις καὶ σὺ νά γίνης δυστυχῆς καὶ ἐλσεινὸς ἄνθρωπος; Τότε ἔσο λαίμαργος. Ἄλλως, ἂν θέλῃς νά μὴ γίνης δυστυχῆς, πρέπει νά μὴ εἶσαι λαίμαργος. Ποτὲ ὁ λαίμαργος δὲν ἔχει καλὸν τέλος».

Ἡ γῆ (σελ. 26 καὶ 27).

(ἦτοι ἄρες μῶρες κουκουράρες).

Ἡ γῆ εἶναι ἀπὸ τὰ πολλὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ γῆ εἶναι μικροτέρα ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν σελήνην. Ἡ γῆ εἶνε στρογγύλη, ὅπως ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ ὅλα τὰ ἄστρα.

Ἡ γῆ εἶναι σκοτεινῆ. Ἰδικόν της φῶς δὲν ἔχει. Τὴν γῆν φωτίζει ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα. Ἡ γῆ ἔχει ὄρη, λόφους, δάση, πεδιάδας, ἀγρούς, πόλεις καὶ χωρία. Ἡ γῆ ἔχει προσέτι καὶ πηγὰς, καὶ ρυάκια, ποταμοὺς καὶ θαλάσσας. Ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος, ὁ μόλυβδος, ὁ σίδηρος καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέταλλα εὐρίσκονται εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς. Ἡ μηλέα, ἡ ροδοκινέα, ἡ ἐλαία,

ἢ ἄμπελος, ὁ σίτος, καὶ ὄλα τὰ ἄλλα φύονται καὶ ἀ-
ξάνουσιν εἰς τὴν γῆν. Εἰς τὴν γῆν ζῶσιν ὁ λέων, ὁ ἐλέ-
φας, ὁ ἵππος, τὸ πρόβατον, ἡ ἀγέλας, ὁ ἀετός, ἡ ἀηδὼν
καὶ ὄλα τὰ ἄλλα ζῶα. Εἰς τὴν γῆν ζῶσιν ἐπίσης καὶ οἱ
ἄνθρωποι. Ἡ γῆ εἶναι ἐστολισμένη μὲ χλόην καὶ μὲ
ἄνθη. Τὴν γῆν καὶ ὄλα ὅσα εἶνε εἰς τὴν γῆν τὰ ἔκα-
μεν ὁ Θεός.

2. Οἰκονόμου.

Ἐλώπηξ καὶ πάπια (σελ. 7)

(ἦτοι διδασκαλία . . . νεοελληνικῆς ἠθικῆς).

Μία περιστέρὰ εἶχε κτίσει τὴν φωλεάν της ἐπάνω
εἰς κορμὸν ὑψηλοῦ δένδρου καὶ ἐκλώσσα ἐκεῖ τὰ αὐγά
της. Ἄφ' οὗ δὲ τὰ ἐκλώσθησεν, ἐξῆλθον ἀπὸ τὰ αὐγά
δύο μικρὰ περιστεράκια, τὰ ὅποια ἡ μητέρα ἠγάπα
πολὺ καὶ ἐπεριποιεῖτο διὰ νὰ ἴδῃ μίαν ὥραν πρωτή-
τερα μεγάλα. Ὡς δὲ εἶχον γίνεαι ἀρκετὰ μεγάλα, ἦλθεν
μία ἡμέραν μία πονηρὰ ἀλώπηξ κάτω εἰς τὸ δένδρον
καὶ εἶπεν εἰς τὴν μητέρα μὲ ὀργήν :

Ἡ ρίψέ μου εὐθύς τὰ περιστεράκια κάτω ἢ ἀνα-
βαίνω εὐθύς ἐπάνω καὶ τρώγω καὶ σὲ καὶ τὰ περιστε-
ράκια σου.

Ἡ περιστέρὰ ἐφοβήθη καὶ ἔρριψε κάτω μὲ δάκρυα
εἰς τὰ μάτια τὰ καλά της παιδάκια καὶ τὰ ἔφαγεν ἡ
ἀλώπηξ. (πρῶτον ἠθικὸν πόρισμα).

(Αὐτὸ ἐξακολουθεῖ, ὅποτε ἐμφανίζεται μιὰ πάπια, ἡ
ὅποια διδάσκει τὴν περιστέραν, ὅτι ἡ ἀλώπηξ δὲν δύ-
ναται νὰ ἀναβῆ εἰς τὸ δένδρον. Ἡ περιστέρὰ τότε ἀπο-
κρούει τὰς ἀπειλὰς τῆς ἀλώπεκος, συνάμα ὁμως μαρ-
τυρεῖ εἰς αὐτὴν ὅτι ἐδιδάχθη ὑπὸ τῆς πάπιας. Ἡ
ἀλώπηξ μεταβαίνει τὴν πάπιαν καὶ τὴν παραπείθει νὰ
στρέψῃ τὴν κεφαλὴν της ὑπὸ τὰ πτερά της, ὅπως
πράττει «ἂν φυσοῦν ἄνεμοι καὶ ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐ-
κεῖ» καὶ τὴν κατατρώγει). Δεύτερον καὶ κύριον ἠθι-
κὸν (!) πόρισμα: — «Ὅσοις τὴν σοφίαν του μετα-
χειρίζεται διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ὄχι διὰ τὸν ἑαυτὸν του,

ἴδου τι παθαίνει». καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἡ ἀλώπηξ κατέφαγε τὴν πάπιαν.

(Σημ. Τοιοῦτον κίνδυνον οὐδέποτε διέτρεξεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀναγνώσματاریου τούτου, μεταχειρισθεὶς τὴν σοφίαν του πάντοτε διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ οὐδέποτε διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ἥκιστα πάντων διὰ τοὺς ἑλληνόπαιδας).

3. Δουκάκη — Καλότυχου.

Ὁ ἀπειθὴς μαθητὴς (σελ. 11).

(ἦτοι τί κάνουν ὅσοι μαθηταὶ καταδικάζονται νὰ ἀναγνώσκουν ἀναγνώστικὰ εἰς καθαροῦσαν).

Ὁ Πέτρος εἶναι ἀπειθὴς μαθητὴς. Ὁμιλεῖ, γελᾷ, κινεῖται διαρκῶς εἰς τὸ μάθημα. Στρέφει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ μάθημα δεξιὰ, ἀριστερὰ καὶ πρὸς τὸ ὀπίσω. Παρατηρεῖ τὰς μυίας τοῦ πετώσι. Προσέχει εἰς τὸν θόρυβον τῶν ὁδῶν. Δὲν ἀκούει ποτὲ τὰς συμβουλὰς τοῦ διδασκάλου του οὔτε τῆς μάμμης του. Ταράττει τὴν τάξιν δέκα φοράς τὴν ἡμέραν. Καθόλου δὲν προσδεύει. Λυπεῖ τοὺς γονεῖς του.

Πτηνὰ (σελ. 23).

(ἦτοι . . . περὶ ἀέρων καὶ ὕδατων).

Ἡ κατοικίδιος ὄρνις, ἡ ταξιδεύουσα χελιδὼν, ὁ φαιδρὸς σπίνος, ὁ κλέπτης στρουθός, ὁ πρωῖνὸς κορυδαλός, ὁ ὑποπτος κόραξ, ἡ φρύαρος κίσσα, ὁ χαρίεις κύκνος, ὁ βαρὺς χήν, ὁ ὑπερήφανος ταῶς εἶναι πτηνὰ.

Ἡ ὄρνις (σελ. 23).

(ἦτοι . . . τὸ ὄρσιο).

Ἡ ὄρνις εἶναι κατοικίδιον πτηνόν. Τὸ σῶμά της καλύπτεται ὑπὸ πτερῶν λευκῶν, φαιῶν, με-

λάνων ἢ πολυχρόων. Εἰς τὴν κεφαλὴν φέρει ράμφος ἰσχυρὸν καὶ κεκοσμημένον διὰ ἐρυθροῦ λόφου (λειρίου). Εἰς ἕκαστον πόδα ἔχει τέσσαρας δακτύλους. Τρέφεται ἀπὸ σπόρους, τρυφερὸν χόρτον καὶ ἔντομα. Γεννᾷ ἐξαιρέτα φά. Ὁ ἀλέκτωρ εἶναι ὁ ἀρσενικὸς ὄρνις. Κάμνομεν νὰ κλωσσῇ ἡ ὄρνις διὰ νὰ ἐκκολάψῃ νεοσσὸς (κλωσσοπούλια).

4. Βρατσάνου.

Πρὸ τῆς προσευχῆς (σελ. 64).

(ἦτοι ἀσεβεῖς φιλναοῖαι περὶ θεοῦ).

Παιδιά, προσοχή!
Θ' ἀρχίσῃ ἡ προσευχή·
τὰς χεῖρας ἄς σταυρώσωμεν
μ' εὐλάβειαν βαθεῖαν
κ' εἰς τὸν Θεὸν ἄς δώσωμεν
τὴν πρέπουσαν λατρείαν.
Παιδιά, προσοχή!
Τὴν προσευχὴν καλοῦ παιδὸς
καὶ ὄχι τοῦ ἀτάκτου
ἀκούει ὁ καλὸς Θεὸς
καὶ δίδει τὰ γαθὰ του.

Τὸ ἀναγνωσματάριον (σελ. 5).

(ἦτοι ἄσπρο χαρτί, μαῦρα γράμματα . . . μὴ πληρόντονα
φόρον μωρίας).

Τὸ ἀναγνωσματάριον εἶναι βιβλίον. Τὸ βιβλίον ἔχει ἔν κάλυμμα καὶ πολλὰ φύλλα. Τὸ κάλυμμα ἔχει δύο γωνδρά ἐξώφυλλα, τὸ ἓν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Τὰ ἐξώφυλλα εἶναι χρωματιστά. Ἐντὸς τῶν δύο ἐξωφύλλων εἶναι πολλὰ φύλλα χάρτου. Ἐκαστον φύλλον περιέχει δύο σελίδας. Ἐπάνω εἰς τὰ

φύλλα είναι τυπωμένα τὰ στοιχεῖα. Τὰ φύλλα τοῦ χάρτου είναι λευκά, τὰ δὲ τυπωμένα στοιχεῖα είναι μαῦρα. Τὰ στοιχεῖα είναι φωνήεντα καὶ σύμφωνα. Μερικὰ ἀναγνωσματάρια ἔχουσι καὶ καλλιγραφικὰ ὑποδείγματα. Τὰ ἀναγνωσματάρια ἔχουσι καὶ εἰκόνας. Αἱ εἰκόνες είναι ὠραῖαι. Αἱ εἰκόνες ἀρέσκουσι πολὺ εἰς ἡμᾶς τοὺς μαθητάς.

Ἡ ῥίς (σελ. 5).

(ἦτοι σεμινοπροπεῖς ἀναγούλες).

Ἡ ῥίζη λέγεται καὶ ῥίς. Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ μεσοφρούου καὶ φθάνει ἕως τὸ ἄνω χεῖλος. Ἡ ῥίς ἔχει τρία μέρη, τὸ ἄνω, τὸ κάτω καὶ τὸ μέσον. Τὸ κάτω μέρος τῆς ῥιζῆς λέγεται ἀκρορρίμιον. Τὸ μέσον λέγεται ἡ ῥάχις τῆς ῥιζῆς. Τὰ κάτω μέρη τῆς ῥιζῆς λέγονται ῥώθωνες. Διὰ τῆς ῥιζῆς ἀναπνέομεν καὶ ὀσφραίνομεθα. Ἀπὸ τὴν ῥίζα ἐξέρχεται ἀκάθαρὸς ὕλη.

5. Κράτους 1914.

Αἱ νῆσοι καὶ αἱ χῆνες (σελ. 59 καὶ 60).

(ἦτοι παλάσματα καὶ κλαγγάσματα . . . καὶ ἄλλα ἕσματα).

Κατόπιν τὰ δύο παιδιά ἐπεσκέπτοντο τὰς νήσους καὶ τὰς χῆνας των.

Τὰς νήσους εὑρίσκαν πάντοτε νὰ λούωνται καὶ νὰ κολυμβοῦν εἰς τὰ νερὰ μιᾶς γούρας πλησίον τοῦ φρέατος. Δὲν ἤθελαν νὰ φύγουν διόλου ἐπ' ἐκεῖ.

Τὰ παιδιά ἐξεδίωκον τότε αὐτάς ἐπίτηδες ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὰς ἐκυνηγοῦσαν. Ἦθελαν νὰ διασκεδάσουν μὲ τὸ βάδισμα καὶ μὲ τὰς φωνὰς των.

Αἱ νῆσοι τότε ἐπάπαζαν δυνατὰ καὶ ἤθελαν νὰ τρέξουν· δὲν ἤμποροῦσαν ὁμῶς. Ἐκλιναν τὸ σῶμά των δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ὕστερον ἀπὸ ὀλίγα βήματα ἐπίπταν πρὸς τὰ κάτω.

Ἀπὸ τὰς νήσους μετέβαιναν εἰς τὰς χῆνας καὶ παρατηροῦσαν, πῶς ἐζοῦσαν καὶ πῶς ἔδοσκαν ὄλαι μαζὶ μὲ πολλὴν ἀγάπην.

Κάποτε καμμία ἀπὸ αὐτὰς ἀπεμακρόνετο ἀπὸ τὰς ἀδελφάς της. τότε ἀναζητοῦσεν αὐτὰς μὲ δυνατὰ κλαυγάσματα.

Αἱ ἄλλαι τότε ἀμέσως ἀπεκρίνοντο μὲ μίαν φωνήν. Τὴν προσκαλοῦσαν νὰ ἔλθῃ ταχέως πρὸς αὐτὰς. Κάποτε ὁ Ἀνδρέας καὶ ἡ Μαρία ἐδοκίμαζαν νὰ πειράξουν καμμίαν ἀπ' αὐτὰς. Ἀμέσως τότε ὄλαι αἱ ἄλλαι ἐπετίθεντο κατὰ τῶν παιδίων καὶ ὑπερήσπιζαν τὴν ἀδελφὴν των.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ

1. I. Συκώκη.

Τί ἔκανε ἡ Νίνα, ὅταν ὁ Νίκος ἦταν ἄρρωστος (σελ. 20).

(Ἡτοῖ πῶς καταγοῦν οἱ μαλλιαροὶ τὴν οἰκογένειαν')

Ἡ Νίνα, ὅσες ἡμέρες ἔμεινε ἄρρωστος ὁ Νίκος, δὲν ἄνοιγε στόμα. Εἶχε τὴ λύπη ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό της. Δὲ βγῆκε καθόλου ἀπὸ τὸ σπῆτι. Καθόταν ἀμίλητη κοντὰ στὴ μητέρα καὶ τὴν κοίταξε κατὰμματα.

Ἡ μητέρα τὴν ἔβλεπε τόσο λυπημένη καὶ τῆς ἔλεγε :

«Ἠσύχασε, Νίνα μου, καλό μου κοριτσάκι, μὴν πικραίνεσαι· ὁ Θεὸς θὰ κάμῃ γρήγορο καλὰ τὸ Νίκο μας».

Ἡ Νίνα ἔπαιρνε λίγο θάρρος· καὶ ὅταν ἔφευγε ἀπὸ τὴ μητέρα της κοντά, πήγαινε μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ ἔκανε κρυφὰ τὴν προσευχὴ της.

«Ἄχ, καλή μου Παναγίτσα, κάμε τὸ Νίκο μας καλὰ».

Πῶς εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ ἡ οἰκογένεια

Καλαμᾶ (σελ. 21, 22).

(ἦτοι πῶς διδίσκουν οἱ μαλλιαροὶ τὴν ἀθεΐαν)

Ἐνα βράδυ στὸ τραπέζι εἶπε ὁ πατέρας :

«Ἀῦριο εἶναι Κυριακὴ. Εἶναι ἡ πρώτη Κυριακὴ ποῦ ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ ἔγινε καλὰ ὁ Νίκος μας.

Θὰ πᾶμε λοιπὸν ὅλοι μαζί στὴν ἐκκλησίᾳ νὰ εὐχαριστήσωμε τὸ Θεὸ γιὰ τὴν ἀγάπη ποῦ μᾶς ἔδειξε».

Ἡ Νίνα καὶ ὁ Νίκος χάρηκαν πολὺ, σὰν ἀκουσαν αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ πατέρα.

Τὸ πρωῖ πρωτοὶ ξύπνησαν ἡ Νίνα καὶ ὁ Νίκος. Μέσα στὴν ἀθῶα τους καρδιὰ ἔνιωθαν τὰ δύο παιδιὰ μιὰ χαρὰ παράξενη.

Σὲ λίγο ἦταν καὶ οἱ ἄλλοι στὸ πόδι.

Φόρεσε ὁ καθένας τὰ γιορτινά του, καὶ ξεκίνησαν ὅλοι μαζί.

* *

«Ντᾶν ντᾶν ντᾶν ! Ντὶν ντὶν ντὶν !» χτυποῦν οἱ καμπάνες καὶ προσκαλοῦν ὅλους τοὺς χωριανούς στὴν ἐκκλησίᾳ.

Νά, φτάνει τώρα καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κῆρ Καλαμᾶ. Πρώτη ἡ κυρούλα κρατῶντας τὸ Νίκο ἀπὸ τὸ χέρι, προχωρεῖ μ' εὐλάβεια, στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ τοῦ καλοῦ Χριστοῦ μας !

Ὅλοι μυστικά, μὲ θερμὰ λόγια εὐχαρίστησαν τὸ Θεό, ποῦ ἔγινε καλὰ ὁ Νίκος.

Τί ἔπαθεν ἡ Μαρία ἀπὸ τὴν λαιμαργία της (σελ. 43).

(ἦτοι πῶς πείθουν οἱ μαλλιαροὶ τὰ παιδιὰ νὰ μὴ εἶναι λαιμαργα).

Τὴν ἄλλη μέρα ξύπνησαν ὅλοι πρωῖ πρωῖ, χαρούμενοι καὶ ζωηροί, κι ἔπιασαν καθένας τὴ δουλειά του.

Μὰ ἡ Μαρία (ἡ ὑπηρεσιά των) δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη.

Ποῦ νὰ εἶναι ;

Ἡ Νίνα ἀνοίγει τὴν πόρτα τῆς τραπεζαρίας, καὶ βλέπει τὴ Μαρία ξαπλωμένη ἀπάνω στὸν καναπέ.

Βογγοῦσε στριφογύριζε θὰ πονοῦσε πολὺ βέβαια.

Ἡ Νίνα ἔτρεξε καὶ τὸ εἶπε στὴ μητέρα.

Ἡ κυρὰ Ἐλένη τρέχει ἀμέσως στὴν τραπεζαρία, καὶ βλέπει τὴ Μαρία σὲ ἐλλεινὴ κατάσταση.

«Τί ἔπαθες, Μαρία ;» ρωτᾷ ἡ κυρὰ τῆς.

Ἡ Μαρία, θέλοντας καὶ μὴ, εἶπε τὴν ἀλήθεια.

Νὰ τί εἶχε πάθει.

Τὴν ὥρα ποὺ χτές εἶχαν ὅλοι ξαπλωθῆ στὸν ἴσκιό τοῦ πλατάνου καὶ κοιμόνταν, ἡ Μαρία σηκώθηκε σιγὰ σιγὰ, χωρὶς νὰ τὴν πάρῃ κανεὶς εἶδηση.

Πῆγε σὲ μιὰ μηλιά κι' ἔφαγε πολλὰ μῆλα.

Τὸ ἴδιο ἔκαμε ὕστερα καὶ σὲ μιὰ συκιά.

Ἐφαγε καὶ παράφαγε ἀλήθεια.

Τὸ βράδυ, ὅταν ἔπεσε νὰ κοιμηθῆ, τὴν ἔπιασε πόνος δυνατός, Νιτράπηκε ὁμως νὰ φωνάξῃ τὴν κυρὰ τῆς.

Ἡ κυρὰ Ἐλένη ἔστειλε γιὰ τὸ γιατρό.

Σὲ λίγο ἦρθε ὁ γιατρός, εἶπε νὰ δώσουν τῆς Μαρίας τὸ γιαιτρικὸ ποὺ ἔπρεπε καὶ ἡ κυρὰ Ἐλένη εἶδε κι' ἔπαθε ὥσπου νὰ τὴν κάμῃ καλά.

Ὅταν πέρασε ὁ πόνος τῆς Μαρίας, ἡ Νίνα μὲ τὸ Νίκο τὴν πείραζαν.

«Μαρία, γιὰ πὲς ἀλεύρι !» τῆς ἔλεγαν.

— «Ἡ μηλιά σὲ γυρεύει !» τῆς πρόφταινε ἡ Νίνα.

— «Ἡ συκιά σὲ γυρεύει !» τῆς φώναζε ὁ Νίκος, γελῶντας πολὺ δυνατά.

Στὴ Μαρία τὸ πάθημα αὐτὸ ἔγινε μάθημα. Μὰ καὶ ἡ Νίνα μὲ τὸ Νίκο κατάλαβαν τώρα πὼς ἡ μητέρα ἔχει δίκιο, ποὺ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ τρῶνε πολὺ!

**Πῶς γινόταν ὁ τρύγος στὸ ἀμπέλι τοῦ
κῦρ Καλαμᾶ (σελ. 54 καὶ 55).**

(ἦτοι πῶς οἱ μαλλιαροὶ περιγράφουν κοινὰ καὶ εὐτελεῖ πράγματα).

Νὰ τώρα τὰ παιδιά, ἕνα ἕνα μπαίνουν στ' ἀμπέλι.
Τί χαρά! Μέσα ἐκεῖ γινόταν πανηγύρι ἀληθινό.

Γυναῖκες καὶ ἄντρες, μὲ φωνές καὶ τραγούδια,
ἔτρεχαν δῶθε κεῖθε μαῦρα καὶ ἄσπρα σταφύλια
γινωμένα, Σταφύλια σαββατιανά, μοσκάτα, ροδίτες
καὶ ἄλλα πολλά.

Ἐκεῖνοι ποῦ τρυγοῦσαν, ἄλλοι μὲ κοφτερὰ μαχαι-
ράκια ἔκοβαν τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ κλήματα καὶ τὰ
ἔβάζαν μέσα στὰ κοφίνια καὶ στὰ κάνιστρα, καὶ ἄλ-
λοι ἔπαιρναν τὰ καλάθια καὶ κουβαλοῦσαν σταφύλια
στὰ πατητήρια.

Τὰ παιδιά σκορπίστηκαν μέσα στὸ ἀμπέλι κι ἔβλε-
παν μὲ χαρὰ πῶς γινόταν ὁ τρύγος.

Ὑστερα ὁ δάσκαλος πῆγε τὰ παιδιά στὴν ἄκρη
τοῦ ἀμπελιοῦ, κάτω ἀπὸ τὶς μεγάλες λεῦκες, ποὺ ἦταν
ἀράδα ἀράδα φυτεμένες στὴν ἀκροποτάμιά. Τὸ πο-
τάμι περνοῦσε δίπλα στὸ ἀμπέλι.

* *

Ἐκεῖ στὸν ἴσκιο ξεκουράστηκαν κι ἔφαγαν νό-
στιμα καὶ γλυκὰ σταφύλια, ποῦ τοὺς φίλεψε ὁ κῦρ
Καλαμάς· καὶ ὅλοι μαζί τραγούδησαν τὸν τρύγο :

Καλῶς μᾶς ἦρθες Τρυγητῆ
μὲ τὰ πολλά σου δῶρα,
νά, ἔφτασε ἡ ὥρα,
μᾶς κράζει μὲ χαρά.

Λυγίζουμε τὰ κλήματα
χλωρὰ καὶ φουντωμένα,
σταφύλια φρωτωμένα
καὶ φύλλα δροσερά.

Ἐλάτε ξεκρεμάσετε,
ἀγαπητὰ παιδάκια,
κεῖνα τὰ καλαθάκια
ποῦ κρέμονται ἐκεῖ.

Νὰ πᾶμε νὰ τρυγήσωμε
μὲς στοῦ παπποῦ τ' ἀμπέλι
γλυκὸ γλυκὸ σὰ μέλι
σταφύλι ραζακί.

Πῶς γίνεται ἡ βροχὴ ἀπὸ τὰ σύννεφα.

*ἦτοι πῶς οἱ μαλλιαροὶ δὲν κάνουν ὑψηλὴν ἀστρονομικὴν καὶ
μετεωρολογικὴν διδασκαλίαν στοὺς μαθητὰς).*

Μιὰ μέρα ὅλα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἦταν ἔξω
βγαλμένα στὸ διάλειμμα, χαρούμενα ἔπαιζον μέσα
στὸν κήπο τοῦ σχολείου.

• Ὁ οὐρανὸς ἦταν ὅλος σκεπασμένος μὲ μαῦρα
σύννεφα καὶ ὁ ἥλιος ἀπὸ τὸ πρωτὶ δὲν εἶχε φανῆ
διόλου.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ ψιχαλίζη, καὶ τὰ παιδιά δέχτη-
καν τὶς ψυχάλες μὲ χαρά.

Ἔτρεχαν ἐδῶ καὶ κεῖ μὲ γέλια καὶ φωνές, καὶ
ἀπλώναν τὰ χέρια τους νὰ τὰ βρέχουν οἱ ψυχάλες.

*
*
*

Σὲ λίγο οἱ ψυχάλες ἔγιναν πολλὲς καὶ ἄρχισε νὰ
πέφτη δυνατὴ βροχὴ.

Τὰ παιδιά τότε ὅλα ἔτρεξαν νὰ φυλαχτοῦν κάτω
ἀπὸ τὸ ὑπόστεγο τοῦ σχολείου.

Ἡ βροχὴ ἔλεπτε στρωτὴ στρωτὴ, καὶ δρό-
σιζε τὸν κήπο καὶ ὅλα γύρω τὰ χωράφια καὶ τὰ
βουνά.

Τὰ πουλιὰ τρομαγμένα πήγαιναν νὰ κρυφτοῦν
μέσα στὰ κλαδιά.

Τὰ ποταμάκια ἔτρεχαν καὶ τὰ χαλίκια κατρακυ-
λοῦσαν.

*
*

Τὰ παιδιά μὲ τὸ δάσκαλο κοίταζαν τὴ βροχὴ καὶ
τραγουδοῦσαν :

Τὸ βουρκομένο σύννεφο
τὸν οὐρανὸ μαυρίζει,
ψιλὴ ψιλὴ ἀρχίνισε
βροχὴ νὰ ψιχαλίζη.
Καὶ τὸ ξερὸ δροσοβολᾶ
τῆς ἐρημιᾶς ποτάμι.
« Ἀκοῦς τί κρότο τὸ νερὸ
μὲς στὰ χαλίκια κάμει ;
Στὶς λυγαριὲς ἀνάμεσα
ἦταν πουλιὰ κρυμμένα·
τὸν κρότο μὲ μόλις ἄκουσαν
ἔφυγαν τρομαγμένα.

2. Ε. Παπαμιχαήλ.

*Πῶς ἔκαμαν τὴν προσευχή τους ἡ Δαφνοῦλα
καὶ ὁ Γιώργος.*

*(ἦτοι πῶς οἱ μαλλιαροὶ ἀσεβοῦν διδάσκατοι προσευχὰς
καταρρουμένας ὑπὸ τῶν μαθητῶν).*

Τὸ βράδυ, πρὶν κοιμηθοῦν, ἡ Δαφνοῦλα καὶ ὁ
Γιώργος εἶπαν τὴν προσευχὴ τους :

« Θεέ μου φύλαξέ μας αὐτὴ τὴ νύχτα ἀπὸ κάθε
κακό. Φύλαξε τὸν πατέρα μας, τὴ μητέρα μας, τὸν
παπού μας, τὴν κυρούλα μας. Στείλε γλυκὺν ὕπνο
στὸν ἀδερφοῦλή μας τὸν Ἀντρέα, ποὺ εἶναι στὸν
πόλεμο. Φύλαξε τὴν δασκάλισσά μας, τὰ παιδιά τοῦ
σχολείου μας, τὸν Ἀλέκο τὴν ψυχοκόρη μας τὴν Γα-
ρυφαλιά, καὶ ὅλους τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους. Ἀμήν».

Πῶς παίζουν ἡ Δαφνούλα καὶ ὁ Γιώργος.

(ἦτοι πῶς στοαβομονοιάζει ἡ σεβαστή, σεμνοποεπῆς καὶ αἰθεροβάμων Ἐπιτροπεία τοῦ Ὑπουργείου διὰ τὰς ταπεινὰς ἀσχολίας τῶν ἑλληνοπαιδῶν).

Τὰ βράδυα τοῦ χειμῶνα ἡ Δαφνούλα καὶ ὁ Γιώργος κάθονται κάποτε κοντὰ στὸν παπποῦ καὶ παίζουν.

Ὁ παπποῦς τοὺς ἔχει δώσει ἀπὸ ἓνα κομμάτι κερι.

Μὲ τὰ χεράκια τοὺς τὸ μαλάζουν καὶ τὸ πλάθουν.

Ὁ Γιώργος φτιάνει ἓνα καραβάκι καὶ τοῦ βάζει κατάρτι καὶ ἄγκυρα δεμένη μὲ ἀλυσίδα. Ἐπειτα φτιάνει στοργγυλὰ πορτοκάλια λεμόνια, μῆλα, ἀχλάδια, κυδώνια καὶ τὸ φορτώνει.

Ἔστερα κάνει πὼς ταξιδεύει τάχα τὸ καράβι καὶ τοῦ τραγουδοῖ :

Καράβι καραβάκι,
ποῦ πᾶς γιαλὸ γιαλό.
μὲ γαλανὴ σημαία
καὶ μὲ χρουσὸ σταυρό :

— «Πάω νὰ φέρω», λέει τάχα τὸ καράβι, «σιτάρι, ρύζι, καφέ, σίδηρα».

*
*
*

Ἡ Δαφνούλα φτιάνει ἀπὸ κερι κοῦκλες. Τὶς βάζει γύρω, καὶ πότε κάνει πὼς ἔχει τάχα τὰ βαφτίσια τῆς μεγάλης τῆς κούκλας, τῆς Τριανταφυλλιάς, καὶ πότε κάνει τραπέζι, γιατί ἔβγαλε τὸ πρῶτο δοντάκι.

Ἄλλοτε πάλι μαλώνει τὶς κοῦκλες τῆς.

«Ἐσὺ κακιά, μοῦ λερώθηκες· σ' ἀρέσει νὰ κυλιέσαι στὴ σκόνη καὶ νὰ παίζης μὲ τὶς λάσπες. Ἄ, δὲ μ' ἀρέσουν ἔμένα τέτοια ἀκάθαρτα παιδιά».

«Ἐσύ. Τριανταφυλλιά, ἔφαγες κρυφὰ τὸ γλυκό. Καὶ μόνο αὐτό ; Ἐφαγες πολὺ, καὶ αὔρω θάχης πυρετό. Θὰ φωνάξω τὸ γιατρὸ καὶ νὰ δῆς πικρὰ για-

τρικὰ πού θὰ πιῆς ; Καὶ θὰ μείνης μέρες καὶ μέρες
στὸ κρεβάτι !

— «Νὰ σοῦ πῶ, μαμά, νὰ μὲ συμπαθῶς !

Μὴν τὸ ἔφαγες ἐσύ, καὶ λές πὼς τὸ ἔφαγα ἐγώ ; »
λέει τάχα ἡ Τριανταφυλλιά.

— «Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, φλύαρη, ἔτσι μιλοῦν τὰ παι-
διὰ στὴ στὴ μαμά ; » λέει ἡ Δαφνοῦλα.

Υστερα παρακαλεῖ τὸ Γιώργο νὰ πάρη τῆς κοῦ-
κλες καὶ νὰ τὶς πάη ταξίδι μὲ τὸ καράβι του.

«Πρόθυμος, κυρά μου λέει ὁ Γιώργος. «Γιὰ
ναῦλο θὰ μοῦ δώσης ἓνα κάστανο».

— «Νὰ σοῦ τὸ δώσω» λέει ἡ Δαφνοῦλα «μὰ νὰ
τὸ ξέρης, ὁ καπετάνιος δὲν κάνει νὰ εἶναι λιχουδῆς».

* *

Πὼς ἀπόχτησε ἡ Δαφνοῦλα μιὰ χῆνα.

(ἦτοι πὼς οἱ μαλλιαροὶ διδάσκουν τὸ μῖσος πρὸς τὰ ζῶα).

Μιὰ μέρα ἡ δασκάλισσα εἶπε στὰ παιδάκια : «Δὲ
μοῦ λέτε γιὰ τὰ ζῶα πού ἔχετε σπίτι σας ; »

Ἡ Δαφνοῦλα ἄρχισε καὶ εἶπε :

«Πρὶν ἔρθω στὸ σχολεῖο, εἴχαμε τὰ δυὸ μας βό-
δια, τὸ Μελίσση καὶ τὸ Λαμπίρη· τὸ γαῖδουράκι μας
τὸ Μουντζούρη· τὸ ἄλογάκι μας τὸν Ντορή· τὴ γι-
δοῦλα μας τὴ Χιόνα· κότες, πάπιες, περιστέρια· τὴ
γάτα μας τὴν Ψιφίνα καὶ τὸ σκυλάκι μας τὸ Φουν-
τοῦκο. Χῆνες δὲν εἴχαμε.

* *

Πόσο ζήλευα τὶς χῆνες τοῦ γείτονά μας τοῦ μυ-
λωνᾶ, τοῦ Μπαρμπαπέτρου ! Πήγαινα κάθε μέρα
στὴ στέρνα, καὶ τὶς καμάρωννα πού κολυμποῦσαν.
Ἔβλεπα τὴν πιὸ μεγάλη καὶ τὴν πιὸ ὀμορφή, πού
κολυμποῦσε πάντα πρώτη, κι ἔλεγα :

«Ἄχ, νὰ σὲ εἶχα, πόσο θὰ σὲ ἀγαποῦσα ! »

* *

Μιά νύχτα είδα στὸν ὕπνο μου, πὼς ὁ Μπαρμπαπέτρος μὲ κατάλαβε τί ἠθελα νὰ ἔχω, καὶ μοῦ τὴ χάρισε.

ὦ, τί χαρὰ ποῦ πῆρα! Τὴν ἄρπαξα στὴν ἀγκαλιά μου κι' ἔτρεξα στὴν μητέρα μου. «Μητέρα, ἔχω μιὰ χῆνα! ἔχω μιὰ χῆνα!»

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ξύπνησα. Εἶχα σφίξει τὰ χέρια μου, καὶ θαρροῦσα πὼς κρατοῦσα πιά τὴ χῆνα.

Ἄμα είδα πὼς δὲν εἶχα τίποτε ἔβαλα τὶς φωνὲς καὶ τὰ κλάμματα. «Τὴ χῆνα μου θέλω! Ποῦ εἶναι ἡ χῆνά μου!»

— «Ποιὰ χῆνα, παιδί μου;» μὲ ρωτᾷ ἡ μητέρα μου.

— «Ἡ χῆνα ποῦ μοῦ χάρισε ὁ Μπαρμπαπέτρος!»

Ὁχ, ὄχ, ! ποῦ εἶναι ἡ χῆνα μου;»

— «Ἦταν ὄνειρο κόρη μου» εἶπε ἡ μητέρα. «Μὰ δὲ θέλω νὰ μοῦ πικραίνεσαι θὰ δώσω δυὸ παπιά στὸν Μπαρμπαπέτρο, νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ μικρὴ χῆνα».

Πήγαμε τότε μὲ τὴ μητέρα στὸν Μπαρμπαπέτρο.

Ὁ Μπαρμπαπέτρος, ἄμα ἔμαθε γιατί πήγαμε, γέλασε μὲ τὴν καρδιά τού καὶ εἶπε: «Γιατί νὰ μὴ μοῦ τὸ πῆς, μικροῦλα μου, τόσον καιρό;»

Ἔτρεξε ὕστερα κι ἔπιασε μιὰ χηνούλα ὁμορφη. «Εἶναι ἀπὸ τ' αὐγὰ τῆς μεγάλης ὁμορφῆς χήνας» εἶπε· «θὰ γίνῃ ἴδια ἡ μητέρα της. Τὴ χαρίζω στὴ Δαφνοῦλα, γιατί ἔρχεται καὶ μοῦ κρατᾷ συντροφιά».

— «Εὐχαριστῶ πολὺ, Μπαρμπαπέτρο μὰ πάρα πολὺ» εἶπα· καὶ ἀγκάλιασα καὶ φιλοῦσα τὴ χηνούλα.

*
*

Τώρα ἔχομε πολλὲς χῆνες. Ὁ παπποῦς μοῦ ἔχει μάθει ἓνα ποιηματάκι καὶ τὸ λέω κάθε μέρα στὶς χῆνες μας.

Μές στήν αὐλή μου μέ χαρά
ζευγαρωτά δυὸ χήνες ζοῦνε.
Σταχτιά φοροῦνε τὰ φτερά,
καὶ κολυμπώντας στὰ νερά
βουτιές νὰ κάνουν συνηθοῦνε.
Μιὰ μέρα βλέπω . . . Τί καλά !
αὐγά μέσ στήν αὐλή μου βοῆκα.
Ἦταν βαριά καὶ μακρούλά.
Πάω νὰ τ' ἀγγίξω λίγο, ἀλλὰ
θύμωσε ἡ χήνα, καὶ τ' ἀφήκα.
Καὶ πάλι βλέπω μιὰ στιγμή
χηνόπουλα ἀπ' τ' αὐγά νὰ γίνουν.
Φοροῦνε χνοῦδι στὸ κορμί,
κι οἱ τεντωμένοι τους λαιμοὶ
χόρτο ὅλη μέρα καταπίνουν.

“ΕΡΓΑΣΙΑ”

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Μ. ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΣ

Υποδιευθ. Μαρουσιλείου Διδασκαλείου

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ

Γιὰ ἓνα χρόνο Δρ. 75 σὲ τρεῖς
δόσεις προπληρωτέες ἀπὸ 25 δρ.

Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ

Γιὰ ἓνα χρόνο Σέλλ. 10

Οἱ συνδρομὲς στέλλονται :

**Εκδοτικὸν Οἶκον Δ. καὶ Π. Δημητράκου*

(Παράρτημα) ὁδὸς Ζήνωνος 2. ΑΘΗΝΑ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Πρὸς τοὺς κ. κ. Γεν. Ἐπιθεωρητὰς,
Διευθυντὰς Διδ)λείων Μ. καὶ Δ. Ἐκπαιδεύσεως, Ἐπι-
θεωρητὰς Δημ. σχολείων καὶ Διευθυντὰς Σχολείων
Μ. καὶ Δ. Ἐκπαιδεύσεως.

Γνωστὴ τυγχάνει εἰς πάντας ἡ ἔλλειψις παρ' ἡμῖν σοβαρῶν
Παιδαγωγικῶν περιοδικῶν, ἅτινα συγκεντροῦντα κατὰ τὸ δυ-
νατὸν πᾶσαν τὴν Νεωτέραν Κοινωνικὴν, Φιλοσοφικὴν καὶ Παι-
δαγωγικὴν κίνησιν θὰ ἠδύνατο νὰ διεγείρωσι καὶ κατευθύνωσι
τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν πρὸς τε τὰ
γενικώτερα τῆς Παιδείας καὶ εἰδικώτερον πρὸς τὰ προβλήματα
τῆς Ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὧν τὴν λύσιν καὶ τὸν διαφω-
τισμὸν κατέστησαν νῦν ἐπιτακτικώτερον ἢ ἄλλοτε ποτε δάσλοσ
τῶν τελευταίων ἐτῶν καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ προκληθέντα νέα φιλοσο-
φικὰ καὶ παιδαγωγικὰ ρεύματα.

Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ὑπόσχεται νὰ πληρώσῃ τὸ νεοφανὲς
δεκαπενθήμερον παιδαγωγικὸν περιοδικὸν «ΕΡΓΑΣΙΑ» καὶ τοῦ-
του ἐνεκα νομιζομεν ὅτι εἶναι ἄξιον νὰ τύχῃ τῆς στοργῆς καὶ
ὑποστηρίξεως πάντων τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, μὲ τὴν
πεποίθησιν, ὅτι ἡ διατήρησις αὐτοῦ θὰ πληρώσῃ καταφανέ-
κον καὶ θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν τῶν
παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων.

Συνιστῶντες ὅθεν ἐνθέρμως Ἑμῖν, τὸ περιοδικὸν τοῦτο πα-
ρακαλοῦμεν ὅπως τὴν σύστασιν ἡμῶν ταύτην διαβιδάσῃτε καὶ
εἰς τοὺς λοιποὺς συναδέλφους καθὼς καὶ εἰς τὰς σχολικὰς ἐπι-
τροπὰς, ἵνα ἐφ' ὅσον ἐγκρίνουσι διὰ τῶν σχολικῶν ταμείων
προέλθωσιν εἰς ἐγγραφὴν Συνδρομητῶν πρὸς χρῆσιν τῶν καθ'
ἡμᾶς Σχολείων.

Ἐπιθεωρητὸς

Κ. Β. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

